

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

VKLJUČEVANJE JAVNOSTI IN STROKE V PRIPRAVO NACIONALNEGA NAČRTA ZA OBNOVO NARAVE

DELAVNICE ZA OBNOVO NARAVE V KMETIJSKIH EKOSISTEMIH

V decembru 2025 sta bili s pomočjo Stičišča za oblikovanje politik (SOP), v okviru Ministrstva za javno upravo, z vsebinsko podporo Ministrstva za naravne vire in prostor in Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano izvedeni dve delavnici s kmetijskimi deležniki. Delavnici sta potekali 12. in 17. decembra 2025 na Ministrstvu za kulturo.

Prva delavnica, 12. december 2025

Št. udeležencev:

- Zunanji deležniki: 19
 - o KGZS
 - o Zadružna zveza Slovenije
 - o Notranjski regijski park
 - o Sindikat kmetov Slovenije
 - o ZRSVN
 - o Združenje za celostno regenerativno kmetijstvo Slovenije
 - o GZS Zbornica kmetijskih in živilskih podjetij
 - o DOPPS
 - o Zveza slovenske podeželske mladine
 - o NIB
 - o Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani
 - o Krajinski park Goričko
 - o Center za kartografijo favne in flore
 - o Čebelarska zveza Slovenije
- MKGP 3
- MNVP 2
- SOP 7

Uvodoma je udeležence nagovoril Andrej Bibič, vodja sektorja za biotsko raznovrstnost, na Direktoratu za naravo, Ministrstvo za naravne vire in prostor. Sledili sta predstavitvi konteksta za pripravo Nacionalnega načrta za obnovo narave in pregleda ukrepov v kmetijskih ekosistemih, ki so namenjeni ohranjanju narave.

Ključno vprašanje na katerega so udeleženci iskali odgovore:

Kaj so ključne ovire na področju kmetijskih ekosistemov in varstva narave v Sloveniji za izvajanje obstoječih in oblikovanje novih ukrepov?

Cilji delavnice:

- Udeleženci razumejo kje/kakšne so ovire za izvajanje obstoječih/oblikovanje novih ukrepov
- Identificirajo vzroke za ključne ovire

- Ključne vzroke bomo prenesli v naslednjo delavnico na kateri bomo oblikovali ukrepe za odpravo ovir/vzrokov

Povzetek dela v omizjih

V prvem koraku so udeleženci v skupini delili njihova pričakovanja, ki jih strnemo v naslednje kategorije:

- 1. Ustvarjanje pogojev za dialog in sodelovanje, želja po razumevanju drugih:**
 - Dobiti vsaj osnovne ideje o oblikovanju boljših, sprejemljivejših NV ukrepov - Poslušanje različnih mnenj
 - Izmenjava mnenj in pogledov
 - Razumeti ostale deležnike kako razmišljajo s čim se pri delu soočajo
 - Dialog
 - Poslušati in biti slišan
 - Izmenjava pogledov in videnj
 - Spoznati različne vidike ne »isti problem«
 - Konstruktivno razpravo
 - Spoznati različne udeležence/pogleds/vloge - Spoznavanje novih ljudi – isto in drugače mislečih.
 - Ujeti nek kompromis med deležniki.
- 2. Več informacij v zvezi z obravnavanim področjem**
 - Razlaga vsebinska preambula (31) odstavek
 - Seznanitev s stanjem procesa in razmišljanjem pripravljalcev načrta
 - Nove informacije o osnutku NNON
 - Nove informacije o vključevanju kmetov v naravovarstvene ukrepe
 - Pomen in koristi obnove narave
 - Spoznati različne izzive na področju varstva narave
 - Da bomo poglobili razumevanje problemov, ki jih ima narava v kmetijskem prostoru
 - Kaj pomeni obnova narave v kmetijskih ekosistemih.
- 3. Želja po iskanju rešitev in oblikovanju ukrepov**
 - Identifikacija jasnih in konkretnih ovir
 - Realni pristop
 - Predloge ukrepov za doseganje ciljev NNON
 - Debato, slihanje in naslovitev konkretnih težav/rešitev
 - Da so izhodišča, ki jih ima Slovenija bistveno boljša os ostalih članic EU. Začeti bi morali od tega dejstva!
 - Kako najti ciljne učinkovite ukrepe.
 - Kako navdušit/prepričat kmete, da bodo ukrepe izvajali.

- Razmisliti, kaj in kje je res potrebno ukrepanje.
- Urejati stvari na način, da bo sprejemljiv za vse in ne samo za določeno skupino.

4. Povezovanje različnih področij:

- Več pozornostim ne Natura 2000 vrstam
- Kako so cilji uredbe o obnovi narave povezani s cilji Direktive o monitoringu in odpornosti tal
- Večja povezanost NV in kmetijske stroke na terenu
- Kmetijstvo je tisto, ki ohranja in omogoča, da je naše okolje takšno kot je!
- Ob prehranski varnosti (čl. 1) se ob dejstvu, da Slovenija nima dovolj površin išče nove ukrepe za obnovo narave.
- Evidentiranje območij, ki so opuščena, zaraščena in degradirana in bi bila primerna za izvajanje ukrepov.
- Invazivne rastline
- Da se razume krhkost lastne pridelave in obstoj kmetijske panoge v luči podnebnih sprememb in varstva okolja.

5. Nova praktična znanja

- Dobiti kako izkušnjo iz facilitiranja.

Povzetek ugotovitev ključnih ovir:

- **Administrativne ovire/administracija:**
 - **Fleksibilnost:**
 - Datumi – niso prilagojeni na posamezne vrste npr. Ptica (1. 8. - kosec) o Ukrepi niso fleksibilni
 - Nefleksibilnost ukrepov ob vremenskih ali ostalih spremembah
 - Bolj prilagodljivi »termini« za izvajanje ukrepov (npr. glede na specifična območja)
 -
 - **Težava z administracijo:**
 - Mali kmetje se ne vpisujejo v naravovarstvene KOPE zaradi visokih administrativnih ovir
 - Kmetijam predstavlja težavo administracije o Administrativne ovire o Poročanje dražje kot koristi pri nekaterih ukrepih
 - Kompleksnost postopkov – preveč evidenc
 - Nerazumevanje med deležniki
 - Starostna struktura kmetov
 - Preveč administracije, kontroliranja ukrepov (Enako zahtevna administracija in kontrole ne glede na obseg ukrepa)

Dodatni komentarji: Kmeti se zaradi **birokratskih ovir ne odločajo za sodelovanje** v ovirah. Če kmet izvaja ukrep ampak ga **zaradi vremena na koncu ne more izvesti do konca, ne dobi plačila**. Lahko **uveljavi višjo silo**, ki pa je nova administrativna ovira in ni nujno, da bo odobrena ter kakšno bo nadomestilo.

- **Specifika pokrajine/geografske značilnosti**

- Raznovrstnost slovenske krajine (veliko lokalnih specifik, ki jih težko zajame en ukrep)/Ciljni ukrepi – glede na pokrajino/Lokalna specifika/Neupoštevanje geografskih specifik in tradicij
- Strategija slovenskega kmetijstva
- Glede na EU imajo kmetje več omejitev v Sloveniji
- Pomanjkanje lokalnega znanja o specifikah kmetijstva in stanja narave.
 - Velikokrat se ta proces preskoči in se začne oblikovati ukrepe.

Dodatni komentarji: Kmetijski ukrepi veljajo za celotno Slovenijo in ne upoštevajo geografskih specifik Slovenije. Izziv je tudi, če se prakse prenašajo iz drugih okolji v Slovenijo.

- **Nadomestila/financiranje/ekonomika:**

- Plačila za NV ukrepe so pogosto nezadostna, nekonkurenčna
- Prenizka nadomestila za izpad proizvodnje in dodatne stroške ukrepov
- Kmetijsko je ekonomska dejavnost – povračilo mora biti ustrezno za NV
- Kontrolni monitoring bi moral biti čim bolj rezultatski (časovno in kadrovsko zahtevno)
- Nadomestila ne nadomestijo izgube pridelka
- Višja finančna sredstva za naravovarstvene ukrepe
- Razmišljanje: da za »ne delo« (npr. manj košnje trave) pridobim denar
- Prenizka finančna podpora – ni motivacije na strani kmetijskega gospodarstva
- Omejenost plačil kmetov – varuhom ekosistemom
- Manko v vključevanju ekonomike kmetij pri oblikovanju ukrepov
- Potrošnik ne plača več za varstvo narave
- Zagotavljanje prehranske varnosti

Dodatni komentarji: Večina **kmetov si ne izplačuje plače, država pa zahteva od njih še dodatno delo**. Hkrati pa družba **zahteva, da veliko časa zapravi za varovanje narave**. Kmetje za izvajanje ukrepov **ne dobijo dovolj visoka nadomestila glede na stroške**.

- **Znanje in prenos znanja/Izobraževanje/motiviranost/** ▪
Pomanjkanje znanja/informacij: o Nizka informiranost kmetov o Kmetje morajo videti priložnosti o Bolje je, ko vsi vedo, kaj varujejo o Razumevanje zakaj

(omejitve, prilagoditve) o Ovira – premalo direktne komunikacije s kmeti o razlogih za ukrepe o Pomankanje znanja (ali ne upoštevanje le-tega) o Pomanjkanje znanja in informacij o Manko v specifičnih znanjih

- Prenos znanj o Sistem izobraževanj o Naravovarstvo bi moralo pridobiti tudi osnovna kmetijska znanja o Pomanjkljiv prenos znanja
- Preobremenjenost deležnikov in pomanjkanje volje za sodelovanje
- Problematika sloje za vpis ukrepov

Dodatni komentarji: Udeleženci zaznavajo **pomanjkanje znanja o naravovarstvenih ukrepih in alternativnih, naravi prijaznih metod kmetovanja**. Zaznajo tudi, da je **pomanjkljiv prenos znanja med raziskovalci in kmeti in obratno**, med realnimi izkušnjami in omejitvami kmetov z raziskovalci. Izpostavljajo tudi, da kmetje **ne vedo, kaj je bistvo ukrepov**, hkrati pa **tudi zastavljavci ukrepov ne nujno razumejo vseh realnosti kmetovanja in jih je vzamejo v obzir**. Dogaja se, da so kmeti **zbežani zaradi stalnih sprememb ukrepov**. Ukrepi so lahko tudi napačno oz. Na ekstremen način razumljeni s strani državljanov in drugih pobud/skupin.

- **Podatki/analize/beleženje doseganja cilja**

- Prevelika pozornost na statistiki: Že tako težko dosegamo cilje, ali moramo res beležiti točno v eno kategorijo? Je to potrebno? (opomba moderatorja: ali je mogoče drugačno (skupno) beleženje pozitivnih učinkov ukrepov in ne strogo ločeno po kategorijah)
- Podatki in analize
- Pomanjkljivo spremljanje učinkovitost ukrepov
- Neupoštevanje izhodiščnega stanja
- EU kazalnikov ni vedno smiselno enoznačno primerjati z našimi (ne da se primerjati npr. Poljske/Danske/Nizozemske in Slovenije) zaradi geografskih specifik – enako je z ukrepi

Dodatni komentarji: **Ni systemskega zbiranja podatkov in posledično analiz**, na podlagi katerih bi lahko **snovali bolj realne ukrepe**. **Pomanjkljivo je tudi spremljanje učinkovitost ukrepov**, kar se **povezuje z komuniciranjem o smiselnosti in učinkovitosti ukrepov**. Ker je tukaj **pomanjkanje**, je **pomanjkanje razumevanja kmetov in javnosti o smiselnosti**.

- **Načrtovanje/premišljenost ukrepov** ▪ Načrtovanje ukrepov:

- NV KOP ukrepi so pogosto slabo premišljeni - premalo znanja pri oblikovanju
- Nizka stopnja sodelovanja nevladne in kmetijske stroke na terenu o Konfliktne zakonodaja o Ukrepi so lahko napisani pavšalno, generalno in ne sledijo konkretnim podatkom iz terena.

- Protislovne zahteve po ohranjanju ekosistemov in podpis merocosurja (prosto trgovinski sporazum z južno Ameriko).
 - Upoštevanje geografskih specifik in tradicij pri snovanju ukrepov
- **Ciljnost ukrepov**
 - Premalo ciljnih ukrepov o
 - Razumevanje ukrepov
 - Preveč splošni ukrepi – nikjer zares ne delujejo, kot bi morali; pomembno upoštevanje konteksta
- **Kompleksnost in nepreglednost ukrepov:**
 - Velika kompleksnost ukrepov o
 - Nepreglednost ukrepov o
 - Ne izhaja se iz “uporabnika v središču” - nepreglednost o
 - Preteklo nerazumevanje kompleksnosti (npr. krčenje mejic)
- **Monitoring izvajanja ukrepov:**
 - Pomanjkanje monitoringa o
 - Ukrep namenjen le kontroli
- **Učenje iz dobrih praks:**
 - Dobre izkušnje iz preteklih ukrepov
 - Dobre prakse v projektih – ni pa splošnega mehanizma
 - Npr. Sankcije za male kmete – 1 dan zamude (pri košnji npr.) - ali je to res problem?
 - Premajhna učinkovitost naravovarstvenih ukrepov v naravi
 - Ukrep ni obvezen
 - Obstoječe spremembe
- **Lastništvo/raba zemljišč**
 - Lastniška struktura
 - Sklad kmetijskih zemljišč nima enakih “vatlov” - njim je cilj čim večji tržni učinek
 - Nimajo zahtev za izvajanje naravovarstvenih ukrepov (se nanaša na Sklad??)
 - Pozidave ekosistemom
 - Omejenost kmetijskih zemljišč
 - Opuščanje rabe kmetijskih zemljišč bo Slovenijo spremenilo v »gozd«
- **Invazivne rastline**
- **Izkoriščanje EK**
- **Komuniciranje**
 - Dojemanje ukrepov kot nekaj, kar omejuje
 - Potrošniki ne cenijo hrane, pridelane na eko način

- Pomanjkanje jasne komunikacije v javnosti, kaj je namen vse ukrepov
- Nenaden pritisk v smislu naravovarstva na kmetijstvo
- Kmetje pogosto dežurni krivci, valjenje krivde na kmetijski sektor
- Neupoštevanje dobre kmetijske prakse
- Premalo dialoga med deležniki
- Realne možnosti izvajanja
- Premalo komunikacije – zaprtost v mehurčke
- Vključenost vseh velikostnih tipov kmetij v izvajanju ukrepov
- Ne vključevanje potreb kmetov v snovanje ukrepov

Dodatni komentarji: Pri kmetijah je boljši vpis v ukrepe ko vedo kaj varujejo. Kmetje jemljejo ukrep kot omejevanje in ne vedo zakaj. Kmete bi bilo treba bolj informirati. Udeleženci so bili mnenja, da se marsikaj izvaja, vendar mimo kmetijske politike, za katero pa velja nek negativni prizvok – za prejemnike, da je administrativno zahtevno, pogosto jim ni v interesu, ker ne zmorejo še kontrol (in se kljub temu marsikje držijo pravil), v javnosti pa velja splošne diskurz, da so kmetje krivi za vse, pa še denar dobijo od države - splošna slaba klima.

- **Odločitev glede Kmetijstvo vs. Naravovarstvo**
 - Odločitev koliko površin kmetijstva bo namenjeno naravovarstvu (kaj bomo ohranjali) - koliko % NV površin lahko kmetija prenese?

Prioretizacija ovir in identifikacija vzrokov zanje

- Administrativne ovire/Nepreglednost ukrepov, o

Povzetek:

- Raznolikost in neenakost obremenitev
- Kompleksnost postopkov in nadzora
- Togost sistema in stres
- Strateška neusklajenost
- Visoka administrativna obremenitev

o Posamezni zapisi

- Niso enaka ovira za vse – raznolikost mlajši: starejši; večji: manjši
- Če bi bilo za manjše kmete manj administracije, bi se jih več pridružilo
- Preveč je evidenc in kontrol
- Strah pred kontrolo
- Vloga oz. Naloge Agencije / nadzornega organa
- Fleksibilnost datumov - "SOPOTNIK" = stres
- Strošek svetovalne službe (opomba moderatorja: govorili so tudi o dodatnem strošku, ki ga ima lahko starejši kmet, ki prosi mlajšega, da mu pomaga pri administraciji in mu za to plača)

- Kratkoročni politični in programski cikli (SKP, menjave prioritet) niso usklajeni z dolgoročnimi procesi v naravi in kmetijstvu.
- V središču je izvajanje ukrepa in ne "uporabnik" - kmet
- Velik poudarek na nadzoru in sankcijah, bistveno manj na svetovanju in podpori pri izvajanju ukrepov.
- Ni neke vizije, kaj Slovenija dolgoročno potrebuje iz vidika prehranske varnosti
- SKP prekratka, da bi se videlo učinke, preveč sprememb, dodatna ovira še politične menjave in posledično menjave prioritet
- Administrativna obremenitev za kmeta zelo velika, ne glede na to, koliko dobi spodbud – mnogih se ne "izplača"

- Specifika pokrajine v kontekstu trajanja ukrepov/Neupoštevanje geografskih specifik slovenske prostora (do EU in znotraj Slovenije) o **Povzetek:**

- Pomanjkanje celostnega pristopa
- Neprilagojenost ukrepov lokalnim specifikam o
- Posamezni zapisi:
 - ☐ Podcenjevanje ekonomskega in socialnega vidika
 - ☐ Celostno gledanje
 - ☐ Evalvacija
 - ☐ Nekritično povzemanje EU ukrepov – vsi enaki za vse, ne glede na velikost kmetij, specifične prostora...
 - ☐ Ni bottom-up pristopa, da bi se znotraj nekih ekološko zaokroženih območij obravnavalo izzive, ki so specifični in bi se jih z določenimi ukrepi naslavljal celostno
 - ☐ Nekateri ukrepi so celo taki, da je en prostor upravičen, drug pa ne, čeprav si mejita in je povsod problem (zatiranje škodljivcev)
 - ☐ Pomanjkanje obravnavanja specifik po geografskih prostorih s samimi deležniki

- Finance/Ekonomika/Nadomestila o **Povzetek:**

- Finančne omejitve zahtevajo prioritizacijo in ciljnost ukrepov, ter drugačne kalkulacije
- Neprilagojenost ukrepov
- Ni nagrajevanja glede na rezultat
- Družbeni kontekst (npr. nizka kupna moč, itd.)
- Nizka konkurenčnost kmetij
- Viri za ohranjanje podeželja in varstvo narave morajo priti tudi iz drugih proračunov (npr. turizem) o Posamezni zapisi
- Nadomestilo za starejše, da lahko plačajo mlajše, da jim pomagajo

- Diferenciacija ukrepov glede na % ukrepov glede na celotno površino kmetije
- Način kalkulacij: znotraj ukrepov različni zneski kalkulacij
- Investicijski cikel je omejitvev – npr. Če pride do prilagoditve ciljev (prej intenzivno kmetijstvo, kasneje ekstenzivno – kmet je prilagajal investicije in ima lahko “težave”)
- Iskanje rešitev za posamezne kmetije – npr. Nadomestilo za preusmeritev kmetije
- Če izvajajo NV ukrep, naj bodo nagrajeni z rezultatskim ukrepom
- Finance – človeški vir
- Finance – plačila ukrepov
- Administrativne ovire
- Odgovornost
- Država ne zagotovi dovolj sredstev
- Premalo podpore
- Omejeni viri
- Premalo financ: Denar je omejen in se razdeli po prioritetah.
- Naravovarstveni ukrepi niso prioriteta.
- Preference kupca: Nizka kupna moč, neozaveščen kupec
- Nizka kupna moč
- Neozaveščen kupec
- Pomanjkanje znanja na področju ekonomike
- Konkurenčnost kmetij na ravni Slovenije in EU
- Nizka dodana vrednost kmetij: Omejuje pri izvajanju ukrepov
- Slabo finančno stanje na kmetijah
- Pomankanje razumevanja pomembnosti ekonomike kmetij
- Prenizke podpore za kmeta
- Ukrepi stanejo predvsem in zgolj kmeta
- Papir prenese vse in zunanja všečnost ukrepov
- Nadomestila so le iz kmetijstva; naj bodo tudi iz drugih (opomba moderatorja: npr. Iz turizma ipd.)
- Ciljnost ukrepa je važna, da je lahko dovolj denarja
- Enostavneje preživeti za male kmete brez dodatnih ukrepov – ni stimulatívno

- **Podatki in analiza**

Povzetek

- Pomanjkanje spremljanja in evalvacije,
- Neupoštevanje lokalnih/ekoloških specifik
- Kmetje ne dobijo povratne informacije glede uspešnosti izvajanja ukrepov
- Ni poznavanja/posnetka izhodiščnega stanja

- Ne izkoristimo obstoječih podatkov/znanja, slaba obdelava podatkov
- Ni systemskega pristopa k zbiranju podatkov o Posamezni zapisi
- Pomanjkanje spremljanje učinkovitosti ukrepov
- Neupoštevanje geografskih specifik
- Neupoštevanje ekoloških potreb vrst in habitatnih tipov pri oblikovanju ukrepov
- Kmetje ne poznajo rezultatov ukrepa – ali so oni pripomogli k rezultatu?
- Pogosto se ne ve, kaj na območju že imamo
- Preveč dela na pamet
- Dodatna administracija za kmete
- Pavšalna in generalna obdelava podatkov
- Ne izkoristek že obstoječih podatkov
- Obvezno vodenje knjigovodstva
- Nimamo systemskega pristopa k zbiranju podatkov
- Aktivacija SURS-a za systemsko zbiranje podatkov
- Znanje in viri za izvajanje analiz ukrepov in na splošno, kaj se dogaja v Sloveniji na področju kmetijstva.
- Uporaba analiz v praksi
- Potreben je popis habitatov

- Znanje in prenos znanja

Povzetek:

- Ni ustreznih pogojev za izobraževanje vseh (npr. slaba internetna povezava)
- Svetovalna služba nima kapacitet za pomoč vsem
- Neprilagojenost izobraževanj/usposabljanj demografiji in velikosti kmetij
- Razkorak med zahtevami po digitalizaciji in znanju na tem področju o Posamezni zapisi
- Ni povsod dobrega internetnega omrežja - vsi ne morejo spremljati online izobraževanj
- Svetovalna služba ne bi zmogla vse pomagati (opomba moderatorja: če bi se vsi kmetje obračali na njih)
- Kmetje še niso prilagojeni na elektronske evidence in težnje k digitalizaciji
- Mlada generacija je bolj "prilagojena" za digitalizacijo, vendar jim primanjkuje časa za administracijo
- Kmetje, ki imajo 2 ha zemlje morajo opraviti isto izobraževanje kot veliki kmetje
- Ni znanja, npr. Excel; obstaja pa težnja po elektronskih dokumentih/obrazcih

- Rezultatski ukrep – ali je res potreben? Ker potem potrebuješ strokovnjaka in ga je treba plačat. Škoda je, ker grejo tako EUR, ki pripadajo kmetu naprej za drug strošek
- Ni dovolj kadra za svetovanje in komunikacijo

- **Neustrezni diskurz do kmeta** – kmet je kriv za vse – posledično se ti ukrepi dojemajo pogosto kot “zanka” in ne kot nekaj, kar koristi

Povzetek:

- Percepcija potrošnikov glede vloge in doprinosu kmetov
- Slabo zavedanje potrošnikov/kupne navade o Posamezni zapisi
- Potrošniki pogosto ne razumejo povezave med načinom kmetovanja, cenami hrane, ohranjanjem narave in prehransko varnostjo, kar dodatno krepi pritisk na kmete in negativni diskurz.
-
- Ni dovoljšnega zavedanja o pomenu samooskrbe na nacionalni ravni
- Povzetek in opažanja pomembna za razumevanje konteksta

- **Odločitev glede kmetijstvo vs. naravovarstvo in raba tal:**

- Kvantifikacija koliko prostora smo pripravljeni dati naravi?
- Koliko ha bo imela narava prednost in koliko ha kmetijstvo – najti ukrepe, ki bodo dosegli cilje
- Nenačrtna pozidava – interesi lokalnih skupnosti o Ne omejevanje širjenja urbanizacije na kmetijska zemljišča

Gre za kompleksnost ovir in njihovih vzrokov. **Ovire niso posledica nepripravljenosti ali neodgovornosti kmetov, temveč rezultat sistemske ureditve, načina oblikovanja politik in komunikacije med deležniki.** Razprava je pokazala, da obstaja veliko pripravljenosti za sodelovanje, vendar **trenutni sistem ne omogoča, da bi se znanje, izkušnje in lokalne specifične učinkovito vključile v oblikovanje ukrepov.** Prav tu se odpira prostor za izboljšave.

Povzetek in opažanja pomembna za razumevanje konteksta:

Pri pogovoru je bilo najbolj izpostavljeno, da v Sloveniji obstaja samo pristop oz zgoraj navzdol, ne pa tudi o spodaj navzgor **v smislu, da bi ukrepi naslavljali neke specifične.** SKP je enaka za vse, ne grede na to, kje leži kmetija (na Danskem, v Prekmurju ali v Alpah). Priložnost je **večje povezovanje na geografsko zaokroženih celotah**, kjer bi se tudi lažje komuniciralo, zakaj je nek ukrep potreben. Tako pa se zdi, da gre samo za nekritično povzemanje ukrepov iz EU.

Slaba je povezanost stroke, politike in kmeta. Med kmeti, državo, stroko in javnostjo je prisotno nizko zaupanje. Ukrepi se zato pogosto dojemajo kot nadzor in kazni, ne kot pomoč ali skupni interes.

Prioretizacija vzrokov

- Administrativne ovire/ Administrativne ovire/Nepreglednost ukrepov, administrativne ovire pri poročanju o Preveč je evidenc in kontrol o Strah pred kontrolo o Administracija – na eni strani preveč, na drugi strani premalo vodenja knjig.
- Finance/Ekonomika/Nadomestila o Premajhna plačila za NV ukrepe (NV ukrepe je treba dovolj plačati, da bodo konkurenčni drugim ukrepom)
 - o Od ohranjene narave imajo koristi tudi drugi (npr. turizem), zato bi ukrepe morali financirati tudi drugi sektorji (Nadomestila so le iz kmetijstva; naj bodo tudi od drugih)
 - o Način kalkulacij ni jasen (Način kalkulacij) o Investicijski cikel je omejitvev (npr. Če pride do prilagoditve ciljev (prej intenzivno kmetijstvo, kasneje ekstenzivno – kmet je prilagajal investicije in ima lahko “težave”) o Iskanje rešitev za posamezne kmetije – npr. Nadomestilo za preusmeritev kmetije o Ni interesa za izvajanje ukrepov, ker je plačil ukrepov neustrezno o Pomanjkanje razumevanja ekonomike kmetij/Konkurenčnost kmetij na EU in SLO
- Podatki in analize o Specifika pokrajine v kontekstu trajanja ukrepov: Celostno gledanje, podcenjevanje ekonomsko-socialnega vidika
 - o Pri oblikovanju ukrepov se ne upoštevajo specifike (geografske in ekološke potrebe vrst in habitatnih tipov)
 - o Pomanjkanje spremljanja učinkovitosti ukrepov
- Znanje in prenos znanja o Ni učinkovitega prenosa znanja po celotni verigi - od raziskovalcev do kmetov o Na vseh področjih primanjkuje znanja o Pomanjkanje podpore JSKS s področja varstva narave o Ni ustrezno prilagojenih usposabljanj za kmete (prilagojeno statusu, digitalnih kompetenc, itd.)

V prilogi 1 k poročilu so predstavljeni prepisi dela v posameznem omizja.

Druga delavnica, 17. december 2025

Št. udeležencev:

- Zunanji deležniki: 15
 - o KGZS
 - o Zveza slovenske podeželske mladine
 - o NIB
 - o Združenje za celostno regenerativno kmetijstvo Slovenije
 - o Center za kartografijo favne in flore
 - o Sindikat kmetov Slovenije
 - o Zadružna zveza Slovenije
 - o Notranjski regijski park
 - o Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani
 - o ZRSVN
 - o Umanotera
 - o PIC
- MKGP 3
- MNVP 2
- SOP 6

Uvodoma so zbrani prisluhnili povzetku rezultatov prve delavnice.

Komentarji po predstavitvi povzetka rezultatov z delavnice 12. december 2025

- Predstavljene ideje so hierarhično visoko in ne zajemajo podrobnejših razmislekov
- Zapisane ideje/razmisleki so obremenjeni z interesi
- Denar za ohranjanje narave v kmetijski krajini je treba zagotoviti tudi iz drugih virov, ne le kmetijskih, saj se obveznosti za ohranjanje narave v teh ekosistemih povečujejo, denarja pa je na voljo manj. Koristi od ohranjene narave imajo tudi drugi sektorji, zato bi bilo smiselno, da participirajo.
- Podnebni sklad že namenja nekaj sredstev tudi za ohranjanje narave. Na ravni EK je velik poudarek, da se za ohranjanje/obnovo narave zagotovijo tudi zasebni viri. MNVP je za to področje predlagal Ciljni raziskovalni projekt. Če bo razpis uspešen in bo izbrana kakovostna prijava lahko pričakujemo ustrezne podlage za zasnovo primerne sistema tudi v Sloveniji.
- Kmetijskemu sektorju se dodajajo vedno nove obremenitve.
- Konflikt interesov.

- Narava je v težavah v vseh ekosistemih in uredba obravnava sektorje. Dejstvo je, da živimo v času multikriz. Prevečkrat razmišljamo, kaj bodo/morajo narediti drugi. Družbeni kontekst je, da iz ekosistemov le »črpamo«, zato moramo najti načine, da to zaustavimo in okrepimo odpornosti ekosistemov na podnebne spremembe in druge izzive.
- Omejuje se pogoje pridelave, narava se spreminja v časovni premici.
- Problem je zaraščanje invazivnih vrst na državnih zemljiščih.

Ključno vprašanje na katerega so udeleženci iskali odgovore:

S kakšnimi ukrepi lahko odpravimo izbrane vzroke za identificirane ovire iz 1. delavnice?

Cilj delavnice:

- Udeleženci pripravijo vsebinski predlog ukrepov

Povezava z rezultati prve delavnice

Na prvi delavnici (12. december 2025) so se udeleženci osredotočali na identifikacijo ovir in vzrokov zanje. Udeleženci prve delavnice kot najbolj pomembne prepoznali štiri sklope ovir ***administrativne ovire; finance; podatki in analize; znanje in prenos znanja***. Pri oblikovanju vprašanj za razmislek glede tem za ukrepe, ki bi jih udeleženci snovali na drugi delavnici, sta ekipi Ministrstva za naravne vire in prostor in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ob podpori ekipe Stičišča za oblikovanje politik med področja za delo uvrstili tudi temo s področja ***komuniciranja/neustreznega diskurza do kmetov***, saj je to izjemno pomembno področje, če želimo izboljšati razumevanje potreb in medsebojno sodelovanje ključnih skupin deležnikov. Na tej osnovi so predstavniki ministrstev oblikovali osem vprašanj na katera so udeleženci štirih omizij skušali oblikovati odgovore v obliki predlogov ukrepov.

Povzetek dela v omizjih

Pričakovanja udeležencev

- Poslušati in biti slišan
- Da ni delavnica sama sebi namen, zgolj za kljukico pri sodelovanju deležnikov!
- Vrniti se na osnovni namen uredbe
- Pomembno je povečati družbeno sprejemljivost ukrepov obnove.
- Obnova hkrati z izboljševanjem položaja kmetov (in spoštovanja)
- Naj se ne podcenjuje socialne in ekonomske učinke, ki bodo sledili.
- Najti primerne ukrepe, ki bodo spodbujali kmetijsko (slovensko) in ohranjali naravo.
- Dobiti zbir idej, ki bodo morda uporabne pri delu.

- Kmetijski ekosistem je širše od SKP
- Konkretni ukrepi s finančnimi nadomestili za kmete
- Vsaj en konkreten ukrep
- Odkrito spoštljivo diskusijo in kresanje mnenj
- Nove poglede na enak »izziv«
- Sodelovanje, ne pa tekmovanje
- Oblikovali bomo vsaj en ukrep za ovno narave, ki bo ciljno, rezultatsko naravn
- Najti ukrepe, ki ne bodo dodatno obremenili kmetij
- Ukrepi bodo naslovili tudi zagotavljanje prehranske suverenosti
- Da najdemo vsaj kakšen cilj, s katerim se vsi identificiramo
- Skupno iskanje rešitev
- Izmenjava različnih pogledov
- Za koliko si bomo privoščili zmanjšati pridelavo hrane
- Refleksija: som povedali, se pa še ne slišimo in se zaradi interesov morda tudi ne bomo.

Omizje 1

UKREP1: Krepitev delovanja panožnih krožkov

Vprašanje na katerega je skupina odgovarjala

Kako lahko okrepimo dialog in sodelovanje med deležniki v kmetijskem ter naravovarstvenem sektorju in odločevalci, da zagotovimo boljše razumevanje potreb obeh sektorjev, oblikujemo optimalen nabor ukrepov za doseganje ciljev ter zagotovimo uspešno promocijo teh ukrepov?

- Na delavnici 12. decembra so udeleženci (med drugim) izpostavili da: o pri oblikovanju ukrepov pogrešajo več t.i. bottom up pristopa o med deležniki ni dovolj dialoga, o pri oblikovanju ukrepov ne upoštevamo realnih možnosti, oziroma potreb kmetov o se komunikacija dogaja le v »mehurčkih« o ni jasne komunikacije, čemu so ukrepi namenjeni so kmetje zbegani zaradi stalnih sprememb ukrepov

Identificirane ideje

- Usmeritev izvajanja ukrepov na točno določenih površinah; dogovor kmet: strokovnjak
- Javni objekti (hladilnice, skladišča, kuhinje, HACCP, klavnice...)
- Plačevanje ekosistemskih uslug → naj se vračuna v subvencije

- Vključevanje drugih finančnih virov → identifikacija »porabnikov ekosistemskih storitev« (npr. turizem)
- Sredstva iz več skladov – ne zgolj kmetijskega. Kdor zahteva, naj plača!
- Za znanje v OŠ → svoj jogurt
- Pavšali za nizke zneske – kontrole omejene na več let
- Lokalne blagovne znamke, ki zagotavljajo kakovost
- Boljša promocija lokalnih pridelkov
- Svetovanje kmetom glede tržnih priložnosti
- Označevanje izvora in porekla
- Ukrepi so strošek za kmeta (niso 100 % plačani) → 100 % plačilo naravovarstvenih stroškov
- Pomoč kmetom v posamičnih korakih v procesu od pridelave do prodaje (npr. Mali plac)
- Poenostavitev administracije
- Država slab gospodar, Natura 2000 brez upravljalca, 20 km pas + zakon o ohranjanju narave, predkupna pravica
- Opolnomočenje t.i. panožnih krožkov, ki že delujejo, vendar ne povsod.
- MKGP in MNVP kmetom redno predstavljata, kakšni ukrepi so na voljo - Fokusne skupine

Izbrane ideje /sklop idej

- Neposredna vključitev kmetov na lokalni/regijski ravni
- Okrepitev obstoječih lokalnih interesnih skupin/združenj z znanjem/svetovanjem
- Panožni krožki (kjer so prisotni kmetje, svetovalci, naravovarstveniki, odločevalci, ...); krožki že obstajajo, dobre prakse → strukturirati in opolnomočiti
- MKGP in MNVP kmetom redno predstavljata, kakšni ukrepi so na voljo

Opis ukrepa:

- **Naziv ukrepa:** Krepitev delovanja panožnih krožkov - **Opis vsebine ukrepa:**
 - o Panožni krožki, ki že delujejo (organizirajo jih svetovalne službe KGZS po regijah). Za več dialoga med kmeti, naravovarstveniki in odločevalci bi bilo treba njihovo delovanje bolj strukturirati.
 - o Panožne krožke bi lahko organizirali na lokalni, ali pa tudi na regijski ravni. o Srečanja bi morala biti redna, jasno strukturirana in z jasnim ciljem.
 - o Na tak način bi lahko povečali razumevanje različnih pogledov deležnikov in začeli s krepitvijo zaupanja, ki je ključnega pomena. Začeli bi krepiti/vzpostavljati dvosmerno komuniciranje glede ohranjanja narave v kmetijskih ekosistemih.
 - o V okviru panožnih krožkov bi npr. predstavniki MNVP in MKGP zbranim predstavili vsebino/novosti ukrepov in tako bi izboljšali razumevanje namena/ciljev posameznih ukrepov. V takem dialogu bi predstavniki ministrstev dobili tudi (neposredno) povratno informacijo o tem, kako je v praksi mogoče izvajati ukrepe.
 - o Za bolj poglobljeno razumevanje problematike, bi v panožnih krožkih organizirali tudi fokusne skupine za kmete (bolj poglobljen/individualen pristop). Na ta način bi lahko identificirali naravovarstvene in kmetijske težave, kar bi potem odpiralo pot/možnosti za iskanje rešitev). Med takimi temami, ki zahtevajo bolj poglobljeno razumevanje in temeljijo na povečanem zaupanju je tudi vidik fleksibilnosti izvajanja ukrepov glede na vremenske razmere (ta vidik je nujno upoštevati, saj je npr. košnja 15. junija nemogoča, če takrat dežuje). o Deležniki, ki bi bili vključeni v panožne krožke bi bili specifični za posamezno geografsko območje (ločen popis deležnikov, glede na specifiko prostora
 - o Pomemben vidik, ki ga je treba imeti v mislih ob organizaciji razprav je, da je termin optimalen za kmete (ne v času zbirnih vlog).
 - o Zanimivo bi bilo razpravljati tudi o uporabi UI kot pripomoček za ilustriranje ukrepov.
- **Ključni deležniki, ki morajo biti vključeni v to, da bo prišlo do realizacije ukrepa o** Načeloma pa bi v razpravah ali v fokusnih skupinah sodelovali:
 - o Kmetje po panogah
 - o Kmetijski svetovalci
 - o Naravovarstveniki
 - o Upravljalci zavarovanih območij
 - o Strokovnjaki s posameznih področij: raziskovalne institucije (npr. BF)
 - o Odločevalci → država (AKTRP, MKGP)

- LAS, če je relevantno
- Drugi...
- **Vloga posamezne institucije pri izvedbi ideje** o Koordinirali bi območni zavodi KGZS.

UKREP 2

Vprašanje na katerega je skupina odgovarjala

Kako lahko kmetje ob izvajanju naravovarstvenih ukrepov ohranijo ekonomsko vzdržnost? Ali je rešitev zgolj v dvigu podpore, ali pa obstajajo tudi druge možnosti – na primer več znanja, boljša dostopnost svetovanja, večja diverzifikacija pridelave, maksimalna optimizacija posameznih zahtev ukrepa v smislu da ne posegajo toliko v ekonomsko vzdržnost kmetije, povezovanje v lokalne verige vrednosti, razvoj novih tržnih priložnosti, bi potrošnik plačal več, če kmetija varuje biotsko raznovrstnost, itd.?

V zvezi s tem so udeleženci na delavnici 12. decembra izpostavili: o

Pomanjkanje znanja in razumevanja na področju ekonomike o Konkurenčnost kmetij na ravni Slovenije in v EU o Nizka dodana vrednost kmetij: Omejuje pri izvajanju ukrepov o Slabo finančno stanje na kmetijah

Identificirane ideje

- % od turistične takse
- MKGP, MNVP, MGTŠ, MK, MZ, MOPE – nabor za naravovarstvene ukrepe → viri financiranja
- MKGP + MNVP → nova paradigma: skupno koordiniranje
- Praksa v TNP v zavarovana območja
- Fokusne skupine in panožni krožki
- Večina ukrepov ok, potrebne posodobitve → izkušnje iz terena, večja vloga MNVP
- Avtomatizacija s SOPOTNIKOM (aplikacija) - Izobraževanje in ozaveščanje!!
- Panožni krožki in fokusne skupine (glej prejšnji ukrep)
- Poenostavitev poročanja za kmeta, poenostavljeni obrazci (preglednice)
- Označevanje izvora
- Masne bilance

Izbrane ideje /sklop idej

- Čezsektorska participacija pri financiranju kmetijske pridelave ob sočasnem izvajanju ukrepov varovanja/obnove narave.
- Zmanjšanje administracije
- Izobraževanje in ozaveščanje

Opis ukrepa:

- Naziv ukrepa: /
- Opis vsebine ukrepa:

- Poleg 100 % plačila stroškov, ki jih imajo kmetje z izvajanjem naravovarstvenih ukrepov bi k izboljšanju ekonomike kmetij prispevali tudi naslednje aktivnosti:

- Prilagojeno izobraževanje kmetov na različnih področjih za izboljšanje konkurenčnosti kmetij. Več znanja bi lahko prispevalo k uvajanju novih praks/tehnologij/kultur, itd. ki bi potencialno lahko prispevale k dvigu dodane vrednosti.
- Poenostavitvami poročanja: zaradi manjšega administrativnega bremena bi lahko kmetje več časa namenili drugim dejavnostim, ki neposredno prispevajo k dvigu dodane vrednosti.

Za prilagojeno izobraževanje kmetov, na področjih, ki bi lahko prispevala k boljši ekonomiki kmetij bi lahko med drugim **uporabili tudi panožne krožke**, preko **fokusnih skupin** pa bi od kmetov lahko pridobili informacije, na katerih področjih bi potrebovali več/bolj poglobljeno znanje, ki bi prispevalo k dvigu dodane vrednosti. Razpravo v panožnih krožkih bi lahko po potrebi usmerili tudi v razmisleke glede poenostavitve/zmanjšanje administriranja povezanega z izvajanjem ukrepov.

- Aktivnosti širše narave, ki so povezane z izboljšanjem ekonomike kmetij pa so:

- zagotavljanje 100 % nadomestila kmetom za izvajanje ukrepov varovanje narave pa bi bil povezan s čezsektorskim povezovanjem virov financiranja vseh relevantnih ministrstev. Pomemben vzvod za boljšo ekonomiko kmetij so tudi zelena javna naročila.
- Ozaveščanje kupcev, tudi preko označevanja izvora izdelkov, saj bi na ta način lahko prispevali k povečanju tržnega deleža kmetijskih pridelkov slovenskega izvora. To bi posredno lahko prispevalo k dvigu konkurenčnosti slovenskega kmeta vis a vis kmetom iz EU ali tretjih držav.

- **Ključni deležniki, ki morajo biti vključeni v to, da bo prišlo do realizacije ukrepa:**

- MKGP, MNVP, MGTŠ, MK, MZ, MOPE

- **Vloga posamezne institucije pri izvedbi ideje: /**

Omizje 2

UKREP 1

Vprašanje na katerega je skupina odgovarjala:

Kako vzpostaviti/izboljšati (obojestranski) prenos znanja/izkušenj v celotni verigi znanja na področju kmetijstva in varstva narave?

Na delavnici 12. decembra so udeleženci izpostavili da: o Ni učinkovitega prenosa znanja po celotni verigi - od raziskovalcev do kmetov in od kmeta do raziskovalcev
o Kmetje včasih ne vedo kaj/zakaj varujejo, niso seznanjeni z razlogi o
Naravovarstvo bi moralo pridobiti tudi osnovna kmetijska znanja

Identificirane ideje:

- Ustanovitev centra/konzorcija, v obliki stičišča vseh deležnikov, ki bi skrbela za prenos znanja v obe smeri;
- Kmetom naj bodo na voljo svetovalci, ki imajo znanja s področja varovanja narave; ta možnost bi bila najprimernejša za starejšo populacijo kmetov;
- Vzpostavitev portala, kjer bi bili zbrani vsi ukrepi varovanja narave. Tak portal bi bil namenjen predvsem mlajši populaciji kmetov, zagotoviti pa je treba lahko dostopnost do informacij na tem portalu;
- Sodelovanje s fakultetami, kjer bi se dogovorili za študentske projekte in s tem omogočili, da si kmetje, naravovarstveniki in študentje delijo informacije, znanja, izkušnje, ideje ter se ob tem učijo en od drugega. Tu je pomemben aspekt vključevanje študentov, ki bodo v prihodnosti delali na področju kmetijstva in naravovarstvenih dejavnosti in bi tako bili že zgodaj vpleteni v snovanje in razumevanje situacije;
- O prenosu znanja je treba razmišljati že ob samem načrtovanju ukrepov. Pri načrtovanju mora že priti do soustvarjanja ukrepov, ki morajo biti jasni in morajo zagotoviti vire za razvoj;
- Rešitev so projekti, kjer je pogoj sodelovanje interdisciplinarne skupine. Tako bi dobili sodelovanje med kmeti in naravovarstveniki, kar bi vodilo do izboljšanja prenosa informacij in znanj;
- Mali kmetje, s kmetijami 2-3ha, se zaradi izobraževanj (nujnih vsaj 1x letno), potrebnih za prijave za sredstva različnih virov financiranja, počutijo omejeni in se zaradi tega bremena na financiranje raje sploh ne prijavijo. Problem malih kmetij je tudi starost kmetov, ki jim izobraževanja predstavljajo dodatno breme, zato predlog ukinitve izobraževanj za male kmete;
- **Vzpostavitev sistema vzorčnih kmetij na vseh področjih kmetijstva (sedaj so le na določenih), kjer bi kmetje teh kmetij bili na voljo za podajanje informacij in izkušenj o dobrih praksah za ostale kmetovalce.**

Izbrane ideje /sklop idej:

- Vzpostavitev vzorčnih kmetij:
 - o Vzorčne kmetije bodo služile kot primer dobre prakse in katerih lastniki/kmetje bodo nudili informacije in dobre prakse upravljanja ostalim kmetom;
 - o Upoštevati je potrebno, da gre za kmetije, ki so tudi vzor dobre ekonomike kmetijstva, ne le upoštevanja naravovarstvenih zahtev;
 - o Potrebno upoštevati, da imajo vzorčne kmetije dovolj dela že z kmetovanjem, torej potreben razmislek kako kompenzirati/povrniti njihov vložek v dodatno delo izobraževanja/deljenja dobrih praks z drugimi; - Zaznali smo temeljne težave pri snovanju ukrepov:
 - o ukrepi ne zajemajo mnenj in stališč vseh deležnikov in ne pokrivajo vseh področij, ki so potrebna za uspešno kmetijstvo in naravovarstvo, velikokrat zaradi časovnega pritika oz. kratkega roka za pripravo ukrepa. Zato predlagamo dve priporočili:
 1. **Deležniki iz vseh sektorjev (kmetijska tehnologija, ekonomika in ekologija) morajo biti vključeni v pripravo ukrepov;**

2. **Za pripravo ukrepa mora biti na razpolago daljše obdobje**, v katerem se v pripravi vključi čim širši spekter deležnikov, z možnostjo preskusa ukrepa v praksi na manjšem vzorcu, preden se ukrep uveljavi na državnem nivoju.

Opis ukrepa:

- **Naziv ukrepa:** Vzpostavitev sistema vzorčnih kmetij na vseh področjih kmetijstva
- **Opis vsebine ukrepa:** prepoznati in v sistem vzorčnih kmetij vključiti kmetije, ki so ki na ekonomsko zanimiv način dajejo tudi naravovarstvene rezultate. Namen vzorčnih kmetij je:
 - o Kmetije, ki iz izobraževanje ne dobijo dovolj (praktičnih) informacij, bi v živo na terenu videli, kako stvar deluje tako, da je finančno in ekološko ustrezna. o Šlo bi za izmenjavo informacij in izkušenj po načelu "od kmeta za kmeta" o Vzorčna kmetija bi oblikovalcu politik služila kot poligon za testiranje novih ukrepov > glej priporočilo 2;
 - o Vzorčna kmetija bi bila poligon za učenje sodelovanje (na vzorčni kmetiji bi sodelovali kmetje, naravovarstveniki in študentje, vsi z namenom, da najdejo sodelovalno pot in najboljše rešitve).
- **Ključni deležniki, ki morajo biti vključeni v to, da bo prišlo do realizacije ukrepa:** MKGP, kmetje, naravovarstvene organizacije, študentske organizacije, ZRSVN
- **Vloga posamezne institucije pri izvedbi ideje:** nosilec ukrepa je MKGP, za identificiranje in certificiranje vzorčnih kmetij nastopi ZRSVN, ostale institucije so sodelujoče (lahko kot konzorcij partnerjev).

UKREP 2

Vprašanje na katerega je skupina odgovarjala

Kako izboljšati sistem/mehanizem za spremljanje učinkovitosti ukrepov?

Trenutno v državi nimamo vzpostavljenega sistema za spremljanje izvajanja ukrepov. Manjkajo evalvacije ukrepov - torej sistem spremljanja dejanskih učinkov ukrepov, ki bi pokazal ali ukrep dosega cilje. Predvsem je to izziv pri manj ciljno usmerjenih splošnih ukrepih. Zaradi tega ni vedno na voljo dovolj kakovostnih analiz, ki bi lahko predstavljale osnovo za oblikovanje (realnih) ukrepov.

V zvezi s tem so udeleženci na delavnici 12. decembra izpostavili da: o Manjkajo podatki in analize o Pomanjkljivo spremljamo učinkovitost ukrepov o Pri oblikovanju ukrepov ne upoštevamo izhodiščnega stanja o Bi bilo dobro, če bi bilo mogoče drugačno (skupno) beleženje pozitivnih učinkov ukrepov in ne strogo ločeno po kategorijah)

Dodatno vprašanje, ki lahko vodi delo v skupini: Kako spremljati učinek na manj ciljno usmerjenih splošnih ukrepih, ki pa so še vedno nadstandardni in vzpostavljeni za doseganje določenih okoljskih oz naravovarstvenih ciljev?

Identificirane ideje:

- Potrebno je vzpostavi redni monitoring stanja narave;

- Nujen je holistični pristop pri oblikovanju ukrepov - upoštevati vse 3 vidike: ekonomkega, socialnega in okoljskega;
- Obnova je nujno vezana s cilji – brez cilja gre le za želje;
- Napore moramo vložiti v rezultatski monitoring - če vemo, kaj je cilj, potem je lahko spremljati, ali gremo v pravo smer in na kako dolgi rok "igramo" - Razmišljali smo o izvedbah monitoringa:
 - o Možnost samoporočanja - z uporabo dronov lahko spremljamo stanje preko geograf. slik
 - o Na terenu, kar pa je drago in zamudno
 - o Za manjše kmetije je spremljanje preko satelitov neustrezno (ocenitev manjših kmetijskih površin s sateliti je težko)
 - o Vključitev prostovoljcev in študentov
- Razmisliti o možnosti, da se določijo neki sistemski skupni kazalniki, ki bi jih lahko uporabili za monitoring več ukrepov (kot merjenje nivoja fotosinteze (za vegetacijo), pokrivenost tal, merjenje nivoja organ. snovi, merjenje biotske pestrosti,...);
- **Za vsak ukrep je treba razviti učinkovit kazalnik, ki je verodostojen, enostaven in poceni. Lahko je tudi posreden;**
- **Že pri oblikovanju ukrepa je potrebno določiti kazalnik in cilj/cilje, ki ga/jih želimo doseči.**

V razpravo smo vključili tudi predstavnici MNVP in MKGP; zaprosili smo ju za njuno videnje izvora problema monitoringa ukrepov.

- Pojasnili sta, da je najbolj pogost vzrok slabega ukrepa **slabo poznavanje izhodiščnega stanja (če ne poznaš izhodišča, težko določiš cilj in pot);**
- Izpostavili sta tudi, da je za pripravo dobrega ukrepa potrebno razmisliti v kolikšni meri se kazalniki vključijo v ukrep.

Izbrane ideje /sklop idej

Opis ukrepa:

- **Naziv ukrepa:** Opredelitev izhodiščnega stanja, določitev cilja/ciljev in določitev kazalnika/kazalnikov za vsak ukrep
- **Opis vsebine ukrepa:** Pred pisanjem ukrepa je nujno potrebno poznavanje izhodiščnega stanja. Že obstaja določen monitoring, ki podaja določene informacije, na žalost pa niso zbrani na kupu ali validirani s strani strokovnjakov - zbrane informacije so lahko zelo pristranske in lobistično oblikovane. Resno je treba vzeti v obzir, da imajo kmetje in navarvovarstvene organizacije svoje "lobistične" cilje, strokovnjaki pa so bolj objektivni, zato so nujno potrebni pri oblikovanju. Nemalokrat pa ravno strokovna plat izostane kot deležnik pri oblikovanju ukrepa. Zato je tukaj posebno pozornost treba dati na oblikovanje res interdisciplinarnosti deležnikov, da se zagotovi uravnoteženost informacij in objektivnost ukrepa.
- **Ključni deležniki, ki morajo biti vključeni v to, da bo prišlo do realizacije ukrepa:** MKGP, deležniki iz področja naravovarstva, ekonomike, kmetijske tehnologije in ekologije. Osnovna ideja je, da se s pripravo ukrepa najprej ukvarja manjša ekipa, ki pa se kasneje

razširi predvsem s strokovnjaki. Manjša ekipa na mizo prinese svoje ugotovitve, razširjena ekipa pa jih validira in ugotavlja rešitve.

- **Vloga posamezne institucije pri izvedbi ideje:** MKGP je nosilec in če različna menja, odločevalec, ostali deležniki pomagajo pri ugotavljanju izhodiščnega stanja in validiranju podatkov ter oblikovanju rešitev.

Omizje 3

Vprašanje na katerega je skupina odgovarjala

Kako ugotoviti, kakšna je dejanska percepcija kmeta v družbi in kako izboljšati percepcijo kmeta/kmetijske pridelave v družbi?

Na delavnici 12. decembra so udeleženci izpostavili da: o

- So kmetje dežurni krivci za vse okoljske probleme
 - o Potrošniki premalo razumejo povezavo med načinom pridelave hrane, varstvom narave, cenami in prehransko varnostjo, kar dodatno povečuje pritisk na kmete.
 - o Slabe kupne navade potrošnikov
 - o Ni dovoljšnega zavedanja o pomenu samooskrbe na nacionalni ravni
 - o Potrošnik ne plača več za varstvo narave
- Zagotavljanje prehranske varnosti

Identificirane ideje

- vemo, da je percepcija kmeta slaba zato:
- RETORIKA – ozaveščanje, PROMOCIJA – sprememba - Izboljšanje percepcije:
 - o ni kmet odgovoren, kmet sledi kmetijski politiki, ki je v domeni »velikih« o kmet je najboljši skrbnik in zaveznik narave
- bolj bi morali izpostaviti, kaj pa kmet naredi dobrega za naravo
- ozaveščanje potrošnika: na prodajni polici so konkurenčni produkti pridelani z različnim vplivom na okolje
- finančni viri → izkoristiti krogotok »hranil« (čistilne naprave) in možne finančne vire v zvezi s tem (sklad za naravo)
- umeščanje kmetijskih deležnikov glede na ostale upravljalce zemljišč → analitične podlage za boljšo komunikacijo

Izbrane ideje /sklop idej

- Promocija, ozaveščanje
- Finančni vir
- Umeščanje kmetijskih deležnikov

Opis ukrepa:

- Naziv ukrepa: /
- Opis vsebine ukrepa
 - o vplivanje na promocijo hrane: večji prispevek k ozaveščanju in promoviranju potrošnika k uporabi domačih produktov
 - o turizem, ki naravo prodaja, naj plača naravi in njenim skrbnikom (kmetom): del turistične takse se namenja za namensko porabo ohranjanja pokrajine, biotsko raznovrstnost
 - o javna naročila prijazna domačim ponudnikom: zakonsko urediti možnost zahteve po lokalnih produktih (ni glavno merilo cena)
 - o analitični pristop-boljša podlaga za komunikacijo: omogočiti analitični pristop
- Ključni deležniki, ki morajo biti vključeni v to, da bo prišlo do realizacije ukrepa
- MKGP, MNVP, MOP, MGTŠ, MJU, MF in javne institucije
- Vloga posamezne institucije pri izvedbi ideje
 - o Vplivanje na promocijo hrane: MKGP
 - o Turizem, ki naravo prodaja, naj plača naravi in njenim skrbnikom (kmetom):
MGTŠ, MF o Javna naročila prijazna domačim ponudnikom: MKGP, MJU, MF o analitični pristop-boljša podlaga za komunikacijo: MOP, MNVP

UKREP 2

Vprašanje na katerega je skupina odgovarjala

Katere poenostavitve pri izvajanju ukrepov se vam zdijo nujne, da bi se povečala pripravljenost kmetov za vključevanje v ukrepe ter zagotovila njihova praktična izvedljivost (hkrati pa se s poenostavitvijo ne bi ogrozil cilj ukrepa)?

Sistem s katerim v državi sledimo porabi javnih sredstev izvajajo vzpostavljene/pristojne institucije. Seveda, pa je v tem okviru treba iskati priložnosti, da se upravičence do podpore administrativno razbremenimo, pri čemer pa mora biti še vedno vzpostavljena ustrezna sledljivost pri izvajanju ukrepov. Prav tako administrativne razbremenitve ne smejo ogroziti doseganja ciljev ukrepov. Koristno bi bilo tudi izvedeti, kaj znotraj administrativnih procedur predstavlja največjo oviro/težavo. V zvezi s tem so udeleženci na delavnici 12. decembra izpostavili da:

- o Bi bilo treba pri administraciji omogočiti večjo fleksibilnost, tako zaradi različnih geografskih/vremenskih specifik, kot tudi zaradi specifičnih lastnosti kmetij (velikost, demografija)
- o Poenostaviti poročanje in ga na ta način poceniti o Nerazumevanje med deležniki

Podvprašanja, ki lahko vodijo delo v skupini: o Kako poenostavitvi vodenje evidenc za nemonitoriabilne pogoje ukrepov, da bodo za kmete manj administrativno zahtevne?

- o Katere zahteve kmetijsko naravovarstvenih ukrepov so v praksi najtežje izvedljive in kako jih prilagoditi, da bi bile bolj skladne z izvajanjem na terenu, a hkrati ne bi ogrozili doseganja cilja intervencije?

- Kako zagotoviti da obvezni monitoringi (spremljanje monitorabilnih pogojev z AMS) in pregledi na kraju samem ne postanejo ovira, ampak podpora pri izvajanju ukrepov?

Identificirane ideje

- Čim več administrativne in svetovalne podpore za vključitev in izvedbo ukrepov
- Ustrezna finančna podpora ukrepa
- Dobra pojasnitev ukrepa
- Določanje datumov – fleksibilnost (npr. košnja 1 dan prekmalu->100% sankcija)
- Problem dolžine obdobja ukrepa (npr. 5 let)
- Ukrep obnove ni enako ukrep ohranjanja

Izbrane ideje /sklop idej

- Finance
- Smiselnost
- Izvedljivost

Opis ukrepa:

- **Naziv ukrepa:** /
- **Opis vsebine ukrepa** o Ustrezna finančna podpora (ukrepa): Ukrepi naj bodo finančno podprti tako, da je lahko kalkulacija tudi za delno izveden ukrep
 - Podpora za vključevanje in izvedbo ukrepov (administrativna in svetovalna podpora): Znanje je pomemben segment razumevanja smiselnosti ukrepa
 - Določanje datumov/obdobj izvajanja ukrepa: Zagotoviti možnost izjemefleksibilnost ukrepa
- **Ključni deležniki, ki morajo biti vključeni v to, da bo prišlo do realizacije ukrepa** o Širši krog – glede na vsebino ukrepa: MKGP, MNVP, MOP, MGTŠ, MJU, MF - **Vloga posamezne institucije pri izvedbi ideje:** /

Omizje 4

UKREP 1

Vprašanje na katerega je skupina odgovarjala: Kako prilagoditi/izboljšati programe usposabljanja za kmete in svetovalno službo, da se bo lahko zagotovila še večja povezava med kmetijskim in naravovarstvenim sektorjem, da se bo spodbujalo trajnostne rešitve in da bo usmeritev v aktualne izzive kmetijstva in varstva narave?

Identificirane ideje

- Ne le usposabljanja, temveč implementacija v redni program dela

- Povezljivost nalog JSKS in ZRSVN
- JSKS ima že skupino specialistov za naravovarstvo; zato naj se enako naredi tudi v območnih enotah ZRSVN – znanje kmetijstva je ključno in je nujno
- Vzpostaviti svetovalno službo na ZRSVN za področje kmetijskih ekosistemov
- Skupno delo JSKS in ZRSVN
- V usposabljanja vključiti tudi druge strokovnjake
- Imeti načrte za geografske enote (npr. dolina, vas) in podpirati usmerjeno proizvodnjo vključujoče varstvo narave (opomba moderatorja: izpostavljen je bil primer Bohinja, ki celostno deluje na varstvu narave, izobraževanju kmetov in podporo njih pri usmerjenosti v določeno pridelavo; ki pa jo tudi kupijo lokalni hoteli, restavracije = cel krog je sklenjen)
- Postaviti povezanost za varnost človeka in za kompleksnost narave
- Več izobraževanj in boljše pripravljena v smislu privlačnosti, pedagoških načel
- Ogledi dobrih praks za kmete in svetovalce
- Financiranje teh izobraževanj tudi za kmete, ki niso vključeni v ukrepe (opomba moderatorja: tudi za njih je naravovarstvo pomembno)
- Prehodno obdobje – to pomeni, da se finančno in kadrovske okrepiti usposabljanje svetovalnih služb za tarčno svetovanje na kmetijah, ki ima vsaka svojo panogo, potrebe, pričakovanja itd.
- Obdobja izvajanja niso dolgoročna (vsaj 10 let bi morali delati na istem)
- Delati bi bilo treba na povezavah v skupnosti
- Zoom ni vedno rešitev za izobraževanje – izgubi se “kavarniški” del, v smislu povezovanja med odmori in navezovanja medsebojnih stikov

Izbrane ideje /sklop idej: Opomba moderatorja: udeleženske niso želele glasovati o eni izmed idej, ker so se jim zdele vse ideje medsebojno povezane. Odločile so se, da jih vse skupaj obravnavajo kot željo po spremembi sistema delovanja svetovalnih služb in posledično izobraževanj in postavitvi učinkovitega drugečnega sistema

Opis ukrepa:

- **Naziv ukrepa** (opomba moderatorja: naziv bi lahko bil Sistemska sprememba svetovalnih služb za uspešnejšo izvedbo izobraževanj)
- **Opis vsebine ukrepa:** Da bi se lahko prilagodila/izboljšala izobraževanja za kmete, je po mnenju skupine potrebno sistemsko preoblikovanje, in sicer se morajo naloge izobraževanja implementirati v redni program dela služb JSKS in ZRSVN – obe službi je treba kadrovske in finančno okrepiti. V trenutnih programih dela so pomanjkljivosti – za nekatere naloge npr. ni opredeljenih 0 ur časa svetovalca. JSKS že ima naravovarstvenike v svoji ekipi; ZRSVN pa bi se moral okrepiti s strokovnjaki, ki imajo tudi znanja s področja kmetijstva. Posamezniki iz JSKS in ZRSVN bi bili potem “v paru” lahko nosilci izobraževanj, ki bi bila bolj zanimiva (npr. dodajo naj se ogledi dobrih praks). Pripravili bi dolgoročni načrt izobraževanj. V izobraževanja bi se morali vključiti tudi kmetje, ki niso del ukrepov. Smiselno bi bilo izobraževati po “geografskih enotah” oziroma skupnostih (npr. dolina, vas) – kjer bi bilo izobraževanje celostno in prilagojeno situaciji. Za te enote bi se naredil načrt naravovarstva in kmetijskih dejavnosti – izobraževanja bi tekla v smeri osveščanja, zakaj je nekaj potrebno (npr. Zakaj imamo vsi na območju korist, če imamo mejico; nekdo

da več zemlje za mejico, medtem ko drugi da več zemlje za ekstenzivni travnik – spodbujanje sodelovanja). Pri oblikovanju izobraževanj je treba upoštevati, da je biološki ekosistem večji od kmetije (npr. ne izobražujemo samo enega kmeta za eno NV zadevo, ampak gledamo kot območje – mejica, ki je sicer na parceli enega kmeta varuje tudi druge; istočasno pa imajo tisti drugi nekaj drugega, kar je za vse koristno). in tržni element tudi; zato je potrebno celovito gledanje in oblikovanje skupnosti. Smiselno bi bilo, da bi se kmetije povezovale tudi v smeri skupne ponudbe in bi bila vizija nekega območja tudi odkup izdelkov ipd. (kot primer dobre prakse je bil izpostavljen Bohinj, kjer lokalni kmetje oskrbuje lokalne gostilne in hotele).

- **Ključni deležniki, ki morajo biti vključeni v to, da bo prišlo do realizacije ukrepa** MKGP, MNVP, JSKS, ZRSVN, kmetje (kot “uporabniki” izobraževanj in pobudniki za soustvarjanje), občine, drugi strokovnjaki (npr. vodarji ipd.) kot nosilci strokovnih vsebin, koordinatorji skupnosti (omenjeni so bili LAS in kot primer dobre prakse Logarska dolina ca. 10 let nazaj, ko je občina Solčava imela zaposlenega koordinatorja za kmetije)

- **Vloga posamezne institucije pri izvedbi ideje:** MKGP – kot usmerjevalec dela JSKS, MNVP – kot usmerjevalec dela ZRSVN, JSKS in ZRSVN – kot nosilca izobraževalnih aktivnosti, občine – kot možen sofinancer (npr. Javni razpisi) ali koordinator aktivnosti

UKREP 2

Vprašanje na katerega je skupina odgovarjala: Na kakšen način pristopiti k snovanju ukrepov, da bodo ti čimbolj enostavni (jih bo čim manj), hkrati pa jih bo mogoče (preprosto) izvajati v (geografsko/habitatno) specifičnih okoljih in dosežati vse zastavljene cilje iz področja naravovarstva, okolja, podnebja?

Identificirane ideje:

- Ukrepi so bili v preteklosti enostavni; zaostri so se zaradi kršitev
- Prepovedi bi morale biti za tiste, ki so “lumpi” (namerni kršitelji)
- Namerne kršitve bi morale biti bolj sankcionirane
- Ukrepi bodo enostavni, če gredo na manjše območje; ampak jih bo pa številčno več
- Dopovedati je treba, da je ukrep možnost, ne pravica in motivirati, da bo možnost prevzeta
- Ukrepi niso težki, ampak niso osmišljeni (opomba moderatorja: primer določeno je “ukrep je tak in tak”, kontrola je “taka in taka” (pogosto neživljenska) – MKGP pa bi moral ukrep osmisлити (zakaj tak ukrep?, kakšne so koristi?))
- Enoten ukrep v Sloveniji ni mogoč, lahko pa so geografski
- Vloga kontrolorjev bi morala biti tudi izobraževalna, ne le kaznovalna (npr. Če ima kmet izpolnjene vse evidence, a neko konkretno narobe, zakaj dobi kazen? Mu nebi raje razložili, kako je prav, da bo za naprej pravilno in spregledali kazen?)

Izbrane ideje /sklop idej:

Opomba moderatorja: udeleženske niso glasovale, saj je ena od njih podala možno idejo o poenostavitvi že obstoječega ukrepa (ideje niso želele javno predstaviti na plakatu; so pa dovolile zapis za poročilo). Gre za ukrep HAB – ohranjanje ekstenzivnih travnikov. Ukrep bi lahko bil zelo splošen in bi narekoval le prepoved gnojenja + število košenj letno (npr., 2x) – ne bi pa opredeljeval datumov kdaj, saj je s pomočjo aplikacije SOPOTNIK možna kontrola števila košenj. Kmetu bi povedali, kaj varuje in kako; svetovalna služba pa bi ga osmislila proizvodno. Datumi bi bili lahko

stvar regij, ali pa prepuščeni naravi (npr. dež in košnja ni mogoča ipd.). Lahko bi ukrep nadalje "omilili" v smislu v istem ukrepu lahko gnojiš delno in kosiš 3x letno, a zato prejmeš manj sredstev.

Opis ukrepa:

- Naziv ukrepa /
- Opis vsebine ukrepa

Centralni sistem SKP naj bo maksimalno fleksibilen (naj ne bo toliko vezan na kontrole; npr. točno določenega datuma), za kar naj poskrbijo strokovnjaki in MKGP. Naj podpira naravovarstveno miselnost (opomba: po mnenju udeleženk je sedaj ne in ima NV "črno piko" znotraj kmetijstva). Najprej je treba postaviti preprosto idejo ukrepa in jo osmisliti, osmisliti tudi s kmetijsko proizvodnjo.

Nato je treba omogočiti, da se osnovna ideja geografsko/lokalno diverzificira. Slovenija se npr. Lahko razdeli na 5 vremenskih regij ipd. tukaj sodelujeta JSKS in ZRSVN. Udeleženke vidijo tak način kot nadgradnjo dela v projektih ali v nacionalnih parkih.

- Ključni deležniki, ki morajo biti vključeni v to, da bo prišlo do realizacije ukrepa: /
- Vloga posamezne institucije pri izvedbi ideje: /

Zaključki in predlogi

Za izvedbo delavnic je bilo na voljo zelo malo časa, zato je bilo treba omejiti nabor tem za katere so udeleženci pripravljali idejne rešitve. Rezultat delavnic so konkretizirane ideje **za 8 predstavljenih ukrepov. Udeleženci delavnic so večkrat izpostavili potrebo po dvigu zaupanja, zato priporočamo, da:**

- se predlogi udeležencev upoštevajo (po potrebi tudi nadgradijo) pri oblikovanju ukrepov NNON. Predlagani ukrepi se mestoma lahko navezujejo, tako da jih je smiselno oblikovati tako, da bodo čim bolj sinergijsko povezani;
- pripravljavci razmislijo o operacionalizaciji še neobdelanih idej:
 - o za prednostna področja, ki so jih izpostavili udeleženci; o za področja, ki so jih udeleženci prepoznali in izpostavili, vendar zaradi osredotočanja na le nekaj tem, idej zanje niso uspeli razviti.

To je pomembno, ker se ideje in predlogi z delavnic v veliki meri **skladajo s tistimi, ki so jih deležniki predlagali Ministrstvu za naravne vire in prostor v anketah** v okviru NNON. Pri nadaljnjem razmisleku glede ukrepov za NNON bi se bilo predvsem smiselno **osredotočiti na ideje, ki lahko prispevajo k oblikovanju ukrepov sistemske narave**, med drugim:

- Deležniki se zavedajo, da so finančni viri omejeni, hkrati pa naraščajo potrebe po izvajanju ukrepov varstva/obnove narave. Zato bi bilo smiselno razmisliti o **možnostih za diverzifikaciji virov financiranja** za ohranjanje/obnovo narave in za oblikovanje sklada za naravo.
- Pri oblikovanju/načrtovanju ukrepov in razmisleku o primernih načinih za poročanje in/ali nadzor nad njihovim izvajanjem **ne izhajamo iz potreb in zmožnosti »uporabnika« (kmeta).**
- Udeleženci so prepoznali tudi **manko vključevanja strokovne javnosti**, zato bi bilo smiselno razmisliti o vzpostavitvi stalnega mehanizma vključevanja strokovnjakov, ki bodo za vse nove ukrepe zagotavljala objektivnost, strokovno utemeljenost in večjo legitimnost sprejetih odločitev.

- **Vprašanje rabe tal in lastništva:** opuščanje rabe kmetijskih zemljišč/zaraščanje; pozidava ekosistemov; lastniška struktura, vloga Sklada kmetijskih zemljišč pri varstvu/obnovi narave.
- Preprečevanje razraščanja **invazivnih vrst** (tudi/predvsem na zemljiščih v lasti države) je pomembno z vidika ohranjanja in obnove (kmetijskih) ekosistemov pa tudi z vidika ohranjanja kakovostnih kmetijskih površin.
- Potrošniki ne prepoznavajo naporov kmetov pri varovanju narave in kako to vpliva na ceno izdelkov. Zato bi bilo **smiselno okrepiti komunikacijske aktivnosti** in ozaveščanje **potrošnikov o pomenu naravovarstvenih ukrepov ter njihovem vplivu na ceno izdelkov.**

DOGODEK OBNOVA NARAVE ZA ODPORNEJŠO PRIHODNOST

Brdo pri Kranju, 14. 1. 2026

POZDRAVNI NAGOVORI

Dogodek se je začel s pozdravnimi nagovori ministra za naravne vire in prostor, Jožeta Novaka, državne sekretarke na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Maše Žagar, ter generalne direktorice Direktorata za naravo na Ministrstvu za naravne vire in prostor (MNVP), dr. Katarine Groznik-Zeiler.

Minister za naravne vire in prostor Jože Novak je v nagovoru izpostavil, da je Slovenija ena izmed vodilnih držav v Evropi po bogastvu narave in proaktivnemu ohranjanju narave. »Gre za veliko odgovornost in priložnost. Naša družba in gospodarstvo sta močno odvisna od storitev, ki jih zagotavljajo zdravi ekosistemi. Koristi obnove degradiranih ekosistemov pa močno odtehtajo stroške njihove obnove.«

Ohranjena narava je ključna za odporno prihodnost, je izjemna naravna danost in obenem razvojna priložnost. »Potrebna je krepitev izvajanja obstoječih dejavnosti ohranjanja narave, hkrati pa tudi aktivna obnova delov narave, ki so v slabem stanju ali kjer je potrebna ponovna vzpostavitev elementov narave, ki smo jih izgubili. Glede na biotsko raznolikost v Sloveniji in delež naravovarstveno pomembnih območij moramo zagotoviti bistveno več evropskih sredstev za obnovo narave«, je še dodal minister Novak.

Obnova narave posega v različne sektorje, zato je ključnega pomena tudi sodelovanje in usklajevanje med različnimi sektorji, strokovnjaki, deležniki in nenazadnje z javnostjo.

Maša Žagar, državna sekretarka na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano: »Varovanje narave in prehranska varnost, vključno s kmetijstvom in pridelavo hrane, sta prepoznani kot prednostni nalogi države. Zato je treba najti ravnovesje med obema strateškima ciljema, da ohranimo naravo za prihodnje generacije in hkrati zagotovimo prehransko varnost, katere vir je kmetijstvo. Omejitve so nujne, vendar je nujno, da si pri tem razdelimo bremena in vsi nosimo svoj del odgovornosti.«

Raznolikost narave skupaj z razdrobljeno lastniško in posestniško strukturo predstavlja velik izziv za izvajanje Nacionalnega načrta za obnovo narave (NNON) in obstoječih strategij za ohranjanje in varstvo narave. Slovenija bo zato nadaljevala z zahtevami po zagotovitvi tudi namenskih evropskih sredstev za izvajanje aktivnosti obnove narave.

Generalna direktorica Direktorata za naravo MNVP dr. Katarina Groznik Zeiler: »Medtem ko ima Slovenija še razmeroma dobro ohranjeno naravo in najvišji delež površine države v omrežju Natura 2000 med državami članicami Evropske unije (EU), podatki kažejo, da se število habitatnih tipov v neugodnem stanju ohranjenosti povečuje. Zato moramo izvesti dodatne napore za zagotavljanje dobrega stanja narave in odporne prihodnosti. Tudi ankete, ki smo jih izvedli v okviru priprave NNON, kažejo na veliko podporo prebivalstva obnovi narave.«

PREDSTAVITEV UREDBE (EU) O OBNOVI NARAVE IN DELA DO SEDAJ

Dr. Daša Majcen iz Direktorata za naravo je predstavila zahteve Uredbe o obnovi narave (v nadaljevanju Uredbe) ter dosednji način dela in rezultate. Poudarila je krovne cilje Uredbe, ki zahtevajo obnovo 20 % kopenskih in morskih območij Evropske Unije (EU) do leta 2030, do 2050 pa obnovo vseh ekosistemov potrebnih obnove.

Delo na pripravi NNON v Sloveniji poteka v glavnini preko oblikovane medresorske delovne skupine in šestih delovnih podskupin.

Do sedaj so tudi že potekale aktivnosti vključevanja javnosti, ki so se začele z dogodkom Dan narave 2025 (junij 2025), in vključujejo [spletno stran](#), e-poštni naslov (nnon.mnvp@gov.si) ter izvedene spletne ankete, več strokovnih posvetov in delavnice s kmetijskimi deležniki v sodelovanju z Stičiščem oblikovanja politik na Ministrstvu za javno upravo.

Zahteve Uredbe o obnovi narave so bile predstavljene po členih, skupaj z rezultati dosedanjega dela.

- 4. člen (Kopenski, obalni in sladkovodni varovani habitati)
 - Pripravljene so bile analize stanja habitatnih tipov, usklajuje se še metodologija za travišča ter izvaja analiza ciljev Programa upravljanja območij Natura 2000
- 5. člen (Morski ekosistemi)
 - Zbrani so obstoječi ukrepi iz strateških dokumentov (Program upravljanja območij Natura 2000, Pomorski prostorski plan, Načrt upravljanja z ribištvom, Načrt upravljanja z morskim okoljem), identificirani so posamezni habitati v neugodnem stanju, prepoznane so vrzeli v poznavanju razširjenosti habitatov
- 8. člen (Urbani ekosistemi)
 - Območja urbanih ekosistemov so določena z preračunanimi potencialnimi izločitvami območij
- 9. člen (Rečna povezljivost)
 - Zaradi nedavnega sprejetja EU metodologije za določanje prostotekočih rek (12.1.2026), so bili do sedaj zbrani že izvedeni ukrepi renaturacij od leta 2020, pripravlja pa se polna implementacija metodologije
- 10. člen (Opraševalci)
 - Zaradi nedavnega začetka veljave izvedbenega akta Evropske komisije, ki določa spremljanje opraševalcev (16. 12. 2025), je slovenski pristop k spremljanju opraševalcev šele v pripravi in usklajevanju
- 11. člen (Kmetijski ekosistemi)
 - Pregled obstoječih ukrepov po Skupni kmetijski politiki ter delavnice za oblikovanje novih ukrepov in pristopov so že bile izvedene
- 12. člen (Gozdni ekosistemi)
 - Opravljen pregled obstoječih ukrepov po gozdnogospodarskih načrtih in Programu upravljanja območij Natura 2000, ter vzpostavljanje spremljanja gozdnih ptic

V naslednjih mesecih je načrtovano oblikovanje prvega osnutka NNON (marec 2026), medsektorsko usklajevanje in javna razgrnitev, dodatni strokovni posvete in delavnice za kmetijske ekosisteme (pomlad 2026) ter potrditev osnutka in poročanje Evropski komisiji (poletje 2026).

PANELNA RAZPRAVA O PRIPRAVI VSEBIN NACIONALNEGA NAČRTA ZA OBNOVO NARAVE

Na panelni razpravi so sodelovali:

- Andrej Bibič, vodja Sektorja za biotsko raznovrstnost, MNVP
- dr. Daša Majcen, Direktorat za naravo, MNVP
- dr. Branka Tavzes, Sektor za biotsko raznovrstnost, MNVP
- Tomaž Miklavčič, Sektor za strateški prostorski razvoj, MNVP
- Stanka Koren, Sektor za upravljanje z vodami, MNVP
- Branka Trčak, Sektor za trajnostno kmetijstvo, MKGP
- dr. Simon Poljanšek, Sektor za gozdarstvo, MKGP
- mag. Martina Kačičnik Jančar, vodja Odseka za biotsko raznovrstnost, ZRSVN

Razprava se je osredotočila na več ključnih točk:

- Navezave med NNON in obstoječimi politikami ter strateškimi dokumenti, kot so Program upravljanja območij Natura 2000, Nacionalni program varstva okolja, Načrt upravljanja z morskim okoljem, Pomorski prostorski plan, Načrt upravljanja z ribištvom, Strateški načrt Skupne kmetijske politike ter območni gozdnogospodarski načrti.
- Največ dela nas čaka na področjih, kjer je treba uskladiti interese in potrebe večjega števila deležnikov in uporabnikov prostora, kot npr. so travišča.
- Uredba uvaja nove pristope, ki zahtevajo izvajanje ukrepov po celotni državi, tudi izven območij z naravovarstvenimi statusi. Na tem področju posebej gradimo na obstoječih strateških dokumentih s področij kmetijstva in gozdarstva ter pripravljamo možne dodatne ukrepe oziroma prilagoditve.
- Hkrati pa Uredba uveljavlja tudi povsem nova področja delovanja, kot so urbani ekosistemi, prostotekoče reke in oprasevalci. Na teh področjih se pripravlja nove pristope, hkrati pa se srečuje tudi z izzivi in potencialnimi neskladji z obstoječimi načrti ter trendi.
- Glede na širino zahtev Uredbe je ključno medsektorsko sodelovanje, ki gradi na že obstoječih pristopih in se skozi pripravo NNON še nadgrajuje.
- Dodatno se povečujejo tudi naporji za obsežnejše in zgodnejše vključevanje javnosti.

Razprava je poudarila tri skupne usmeritve:

1. Prednostna krepitev izvajanja Programa upravljanja območij Natura 2000 (PUN) in drugih obstoječih strateških načrtov, kot so gozdnogospodarski načrti, Strateški načrt Skupne kmetijske politike, Nacionalni energetske in podnebni načrt, kot tudi širše vodarske in prostorske strategije, saj je to najhitrejša pot za doseganje ciljev do 2030.
2. Medsektorsko usklajevanje – zlasti med naravovarstvom, kmetijstvom, gozdarstvom, prostorskim načrtovanjem in upravljanjem z vodami.
3. Uredba uvaja nove pristope in področja delovanja, kjer je pomembno primerno zastaviti nacionalne pristope, da bodo prilagojeni slovenskim značilnostim.

DELAVNIŠKE RAZPRAVE

Popoldanski del dogodka je bil namenjen poglobljenim razpravam o različnih tematikah v manjših skupinah (okoli 10 udeležencev na omizje), kjer so bili lahko podrobneje predstavljeni specifični pristopi, že identificirani ukrepi in zbrana mnenja, predlogi in pripombe.

Delavnice so bile organizirane različno glede na trenutno razpoložljive rezultate za posamezna področja:

- Varovani habitatni tipi in vrste (4.člen)
 - Identifikacija ovir in možnih izboljšav izvajanja Programa upravljanja območij Natura 2000
- Morski ekosistemi (5. člen)
 - Pregled obstoječih ukrepov in zbiranje predlogov za dodatne ukrepe ter raziskovalne usmeritve
- Urbani ekosistemi (8. člen)
 - Identifikacija ovir in možnih pristopov k različnim tipom ukrepov za mesta
- Rečna povezljivost (9. člen)
 - Zbiranje predlogov za definicijo nepotrebnih/zastarelih ovir ter za oblikovanje nacionalnega pristopa k doprinosom prostotekočih rek
- Kmetijski ekosistemi in opraševalci (10. in 11. člen)
 - Razprave o ukrepih HAB in TRT ter njuni primernosti oz. učinkovitosti v kontekstu obnove narave ter krepitev svetovalnih storitev in promocijskih aktivnosti
- Gozdni ekosistemi (12. člen)
 - Pregled obstoječih ukrepov in zbiranje predlogov in dodatnih usmeritev

V nadaljevanju so povzeti vsi zapisi vseh omizij, bodo tudi posredovani vsem relevantnim delovnim skupinam, da se do njih opredelijo in jih v največji možni meri vključijo v osnutek NNON (v kolikor to dopuščajo zakonske, finančne in kadrovske omejitve). Poudariti je treba, da bo priprava NNON omejena z obstoječo zakonodajo kot tudi z neposrednimi zahtevami ter pristopi, ki jih definira Uredba o obnovi narave (vključno s časovnicami) ter z zmožnostmi resornih institucij. Pripravljalci NNON morajo pri tehtanju in vključevanju različnih predlogov (podanih na tem dogodku kot tudi preko e-poštnega naslova in preko anket) upoštevati tudi socio-ekonomske vidike in zagotoviti skladnost NNON z ostalimi sektorskimi politikami. Zaradi tega določeni predlogi morda ne bodo upoštevani. Uredba o obnovi narave in trenutne smernice Evropske komisije države članice usmerjajo k največji možni uporabi obstoječih podatkov in pristopov, zato bo NNON v glavnem sledil že vzpostavljenim spremljanjem stanja narave in kazalnikov ter vzpostavljati nove pristope le na področjih, ki do sedaj niso bila vključena.

Varovani habitatni tipi in vrste (4. člen)

Identifikacija ovir in možnih izboljšav izvajanja Programa upravljanja z območji Nature 2000

Povzetek splošnih vtisov (kategorije in alineje z listki)

- Malo časa za pripravo podrobnega NNON
- Nezadostna ciljnost ukrepov, potrebna je nadgradnja obstoječega
- Potreben pristop celotne družbe ki na naravo vpliva, interdisciplinarnost, usklajevanja tudi v času izvedbe
- Potrebno dodatno financiranje
- Nekonkretnost trenutnega NNON
- Visok interes

Omizje 1

Predstavniki: LIMNOS, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije, Regionalna razvojna agencija Koroška, Društvo za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije, kmet – Radensko polje, Nacionalni inštitut za biologijo, Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti, Park Škocjanske jame

Povzetek ovir

- Lastniška struktura (ogromna razdrobljenost na posameznih območjih), površine, ki imajo neznanega, pokojnega lastnika ter ni pravnega mehanizma kako priti do njih.
- Ni zagotovljenih finančnih virov.
- Za izvajanje ukrepov je potrebna pripravljenost lastnikov zemljišč.
- Pri pripravi načrta niso vključeni vsi sektorji (gospodarstvo, turizem, davki).
- Kljub sprejeti zakonodaji še vedno ni ustreznega nadzora.
- Sistem je zaenkrat zelo nefleksibilen (premalo prostora za inovativnost, ponekod preveč splošni ukrepi, KOPOP pravila so preveč zapletena kar odvrča potencialne uporabnike).
- Učinkov ukrepov se ne spremlja.

Povzetek predlogov

- Potrebno najti vire dodatnega financiranja (blagovne znamke, ki višajo dodano vrednost proizvodov iz območja, možnost financiranja iz zasebnega sektorja ali drugih sektorjev kot so davki, turizem ipd.).
- Individualni pristop (bodisi iskati ukrepe, ki naslavlja določeno območje ali pa tudi posamezno kmetijo (Avstrijski pristop - [Ergebnisorientierte Bewirtschaftung \(laufend\)](#)).
- Potrebno bi bilo revidirati OPN glede industrijskih con na mokriščih. Veliko mokrišč je nastalo, ker so bile v OPN puščene površine kot industrijske cone in se na njih več ni kmetovalo. Sedaj pa so dobile naravovarstveno vrednost.
- Uporaba kmetijskih metodologij, ki pri košnji ne poškoduje živali (Zakonska podlaga npr. [Mähtod](#)).
- Ustanovitev regij za boljše upravljanje narave, voda in usklajevanje inštitucij.
- Program upravljanja je nerazumljiv, potrebno narediti dostopnega in analizirati kje prihaja do problemov. Vse skupaj bi moralo biti dostopno z informacijami za lokalno prebivalstvo in alternativno reševanje problemov.

Omizje 2

Predstavniki: Zavod Carnus, Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije, Slovensko odontološko društvo, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Center za kartografijo favne in flore, Krajinski park Pivška presihajoča jezera, Krajinski park Radensko polje, Ministrstvo za naravne vire in prostor (Direktorat za naravo), Krajinski park Kolpa, Triglavski narodni park

Povzetek ovir

- Vprašanje lastništva (aktivno vključevanje lastnikov, lokalna prilagoditev pristopa)
- Nerešeno vprašanje nadzora (izpostavljen je bil primer sotočja Sav)
- Ozaveščanje na vseh nivojih (družba, lastniki, kmetje, resorji)

Povzetek predlogov

- o Ozaveščanje in informiranje ena na ena, lokalni pristop h komunikaciji s kmeti
- o Možnost vpeljave pomoči državljanov pri nadzoru nad stanjem narave, pa tudi pri zbiranju podatkov (citizen science)
- o Potreba po skupni viziji na področju narave, ki naj bo strateška za vse relevantne resorje
- o Ozaveščanje lastnikov glede možnosti kompenzacij in prodaje državi
- o Izobraževanje na vseh nivojih, od osnovnošolskih do poklicnih
- o Vzorčne kmetije in zgledne prakse so učinkovito orodje za lokalno ozaveščanje

Pripombe pripravljavcev NNON:

- NNON v skladu s smernicami Evropske komisije gradimo na obstoječih ukrepih in pristopih (PUN, SKP), ki jih bomo v prihodnosti nadgrajevali, kjer bo to za dosego ciljev potrebno.
- Iskanje dodatnih virov in krepitev financiranja obnove je ena od ključnih priorit. To stališče Slovenija izpostavlja tako Evropski komisiji ob vsaki priložnosti, pripravlja se tudi nov celoviti raziskovalni projekt za analizo možnosti zasebnega financiranja ohranjanja in obnove narave.
- Ukrepi na področju 4. člena bodo pripravljeni v povezovanju z ostalimi sektorji in členi Uredbe (npr. 9., 10., 11., 12. člen).
- Medtem, ko se bo prvi NNON (2027-2032) osredotočal na območja Nature 2000, pa se bodo ukrepi po 2030 morali razširiti tudi na področja izven območij Nature 2000.

Morski ekosistemi (5. člen)

Pregled obstoječih ukrepov in zbiranje predlogov za dodatne ukrepe ter raziskovalne usmeritve

Omizje 1

Predstavniki: Nacionalni inštitut za biologijo – Morska biološka postaja, Pravno-informacijski center/Umanotera, Krajinski park Strunjan, Urbanistični inštitut Republike Slovenije, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Ministrstvo za naravne vire in prostor (Direktorata za vode in naravo)

Povzetek predlaganih dodatnih ukrepov

- Navezati se na protipoplavno varnost na obali in poskrbeti da se na novih protipoplavnih zaščitah zagotovi možnosti za obnovo infra-, in po možnosti, medio-litoralnih habitatnih tipov.
- Dodati ukrepe aktivne obnove, kot so na primer mreže ali druga varovala za morske trave v zgodnjih fazah kolonizacije in drugi smiselni aktivni ukrepi.
- Urediti odvajanje meteornih voda na območju Žusterne (vpliv na pozejdanko) ter tudi na splošno, vendar potrebno preveriti ureditve v novih zakonskih podlagah za urejanje odpadnih in meteornih voda.
- Izpostavljena je bila problematika urejanja kopališč in škode, ki jo nasutja plaž povzročajo.
- Dodati splošne (horizontalne) ukrepe za zagotavljanje finančnih sredstev za izvajanje NNON.

Povzetek predlaganih raziskovalnih projektnih usmeritev

- Pripraviti projekt za raziskave leščurjev in možnih lokacij še odpornih populacij.
- Razmisliti o CRP projektu za pripravo smernic za gradbince pri projektiranju in izgradnji protipoplavnih zaščit.
- Poziv k vključitvi slovenskih partnerjev v prihajajoči razpis za Obzorje Evropa (Horizon Europe) projekt, ki bo podprl kartiranje morskih habitatnih tipov
- Povezati se z Italijani za čezmejne raziskovalne projekte, kjer so bili posebni interesi izraženi za področji hrustančnic in bentosa

Pripombe pripravljavcev NNON

- Potrebno se je zavedati omejitev zahtev Uredbe o obnovi narave, ki definira vrste in habitatne tipe, ki jih je potrebno obnavljati. Če specifični habitatni tipi (npr. mediolitoralni) niso omenjeni v Uredbi, jih cilji Uredbe ne zadevajo, ne glede na njihov ohranitveni status.
- Prav tako je pomembno, da po Uredbi za primere, kjer podatkov o stanju ni, je potrebno najprej opraviti presojo stanja, in šele če se izkaže da je stanje slabo se pojavi obveza po obnovi.

Urbani ekosistemi (8. člen)

Identifikacija ovir in možnih pristopov k različnim tipom ukrepov za mesta

Omizje 1

Predstavniki: Ministrstvo za okolje, podnebje in energijo, Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije, Inštitut Consius, Inštitut za politike prostora, Zveza mestnih občin Slovenije, Mestna občina Celje, Gozdarski inštitut Slovenije, Biotehniška fakulteta Univerza v Ljubljani, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave

Povzetek ovir

Izpostavljene kategorije:

- Znanje
- Komunikacija
- Celovit pristop
- Usklajevanje interesov
- Lastništvo zemljišč
- Gradnja in pritiski investicij
- Življenjski stil

Udeleženci delavnice so identificirali vrsto ovir pri ohranjanju obsega urbanih zelenih površin ter urbanega pokrova drevesnih krošenj. Ovine se nanašajo na več medsebojno povezanih vsebinskih sklopov. Načrtovanje in izvajanje razvoja mest je izrazito multidisciplinarna aktivnost, tako da so udeleženci izpostavili vrsto ovir na področju **celovitega pristopa** ter **usklajevanja interesov** deležnikov kot so: nepovezano načrtovanje in upravljanje, pomanjkanje jasnih smernic na občinski in državni ravni ter slabo zastopanje javnega interesa, ki se kaže tudi z »izigravanjem« pravil. Pomanjkanje celovitega pristopa je povezano tudi z pomanjkljivostmi na področju **znanja** (pomanjkanje vedenja o biodiverziteti in njenem pomenu v urbanih območjih, nepoznavanje konkretnega stanja urbanih zelenih površin), ki je še posebej pereče pri **načrtovanju, vzdrževanju in upravljanju** z urbanih zelenimi površinami ter drevjem. Obstoječe urbane zelene površine so marsikje slabo in nestrokovno vzdrževane, strokovni nadzor nad posegi je nezadosten, varstvo in vzdrževanje starih dreves in urbanih gozdov je neučinkovito. V prostoru je opazen izrazit pritisk gradenj in investicij na območja urbanih zelenih površin (neprimerno zgoščanje urbane strukture). Pritiski so posledica ekonomskega interesa in investorjev in želja po maksimiziranju profita (cene nepremičnin). Oviro predstavlja tudi **lastništvo zemljišč**, kjer je zaradi pretiranega ščitenja lastninskih pravic oteženo ohranjanje zelenih površin in starih dreves, lastniki pogosto zelene površine spreminjajo v parkirišči ali jih pozidujejo (velja tudi za večstanovanjske soseske). Deloma je to povezano tudi z **življenjskim stilom** in pretirano odvisnostjo od osebne prometa. **Komunikacija** z javnostjo in promocija pomena zelenih površin ter njihovega vzdrževanja je nezadostna.

Povzetek predlogov

Razpravi o ukrepih je potekala ob nekoliko spremenjenih kategorijah (v primerjavi z identificiranimi ovirami), pri čemer so sodelujoči izpostavili ukrepe, ki se že izvajajo ter predloge za nove ukrepe.

Kategorije ukrepov:

- Izobraževanje
- Znanje
- Financiranje
- Upravljanje
- Prostorsko načrtovanje

Izobraževanje o pomenu in vlogi zelenih površin naj se vključi v šolske kurikulumne vključno z izobraževanjem učiteljev. Izvajajo naj se sporočilno močne promocijske kompanije za širšo javnost ter ozavešča lastnike zemljišč. Poudarki na koristih za osebno zdravje ter prispevka zelenih površin k bivalnemu ugodju in hlajenju mest.

Znanje: potrebno hitrejšje uvajanje orodij za odkrivanje konfliktov znotraj razvojnih dokumentov in regulativ ter uvajanje sistemov za podporo odločanju (DSS). V pridobivanje podatkov o biodiverziteti naj se vključujejo občani (občanska znanost). Testira naj se sadnja rastiščem primernih neinvazivnih provenienc in vzpostavlja drevesnice. Izdela naj se priporočila za sonaravno upravljanje in vzdrževanje urbanih zelenih površin.

Upravljanje z urbanimi zelenimi površinami naj se, kjer je to možno, prenaša na javne institucije/skupnosti oz določi upravljavca zelenih površin in dreves v občinah (GJS). Za boljše vzdrževanje dreves naj se zagotovi enotno rešitev za kataster dreves (primerljivi in medsebojno povezljivi podatki) ter spremljanje stanja urbanih zelenih površin. Zasebnim lastnikom naj se nudi podpora pri vzdrževanju dreves (lahko v okviru GJS). Pri upravljanju naj bo vodilo tudi varovanje elementov biodiverzitete. Vzpostavi naj se boljši nadzor nad izvajanjem ukrepov.,

Tudi v prihodnje naj se zagotovi **financiranje** ozelenjevanja mest s podporo evropske kohezijske politike, zagotovi naj se stabilen finančni vir za podporo projektom občin – financiranje iz podnebnega sklada. Vzpostavi naj se sistem fiskalnih spodbud za občane in podjetja, ki zelenijo svoje parcele ali vlagajo v javne zelene površine. Financiranje ukrepov naj se pogojuje z uvajanjem sodobnih in strokovnih načinov vzdrževanja (npr. manj pogosta košnja zelenic, raztlakovanje). Kot dober ukrep je izpostavljen participativni proračun.

Prostorsko načrtovanje naj vključuje elemente strateškega ozelenjevanja, predpiše naj se obvezen delež urbanih zelenih površin, pripravijo naj se obvezna merila za podrobno načrtovanje in projektiranje (obvezni odmiki od gozdnega roba, stojišča dreves). Na namenski rabi vodnih/obvodnih površin v urbanih območjih naj se dovoljujejo dopolnilne (odporne) ureditve.

Ukrepi naj se izvajajo dolgoročno, zagotovi naj se stabilna finančna in normativna podpora.

Omizje 2

Predstavniki: Inštitut za politike prostora, Univerza na Primorskem, Mestna občina Ljubljana, Ministrstvo za naravne vire in prostor (Direktorat za prostor in graditev), Urbanistični inštitut Republike Slovenije, CIPRA, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave.

Povzetek ovir

Prepoznane ovire - Drevesa:

- Manjkajoča zakonodaja za sajenje, vzdrževanje dreves, normativi?
- Zagotavljanje ustreznega namenskega financiranja.
- Pomanjkanje standardiziranih podatkovnih baz, ki bi občinam pomagale pri spremljanju stanja (kataster?).
- Pomanjkanje prepoznavanja vrednosti posameznih dreves.
- Ni varovanja in zaščite posameznih dreves.
- Zasebni lastniki so "cari" in lahko samovoljno podrejo tudi zdrava drevesa (zakonska luknja).
- Drevesa so vir odpadnega listja (čiščenje).
- Pred posekom se ne išče/razmišlja o drugih rešitvah.

- Odgovornost zasebnih lastnikov pri zagotavljanju varnosti – suha drevesa, veje, ki lahko poškodujejo osebo/lastnino.
- Infrastruktura v tleh (komunalni vodi) ovira pri sajenju dreves.
- Neustrezni pogoji za rast urbanih dreves, premajhen prostor za korenine in dotok vode ter zraka.
- Propadanje zaradi slabega vzdrževanja in neustreznih sadilnih jam.
- Neprimerne tehnike načrtovanja in izvedbe zasaditev.
- Podnebne spremembe (več suš, višje temperature).
- Določitev kriterijev za izvedbo vrst zasaditve (brez invazivnih).

Prepoznane ovire - Zelene površine:

- Faktor zelenih površin in zeleni sistem – veliko občin še ne uveljavlja.
- Lastništvo -> Narava presega lastništvo.
- Zelene površine zastopane skozi namensko rabo, zeleni sistem pa to presega, zato izgubljammo zelene površine.
- Pomanjkanje znanja za upravljanje zelenih površin na zasebnih zemljiščih.
- Pritisk ostalih akterjev – sektorjev. Tekma za prostor.
- Pomanjkanje finančnih vzpodbud za vzpostavitev zelenih površin ob večstanovanjskih stavbah.
- Stroškovno breme pri upravljanju zelene površine (pri ustreznem upravljanju).
- Pomanjkanje časa, ki je ovira za vzpostavitev zelene površine za zasebnih zemljiščih (bloki, hiše).
- Potreba po urejenih površinah prevelika (parkirišča).
- Vedno več prometnih površin, ki izpodkopavajo cilje trajnostne mobilnosti.
- Zelene površine niso prepoznane kot enakovredne drugi infrastrukturi.
- Infrastruktura za trajnostno mobilnost na račun zelenih površin in dreves.
- Standard kakovosti zelenih površin -> Invazivne vrste -> Biotska raznovrstnost.
- Problem pojavljanja invazivk, ki se širijo na sosednje površine.
- Zagotavljanje zemljišč za nove javne zelene površine.
- Pritisk za zelene površine zaradi investicij (Potrebe stanovanjske politike, zgoščevanje naselij, kompaktno mesto) – iskanje ravnovesja z drugimi cilji prostorskih politik – včasih v nasprotju.
- Omejena sredstva za odkup zemljišč, primernih za ureditev zelenih površin.
- Določitev kriterijev za izbiro vrst zasaditve (brez invazivnih).
- Podnebne spremembe -> več suš, višje temperature.
- Razumevanje in zavedanje odločevalcev.
- Sprememba travnika v njivsko površino.
- Pritisk investorjev v greenfield investicije.
- Finančne stiske občin, ki poskušajo "unovčiti" zemljišča.
- Preenostavno prekvalificiranje pogozdenih površin.
- Posegi na črno.
- Odsotnost aktivne politike ponovne uporabe že grajenih površin (ker je pač ceneje na novo).
- Stihijsko priložnostno vodenje investicije -> drevje je privesek asfaltu.
- Veliko površin je zasebnih in tam je trenutno težko voditi politike.
- Pritisk investorjev za gradnje blizu gostih poselitev.
- Lastništvo -> na zasebnih vrtovih lahko vsak poseka drevo.
- Odsotnost politične volje – odsotnost osveščenosti občanov.
- Pritisk investorjev za gradnje blizu gostih poselitev.
- Pritisk na funkcionalnost zaradi preveč avtomobilov in težnje, da se zagotovi vedno več parkirnih mest.
- Omejena sredstva za odkup zemljišč, primernih za ureditev zelenih površin
- Standard kakovosti zelenih površin -> Invazivne vrste -> Biotska raznovrstnost

- Problem pojavljanja invazivnih rastlin, ki se širijo na sosednje površine.
- Podnebne spremembe (več suš, višje temperature).

Glavni poudarki: **Pritiski na razvoj prostora in investitorjev, vprašanja lastništva in lastninskih pravic, vrzeli v znanju, pomanjkanje standardov in podatkov, kakovost zelenih površin (Ne zgolj "obstoj"), vprašljiva obravnava kakovosti zelenih površin - nestrokovnost, konflikt z drugimi prostorskimi politikami in načeli urejanja prostora, nezadostno financiranje ali pomanjkanje nenamenskega financiranja.**

Povzetek predlogov ukrepov

Med ukrepi, ki so jih prepoznali udeleženci delavnic so se znašli tako novi predlogi ukrepov, kot ukrepi, obstoječi v tujini ter še neuveljavljeni v Slo in kot obstoječi ukrepi, ki se v Sloveniji izvajajo le delno ali na omejenih območjih (npr. Praske zgolj v nekaterih določenih občinah).

Zapisi udeležencev delavnice:

- Finančne vzpodbude občin za drevesa na zasebnih vrtovih oz. zelenih površinah.
- Zagotoviti dovolj virov (finančnih, kadrovskih) za vzdrževanje in vzpostavljanje novih zelenih površin.
- Sofinanciranje zelenih površin z evropskimi sredstvi.
- Dodatna obdavčitev greenfield investicij, ki se mora namensko porabiti za ozelenjevanje.
- Pri vsej prenovi in izgradnji infrastrukture za trajnostno mobilnost se vzpostavlja zelene površine in drevesa.
- Zurep-3 – temeljno pravilo -> Ohranjanje zelenih površin.
- Priročnika Zeleni sistem v mestih, Zelene strehe in stene.
- Aktivno sodelovanje z večjimi zaposlovalci (npr. BTC).
- Upoštevanje mestnega toplotnega otoka pri načrtovanju zelenih površin, zasaditve dreves.
- Izbira pravih vrst dreves, ob upoštevanju podnebnih sprememb.
- Priprava variantnih rešitev glede na podnebne spremembe; uporaba novih orodij; simulacije (%) raščenege terena, pozidava.
- Vzpostavitev eko-povezljivosti tudi znotraj urbanih ekosistemov.
- Odvajanje od avtomobilov.
- Uporaba odloka o izgledu krajine (OUNK op. a.) za zaščito zelenega.
- MOL (Drevesa kot naravni spomenik – z ODLOKOM dobijo drevesa status iz kulturnega spomenika -> v naravno vrednoto.
- Povečevanje komunalnega prispevka za zagotavljanje zelenih površin.
- Zavezujoče norme za javne in zasebne površine – Koliko mora biti zelenega? Kubatura krošenj – Prepovedi sekanja v določenih pogojih.
- Zapovedana strokovnost ravnanja s funkcionalo.
- Posebna zaščita gosto poraščenih površin pred pozidavo.
- Zapovedan delež proračunov za zelene površine.
- Nadomeščanje zelenih površin najmanj na istem nivoju – in na enaki površini območja.
- Varovanje posameznih dreves (tudi na privatnih zemljiščih).
- Upravljanje in varovanje z drevesi na Dunaju -> Vsaj delni prenos prakse.
- Nadomeščanje dreves -> Dunajska praksa.
- Primerne sadilne jame (jarki za več dreves) s primernimi pogoji.
- Regulativa, ki določa obvezno ureditev nadomestnih zelenih površin ob potencialni izgubi ob ureditvi infrastrukture (najmanj na enakem nivoju).
- Konzultacije z arboristi - služba (za pridobitev arborističnega mnenja).
- Obvezno arboristično mnenje pred kakršnimkoli posegom v drevesa.

Glavni poudarki: Udeleženci kot osrednje kategorije ukrepov prepoznavajo naslednje: **Regulativa, financiranje in načrtovanje**. Soglasje udeležencev, da učinkovito varovanje in povečevanje zelenih površin zahteva hkratno delovanje na treh ravneh: zavezujoča regulativa, stabilno in namensko financiranje ter celostno načrtovanje. Posebej so bile izpostavljene dobre prakse Dunaja kot primer prenosljivega modela za upravljanje, nadomeščanje in varovanje dreves v urbanem prostoru.

Pripombe pripravljavcev NNON

- Potrebno se je zavedati da Uredba o obnovi narave zaenkrat ne zahteva ukrepanja v vseh mestnih območjih in omogoča izločitve urbanih področij, ki že dosegajo vsaj 45% zelenih površin in 10% pokritost s krošnjami

Rečna povezljivost (9. člen)

Zbiranje predlogov za definicijo nepotrebnih/zastarelih ovir ter za oblikovanje nacionalnega pristopa k doprinosom prostotekočih rek

Omizje 1

Predstavniki: Razvojni center Murska Sobota, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Društvo vodarjev Slovenije / Izvor, kmet, Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije, Direkcija Republike Slovenije za vode, Društvo za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Nacionalni inštitut za biologijo, Ministrstvo za naravne vire in prostor (Direktorat za vode)

Povzetek splošnih vtisov (kategorije in alineje z listki)

- ukrepe varstva narave je treba umestiti v urejanje voda
- podpira se dvotirni sistem oziroma, da se metodologija in ukrepi pripravljajo tako s pristopom bottom-up kot tudi top-down
- poteka ARIS projekt [Hidromorfološka tipizacija vodotokov v Sloveniji](#) – rezultati bodo septembra 2026.

Omemba manjkajočih renaturacijskih projektov

- niso bili omenjeni nobeni manjkajoči
- eden od razlogov, da ni bilo dopolnitev, je bil, da se ne ve, kako dolgi so homogeni odseki, niti v kakšni dolžini so ukrepi že navedenih projektov izvedeni – doprinos bi bilo smiselno doreči ob teh vhodnih podatkih
- opozorjeno je bilo, da je treba ribje steze kritično presoditi z vidika doprinosa k cilju povezljivosti, saj omogočajo prehod le nekaterim vrstam rib, drugim organizmom pa omejeno.

Povzetek predlogov za definicijo nepotrebnih/zastarelih ovir (kategorije in alineje z listki)

- pomembno je najprej definirati, kaj sploh smatramo kot oviro. Predvsem specifično za tipe vodotokov – podoben objekt lahko predstavlja na enem tipu oviro, na drugem pa ne. Poleg tega je smiselno ovire rangirati glede na njihov vpliv.
- nepotrebna ovira je ovira,
 - o ki ne služi več prvotnemu namenu (npr. jez, zgrajen za delovanje mlina, ki ga ni več) in hkrati
 - o ni relevantna z drugih vidikov (ni pomembna za zmanjševanje poplavne in erozijske ogroženosti, se ne vrši kak drug odvzem vode, nima kulturnega ali varstvenega pomena itd.)
- pri določitvi nepotrebnih ovir je treba upoštevati njihov vpliv na vse tri tipe povezljivosti (vzdolžno, prečno in navpično).
- pri določitvi nepotrebnih ovir je treba upoštevati tudi socio-ekonomske učinke

Povzetek predlogov za nacionalne doprinose (kategorije in alineje z listki)

- odkupi zemljišč
- umik Uredbe o podelitvi koncesije za energetska izraba Mure
- za stroškovno učinkovitost (cost-benefit) se je smiselno usmeriti v manjše sisteme – jih ohranjati in obnoviti
- vse prečne pregrade, ki v celoti pregradijo reko, so škodljive. Nikakor naj se v načrte ne umešča novih ovir – vključno s HE.
- kot vir za ukrepe in razvoj metodologije sta bili omenjeni pripravljene celovite hidrološko-hidravlične študije na porečjih Savinje in Vipave.

Omizje 2

Predstavniki: Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Revivo, Holding Slovenske elektrarne, Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije, kmet, Nacionalni inštitut za biologijo, Direkcija Republike Slovenije za vode, Nacionalni inštitut za biologijo, Zavod za ribištvo Slovenije, Regijski park Kozjansko, Inštitut Lutra

Povzetek splošnih vtisov (kategorije in alineje z listki)

- Udeleženci so se strinjali, da je treba dati prednost vsebinskim nacionalnim ciljem (izboljšanje stanja biodiverzitete) pred ustrežanjem EU. Oblikovati moramo ukrepe, ki bodo služili nam in ne zgolj izvajati ukrepe za zadostitev zahtevam EU.

Omemba manjkajočih renaturacijskih projektov

- Predstavljena je bila vsebina projektov na natisnjeni karti na mizi, razdeljeni so bili Katalogi sonaravnih ureditev in posegov na področju upravljanja voda (pripravi DRSV v LIFE-IP NATURA.SI), strinjajo se, da je to dober začetek nacionalni prispevek od 2020
- Treba preučiti še, če med nacionalne prispevke lahko spadajo tudi nove ribje steze, ki jih delajo /so izvedli na Dravi, ker gre za stranski rokav in bo ob zadostni količini vode omogočal tudi prehodnost dolvodno.

Povzetek predlogov za definicijo nepotrebnih/zastarelih ovir (kategorije in alineje z listki)

- nepotrebne ovire so objekti, ki niso več v funkciji za katero so bili postavljeni (npr. jezovi na mlinščicah, za delovanje mlinov)
- ohranja se lahko objekte, ki imajo še pravno podlago
- vrednotenje funkcije obstoječih objektov bo pomembno (jasna merila in definicije, pravila itd.)
- prednostno se predlaga vrednotenje znotraj »naravovarstvenih prioritet« za doseganje ciljev NNON
- pri odločanju o odstranjevanju naj se vključuje lastnike in zagotavlja nadomeščanje zemljišč.

Povzetek predlogov za nacionalne doprinose (kategorije in alineje z listki)

- Razviti nacionalno metodologijo, ki naj
 - o vključuje parcialni doprinos
 - o bo pragmatična
 - o upošteva lokalno specifiko
 - o zasleduje nacionalni interes
- Prioritete za izvajanje ukrepov (odstranjevanje ovir):
 - o naj zajemajo območja /lokacije z največjim /najširšim kumulativnim učinkom na vrste in habitate
 - o z najvišjo družbeno sprejemljivostjo (socio-ekonomski učinki)
 - o imajo najvišji multiplikativni učinek (čista voda, podnebne spremembe, drugi ekosistemski učinki)
 - o izvedljivost naj bo del prioritizacije
 - o prednostno naj se posega po NBS rešitvah
 - o naj vključuje tako manjše vodotoke kot kompleksnejša območja enakomerno po celotni Sloveniji
 - o ukrepi naj zajemajo tako odstranjevanje ovir kot obnove delov vodotokov.

- Kot konkretne prioritete ukrepe za odstranitev so navedli:
 - o jez Močivec TNP
 - o Sotočje Save – velik učinek
 - o Iztočni deli potokov (na Pohorju, Dravinji...) – velik učinek z malo dela/stroškov
 - o zavarovana območja.
- Za uspešno izvajanje ukrepov ter dolgoročnost rezultatov naj se zagotovi:
 - o sistemska rešitev pridobivanja zemljišč (preveriti kaj omogoča Zakon o vodah)
 - o v OPN, DPN in regionalnih načrtih upravljanja voda (slednji preveč splošni) naj se zagotovi prostor za ukrepe
 - o NNON mora biti vpeljan v prostorske plane, z jasnimi usmeritvami investitorjem

Pripombe pripravljavcev NNON

- Zavedati se je treba, da ribje steze po metodologiji EU o prostotekočih rekah na splošno ne veljajo za ukrep, ki bi omogočal prostotekoče odseke rek (od tega lahko odstopamo samo v zares dobro obrazloženih primerih).
- Umeščanje novih ovir, ki so namenjene pridobivanju obnovljivih virov energije, je po Uredbi o obnovi narave izvzeto iz obvez obnove narave. Pri teh procesih ostajajo postopki ugotavljanja prevlade javnega interesa in jih NNON ne bo mogel omejevati. Odločitve o umeščanju takih objektov v prostor niso v domeni priprave NNON.
- Ukrepi, ki bodo vključeni v NNON, morajo slediti tako nacionalnim potrebam in ciljem kot tudi zadostiti obvezam, ki izhajajo iz EU zakonodaje.

Kmetijski ekosistemi in opraševalci (10. in 11. člena)

Razprave o ukrepih HAB in TRT ter njuni primernosti oz. učinkovitosti v kontekstu obnove narave ter krepitev svetovalnih storitev in promocijskih aktivnosti

Omizje 1

Predstavniki: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije, Nacionalni inštitut za biologijo, Krajinski park Pivška presihajoča jezera, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Zveza slovenske podeželske mladine, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Inštitut Jožef Stefan

Kontekst dela v skupini

- Povečanje vpisa v ukrepa HAB in TRT je mogoče predvsem z okrepljeno podporo kmetom prek svetovanja, usposabljanj in učenja med kmeti.
- Ključno vprašanje na katerega bodo udeleženci omizja iskali odgovor:
 - Kako lahko iz dosedanjih izkušenj s HAB in TRT oblikujemo podporne pristope, ki bodo povečali vpis v naravovarstvene ukrepe in prispevali k doseganju ciljev obnove narave?
 - Oporne točke za razmislek: dejavniki, ki vplivajo na vedenje in odločitve kmetov, kapacitete svetovanja.

Povzetek predlogov /zapisov udeležencev omizja v po posameznih sklopih

1. Administrativne poenostavitve in sistemske izboljšave

- Poenostavitev administracije za kmete, zlasti pri vodenju evidenc in poročanj.
- Zmanjšanje obsega evidenc in poročanj na raven, ki je dejansko smiselna in uporabna (vprašanje, ali se z zbranimi podatki dejansko kaj naredi).
- Pregled smiselnosti posameznih poročanj ter odprava neuporabnih ali podvojenih zahtev.
- Visoka administrativna obremenitev svetovalcev (KSS) zmanjšuje čas za vsebinsko svetovanje kmetom – potrebna razbremenitev.
- Poenostavitve pri GERK:
 - problem puščanja pasov, zlasti pri majhnih GERK,
 - bolj življenjsko in strokovno odločanje na upravnih enotah (znanje o GERK).
- Izkoristiti potencial digitalizacije:
 - nadgradnja in boljša uporaba digitalnega GERK,
 - graditi na aplikaciji *Sopotnik* in preprečiti podvajanje vnosov,
 - vzpostaviti sistemski pregled obstoječih baz (znanja, ukrepov, evidenc) in odstraniti zastarele vsebine; prihranke usmeriti v svetovanje.
- Pregledna, enotna spletna stran s kmetijskimi in naravovarstvenimi ukrepi (»vse na enem mestu«).

2. Plačila, finančne spodbude in ekonomska vzdržnost

- Zagotoviti **primerno oziroma 100 % plačilo**, ki dejansko pokrije izgube in dodatne zahteve za kmeta.
- Višje plačilo v primerih, kjer zgolj pokritje izgub ne zadošča za interes (»korenček«).
- Ustrezno in primerljivo plačilo glede na zahtevnost ukrepov (HAB, TRT).
- Povečanje skupnih finančnih sredstev za naravovarstvene ukrepe.
- Prostovoljna usposabljanja, pri katerih bi udeležba pomenila **višje plačilo**.
- Razvoj nove **sheme kakovosti** (npr. po vzoru senenega mesa/mleka), ki bi:
 - omogočila tržni signal potrošnikov,

- bila dodatna ali nadgradnja obstoječe ekološke oznake,
- poudarila pridelavo na HAB/TRT površinah.

3. Dolgoročnost in stabilnost vpisa v ukrepe

- Evalvacija dosedanjega vpisa v HAB in TRT ter ocena stanja habitatnih tipov (HT): kaj kažejo rezultati?
- Potreba po **trajnem oziroma dolgoročnem vpisu površin** (npr. 20 let), kar bi:
 - povečalo stabilnost,
 - omogočilo boljše načrtovanje za kmete in naravovarstvene cilje.
- Zagotoviti trajnost vpisa na isti površini in večjo predvidljivost sistema.

4. Prilagodljivost ukrepov (vsebina in izvedba)

- Večja fleksibilnost pri:
 - času košnje (leta se razlikujejo glede na vegetacijo),
 - prilagoditvi datumov košnje HAB glede na nadmorsko višino.
- Usmerjenost v bolj **rezultatske pristope** (npr. podpora boljšim travnikom).
- Odprava omejitve vpisa TRT na 20 % kmetije.
- Povezovanje in vsebinska uskladitev:
 - HAB in suhi kraški pašniki (vsebina in finance),
 - TRT z borzo krme.
- Naslavljanje posledic ukrepov:
 - manj krme ali slabša kakovost,
 - zagotovitev nadomestnih površin ali krme (borza, republiški sklad).

5. Usposabljanja, izobraževanja in svetovanje

- Prehod od klasičnih predavanj k:
 - svetovanju na kmetiji,
 - ogledom vzorčnih kmetij in dobrih praks.
- Krajša, ciljna in vsebinsko usmerjena izobraževanja (manj neciljnih vsebin).
- Bolj privlačna in sodobna izobraževanja, prilagojena interesom kmetov.
- Štejejo naj različne oblike usposabljanj (ne le formalna predavanja).
- Okrepiti izobraževanja o invazivnih tujerodnih vrstah (ITV) – obstoječa izobraževanja so neustrezna.
- Prostovoljna izobraževanja z možnostjo finančne spodbude.
- Kmet sam izbira vsebine, ki so zanj relevantne.
- Zagotoviti ustrezne kadrovske kapacitete KSS in ZRSVN za:
 - individualno svetovanje,
 - skupinsko svetovanje po območjih.

6. Prenos znanja, sodelovanje in skupnosti

- Krepitev učenja **kmet–kmet**:
 - panožni krožki (kmetje, stroka, svetovalci),
 - izmenjava izkušenj in dobrih praks.
- Oblikovanje skupnosti, forumov ali platform, kjer si kmetje izmenjujejo znanje, izkušnje in primere dobrih praks.
- Individualno svetovanje v paru: **KGZS + ZRSVN + kmet**.

- Nadgradnja in širjenje obstoječih dobrih praks (npr. EIP projekti), namesto uvajanja novih brez evalvacije.

7. Komunikacija, promocija in razumevanje ukrepov

- Boljša komunikacija pomena ukrepov (npr. indeks ptic, vloga opraševalcev).
- Ukrepa narediti bolj **prepoznavna in privlačna za promocijo** (javnost, potrošniki, kmetje).
- Povezava z obstoječimi ali novimi shemami kakovosti in trženjem.

Omizje 2

Predstavniki: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije, Nacionalni inštitut za biologijo, Notranjski regijski park, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Kmetijski inštitut Slovenije, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Inštitut Josef Stefan, Društvo za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije

Kontekst dela v skupini

- Obstoječa ukrepa HAB in TRT nista optimalno prilagojena za izvajanje na celotnem območju Slovenije.
- Ključno vprašanje na katerega bodo udeleženci omizja iskali odgovor:
 - Kako bi bilo smiselno obstoječa ukrepa združiti in ju preoblikovati v nov ukrep?
- Oporne točke za razpravo:
 - upoštevanje lokalnih specifik,
 - okoljski učinki vs. povprečnost,
 - potencial NV najboljših območij in bremenitev najbolj ranljivih kmetov.

Povzetek predlogov /zapisov udeležencev omizja v po posameznih sklopih

1. Ukrep TRT ukiniti in istočasno razširiti HAB tudi izven zavarovanih območij

- Udeleženci so se **strinjali, da združevanje HAB in TRT ni smiselno.**
- Predlagana je **ukinitve ukrepa TRT**, saj:
 - analiza podatkov (zlasti monitoring ptic) kaže **upad številčnosti ptic kmetijske krajine**, zlasti pri večjih pašnih obremenitvah,
 - obremenitve nad ~0,75–0,8 GVŽ/ha negativno vplivajo na biodiverzitetu.
- Namesto TRT se predlaga:
 - **razširitev ukrepa HAB tudi izven območij Nature 2000**, s čimer bi se omogočilo večji okoljski učinek na širšem območju Slovenije.
- Na **zavarovanih območjih z aktivnim upravljalcem (npr. parki)** naj se HAB izvaja:
 - bolj ciljno in prilagojeno lokalnim habitatnim tipom,
 - z možnostjo **sezonskih in vsebinskih prilagoditev** (npr. čas košnje, delna košnja).
- Predlagane so tudi **vsebinske spremembe HAB**:
 - ukinitve možnosti paše in gnojenja,
 - omogočanje, da se **ne pokosi celotne površine hkrati** (mozaično upravljanje).

2. Progresivno financiranje glede na količino gnojenja

(manj gnojenja = večje plačilo)

- Udeleženci so dali velik poudarek **progresivnemu sistemu plačil**, ki bi:
 - nagrajeval **manjšo ali ničelno rabo gnojil**,
 - spodbujal **dolgoročno vključenost v ukrep**.
- Predlogi vključujejo:
 - ukinitve dovoljenega gnojenja do 40 kg N/ha **ali**

- o uvedbo **stopenjskega plačila**, kjer je:
 - večje plačilo za manj gnojenja,
 - najvišje plačilo za negnojene površine.
- Dodatno progresivno nagrajevanje:
 - o višja plačila za parcele, ki so:
 - v ukrep vključene več let zapored,
 - že dolgo niso bile gnojene.
- Predlagano je **progresivno subvencioniranje "zvestobe"**:
 - o minimalna vključenost (npr. 3 leta),
 - o z vsakim dodatnim letom višja subvencija.

3. Spremljanje in evalvacija ukrepov na izbranih travnikih

(predpogoj za nadaljnje spremembe)

- Udeleženci so izpostavili **nujno potrebo po evalvaciji obstoječega ukrepa HAB**:
 - o ali ima dejansko pozitivne okoljske učinke,
 - o in v kakšnih pogojih deluje najbolje.
- Predlagan je:
 - o **ciljno usmerjen monitoring na izbranih travnikih**, ki bi omogočil **hitro preverjanje učinkov** (npr. na vrstno pestrost rastlin, ptice). Posebej je bila izpostavljena potreba po **analizi podatkov o pticah kmetijske krajine**, povezavi med pašnimi obremenitvami in upadom vrst.
- Rezultati monitoringa naj služijo kot osnova za:
 - o nadaljnje prilagoditve ukrepov,
 - o prehod od "povprečnih" k **ciljno naravnanih ukrepom**.

4. Poenostavitev sistema in razbremenitev manjših ter ranljivih kmetij

- Velik potencial za vključevanje v HAB je prepoznan pri:
 - o **manjših kmetijah in lastnikih**, ki:
 - ne potrebujejo krme,
 - površine vseeno kosijo,
 - se pa v ukrepe ne vključujejo zaradi administrativnih ovir.
- Predlagani ukrepi:
 - o **poenostavitev administracije**, zlasti za manjše kmetije,
 - o ukinitve ali bistvena poenostavitve obveznih izobraževanj,
 - o **transakcijski stroški naj se izplačujejo pavšalno**:
 - do določenega obsega,
 - ne glede na število vpisanih površin.
- Dodatni predlogi:
 - o možnost **zamenjave zemljišč najbolj ranljivih kmetov** z zemljišči sklada KZ, ki niso v HAB,
 - o vzpostavitev **fokusnih skupin svetovalcev na terenu**.

Sklepna sinteza

- **Ključni predpogoj** za vse nadaljnje spremembe je:
 - o sistematično spremljanje in evalvacija ukrepov.
- Splošno soglasje udeležencev:
 - o ukrepov ni smiselno združevati,

- TRT ukiniti, HAB pa:
 - razširiti izven Nature 2000,
 - vsebinsko izboljšati,
 - narediti bolj ciljno usmerjen, progresiven in administrativno dostopen.
- Poseben poudarek je bil na:
 - **okoljskih učinkih pred povprečnostjo,**
 - zaščiti najbolj ranljivih kmetov,
 - ter dolgoročni naravovarstveni učinkovitosti.

Omizje 3

Predstavniki: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije, Nacionalni inštitut za biologijo, Krajski park Ljubljansko barje, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Krajski park Goričko, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Zadruga zveza Slovenije, Univerza na Primorskem

Kontekst dela v skupini

- Nadgradnja ukrepov HAB in TRT z večjo diferenciacijo zahtev in plačil je bolj smiselna kot oblikovanje povsem novega ukrepa.
- Ključno vprašanje na katerega bodo udeleženci omizja iskali odgovor:
 - Kako bi morali biti zasnovani modelni izračuni in višina plačil, da bi ukrepi hkrati zagotavljali ambiciozno obnovo narave in realno zanimanje kmetov?
 - Oporne točke za razpravo: boljša razdelanost - boljši okoljski rezultati?

Povzetek predlogov /zapisov udeležencev omizja v po posameznih sklopih

Splošna usmeritev

- Udeleženci se strinjajo, da je **smiselno obdržati oba ukrepa (HAB in TRT)**, vendar ju **nadgraditi z večjo diferenciacijo zahtev**, namesto oblikovanja povsem novega ukrepa.
- Ukrepa **nista primerna za izvajanje po celotni Sloveniji**, zlasti ne na intenzivnih kmetijah; nujno je **prostorsko in vsebinsko ciljanje**.

1.Zahteve

HAB – zahteve

- Potrebna je **večja fleksibilnost pri datumih košnje**, saj:
 - fiksni datumi omejujejo zgodnejše rastlinske vrste,
 - zmanjšujejo mozaičnost upravljanja.
- Omogočiti je treba:
 - **mozaično košnjo** (ne vse površine hkrati),
 - več prilagoditev glede na habitatni tip.
- Petletno obdobje izvajanja je:
 - pozitivno z vidika biodiverzitete,
 - vendar predstavlja **oviro za KMG** zaradi dolgoročne vezave in administracije.
- HAB v sedanji obliki:
 - ni primeren za intenzivne kmetije,
 - primernejši je za kmetije, ki primarno vzdržujejo krajino.
- Izpostavljene ovire:
 - tveganje razširjanja invazivnih vrst,
 - omejena uporabnost pridelane trave.

TRT – zahteve

- Pozitivno:

- enoletno trajanje ukrepa,
 - enostavnejša administracija.
- Negativno:
 - verjetno **premajhen učinek na biodiverziteto**,
 - nizka finančna privlačnost.
- Predlagane nadgradnje:
 - **razdelitev TRT na več podukrepov oziroma stopenj** (npr. osnovni enoletni, nadgrajeni večletni z dodatnimi zahtevami, analiza tal ipd.),
 - **podaljšanje trajanja TRT (npr. na 3–5 let)** z večjim plačilom,
 - v prvih letih več košnje za izčrpavanje hranil v tleh.
- Odpraviti ali omiliti:
 - omejitev vstopa na 20 % površin,
 - administrativne obtežbe (obtežba, pogoji).
- Predlogi vključujejo tudi:
 - izvajanje TRT izključno **izven Nature 2000**,
 - preprečevanje prehajanja iz HAB v TRT zaradi manj zahtevnih pogojev.

2. Kazalniki → ekosistemske storitve → modelni izračuni plačil

Kazalniki

Ključno sporočilo udeležencev:

- **brez dobro definiranih kazalnikov ni mogoče določiti ustreznih plačil.**
- Kazalniki morajo:
 - meriti **kakovost**, ne zgolj površino (ha),
 - izhajati iz **dobrega poznavanja travišč in habitatnih tipov**.
- Potrebno je vedeti:
 - *kje* in *zakaj* je ukrep smiseln,
 - kje lahko dejansko pričakujemo izboljšanje stanja biodiverzitete.

Ekosistemske storitve

- Plačila naj bodo utemeljena na **vrednotenju ekosistemskih storitev**.

Modelni izračuni plačil

- Modelni izračuni morajo temeljiti na:
 - jasno določenih kazalnikih,
 - diferenciranih stopnjah zahtev,
 - prostorski ciljanosti.
- Predlagana je:
 - večstopenjska shema plačil (osnovni → napredni nivo),
 - višje plačilo ob:
 - daljšem trajanju ukrepa,
 - večjih okoljskih učinkih,
 - večjih omejitvah za kmeta.
- Posebej je izpostavljeno:
 - da enoletni ukrepi sami po sebi **ne dosegaajo ciljev NNON**.

3. Monitoring in ciljnost izvajanja

Monitoring

- Udeleženci so soglasni, da je **spremljanje učinkovitosti obeh ukrepov nujno**, zlasti z vidika:

- biodiverzitete,
 - doseganja zastavljenih kazalnikov.
- Predlagano je:
 - sistematično spremljanje izbranih površin,
 - preverjanje, ali ukrepi dejansko vodijo v ugodnejše stanje vrst.
- Odprta vprašanja:
 - kdo preverja doseganje ciljev,
 - kako se rezultati monitoringa vključijo v prilagajanje ukrepov.

Ciljnost

- Ključna zahteva udeležencev je **prostorska ciljnost**:
 - kartiranje habitatnih tipov,
 - prepoznavanje biodiverzitetno pomembnih travišč.
- Ukrepi naj se izvajajo:
 - po celotni Sloveniji **tam, kjer je to smiselno**, ne pa uniformno in brez podlage.
- Posebej je izpostavljeno:
 - da obstaja veliko biodiverzitetno bogatih travišč izven Nature 2000, ki trenutno nimajo dostopa do ukrepov HAB.
- Predlagan je tudi:
 - postopni pristop glede na tip travnika (1-, 2-, 3-kosni),
 - okrepljen fokus na **kakovost trajne ruše**, tudi z biodiverzitetnega vidika.

4. Izobraževanje in prostovoljnost (prečni sklop)

- Vstop v oba ukrepa mora ostati **prostovoljen**.
- Pomanjkanje razumevanja naravovarstvenih ciljev vodi v odpor:
 - zato je potrebno **ciljno usmerjeno izobraževanje**,
 - osredotočeno na konkretne zahteve ukrepov, ne splošne vsebine.
- Predlagano je:
 - povezovanje kmetov in naravovarstvenikov,
 - izobraževanje svetovalcev,
 - lokalni izobraževalni krožki.

Sklepna sinteza

Udeleženci omizja soglašajo, da je **nadgradnja obstoječih ukrepov HAB in TRT z večjo diferenciacijo zahtev in plačil bolj smiselna kot oblikovanje novega ukrepa**. Ključni elementi nadgradnje so:

- jasno opredeljene zahteve in več stopenj ukrepov,
 - dobro določeni kazalniki, povezani z ekosistemskimi storitvami,
 - na kazalnikih temelječi modelni izračuni plačil,
 - prostorska ciljnost in sistematičen monitoring,
- prostovoljnost in boljše, ciljno usmerjeno izobraževanje.

Pripombe pripravljavcev NNON

- Kmetijske delavnice so sledile nekoliko drugačnemu pristopu, kot ostale delavnice, ker se je nadgrajevalo rezultate že opravljenih posvetov in delavnic iz 2025, ki so potekale ob podpori in v partnerstvu s Stičiščem za oblikovanje politik.

Gozdni ekosistemi (12. člen)

Pregled obstoječih ukrepov in zbiranje predlogov in dodatnih usmeritev

Omizje 1

Predstavniki: Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Alpe Adria Green, Gozdarski inštitut Slovenije, Triglavski narodni park, Zavod za gozdove Slovenije, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Morigenos / Dinaricum

Povzetek splošnih vtisov (kategorije in alineje z listki)

- Povezovanje med sektorji, vključevanje strokovne javnosti pri pripravi NNON, predstavitev procesa in načina komunikacije, obnova narave kot pozitivni ukrep.
- Zgodnja participacija deležnikov prepoznana kot zelo pozitivna, omogoča zgodnje prepoznavanje in reševanje problemov.
- Pričakovanja, da se bo predstavljeno in vključeno v načrt implementiralo v prakso.

Ukrepi v gozdarstvu:

- Gozdarstvo v Sloveniji ima na področju obnove narave stvari že postavljene, bolje kot povprečje v Evropi, veliko dodatnih ukrepov ne potrebujemo,
- Nujno je potrebno zagovarjati specifik in dolgoletno tradicijo sonaravnega, večnamenskega in trajnostnega načrtnega gospodarjenja z gozdovi v Sloveniji, ne glede na lastništvo, ki že vključuje ukrepe varovanja in obnove gozdnih ekosistemov,
- Principe ki jih uvaja NNON ima gozdarstvo že več desetletij vgrajene v svoje delo z gozdom
- Ukrepe obnove narave v gozdovih načrtovati tudi izven območij Nature 2000 (ekocelice tudi v gospodarskih gozdovih → s spremembo zakona ZGGLRS- sredstva Gozdnega sklada nameniti tudi okoljskim ukrepom izven Natura 2000).
- Vsi ukrepi nege gozdov bi se morali smatrati kot okoljski ukrepi (izvzeti iz dohodnine, posledično bi bil večji interes lastnikov gozdov za izvajanje).
- Večji poudarek v ukrepih namenjenih spremljanju uspešnosti sadnje, setve.
- Manjka prenos statusov zemljišč pri dedovanju.
- Skrajšanje administrativnih postopkov pri prometu z gozdnimi zemljišči.
- Očitek negospodarne porabe javnih sredstev namenjenim varstvu narave, saj nimamo dovolj zanesljivih podatkov o prisotnosti vrst in razširjenosti habitatnih tipov (pomanjkljivi monitoringi).
- Varovalni gozdovi niso naravovarstveni gozdovi, v njih se mora dopuščati gospodarjenje, saj se s tem krepi varovalna vloga.
- Da so ukrepi vezani na GGN GGE in GGN GGO je pozitivno, ampak potrebno bo priskrbeti dodatno financiranje za izvedbo teh ukrepov na terenu.
- Lastniki gozdov imajo občutek, da se jim z dodajanjem ukrepov zmanjšuje vrednost gozdov.
- Pomembno ovrednotenje funkcij gozdov in ekosistemskih storitev pri vrednotenju gozdnih zemljišč.
- Vzdrževanje in financiranje drevesničarske dejavnosti kot orodje oz. pot za zagotovitev lokalno prilagojenega sadilnega materiala.
- Več ukrepov za omejevanje širjenja tujerodnih drevesnih vrst.

- Več poudarka na negi gozdov, več sredstev, več kontrole pri izvedbi, izobraževanje javnih uslužbencev s področja gozdarstva in lastnikov gozdov o načinih in pomembnosti izvajanja ukrepov.
- Povečanje aktivacije zainteresirane javnosti v procesu gozdnogospodarskega načrtovanja.
- Izhodiščno stanje naj bo, da ima Slovenija ohranjeno naravo in gozdove.
- Povečanje gozdnih rezervatov, ustanavljanje mreže gozdnih rezervatov, stanje odmrle lesne biomase kot ključni parameter.
- Lokalno povečati delež odmrle biomase.
- Izboljšanje stanja državnih gozdov, povečati delež državnih gozdov, kateri se upravljajo v naravovarstvene namene.
- Vzpostaviti mrežo ekocelic, povprečje odmrle lesne biomase 30m³/ha (v ekocelicah in gospodarskih gozdovih).
- Enakomerna prostorska razporeditev staroraslih gozdov.
- NNON naj sledi EU Strategiji za biotsko raznovrstnost in Strategiji za gozdove.
- Podaljševanje proizvodnih dob s ciljem zagotavljanja ugodnih populacij ekoloških specialistov (tudi v gospodarskih gozdovih).

Povzetek predlogov (kategorije in alineje z listki)

- Več sredstev nameniti semenarstvu in gozdnemu drevesničarstvu (več hranilnic semen), podpora verigi proizvodnje gozdnega reprodukcijskega materiala, več poudarka na zagotavljanju sadik avtohtonih listavcev.
- Večji poudarek na pravilno izvajanje sadnje in nege gozdov, spremljanje uspešnosti sadnje.
- Več poudarka na zaščiti gozdnega mladja pred prekomernim objedanjem, za zagotavljanje raznolikosti vrst.
- Z dopolnilno sadnjo ali v obnovi gozdov po ujmah bi lahko z uporabo bolj odpornih provenienc avtohtonih vrst poskrbeli za bolj odporne gozdove in prilagojene na podnebne spremembe.
- Poudarek na vzpostavljanju povezljivosti na območjih, kjer je veliko kmetijske in urbane krajine, zlasti z vidika zagotavljanja biodiverzitete tudi drugih organizmov (ne samo drevesnih vrst) in genetske pestrosti.
- Spremljanje količine ležeče odmrle biomase se trenutno zdi problematično, saj vrednost pridobljene na stalnih vzorčnih ploskvah ne prikazujejo realne slike v naravi, ne zajemajo vseh ukrepov, ki so točkovni.
- Smiselna je izvedba ukrepov načrtnega puščanja ležeče odmrle lesne biomase na območjih, kjer je to res potrebno (kjer o prisotne vrste vezane na tak življenjski prostor → za zagotovitev tega potreben monitoring vrst).
- Lastniku gozdov težko preprečiti, da bi ležečo odmrlo biomaso odpeljal iz gozda.
- Predlog za spremembo kazalnika za spremljanje ležeče odmrle lesne biomase (npr. št. ukrepov/ha, št. dreves/ha, m³/ha).
- Več poudarka na izobraževanju javnih uslužbencev, da ponotranjijo pomembnost izvajanja naravovarstvenih ukrepov in posledično bolj uspešno nagovarjajo lastnike gozdov, naj se vključijo v izvedbo ukrepov.
- Večji poudarek na ozaveščanju javnosti o pomembnosti izvajanja naravovarstvenih ukrepov.
- Več poudarka na prilagajanje avtohtonih gozdov podnebnim spremembam (npr. dopolnilna sadnja avtohtonih gozdov z avtohtonimi vrstami bolj odpornih provenienc).

- Še bolj okrepljeno sodelovanje med različnimi strokami (DRSV: ZGS; ZRSVN) → npr. opaža se postavljanje različnih meril pri zagotavljanju pokrivnosti vodotokov v kmetijski in gozdni krajini...
- Pomembno je poudarjati, da imajo v Sloveniji tudi gospodarski gozdovi lastnosti v tujini prepoznanih starorastnih gozdov.
- Boljši informacijski sistem, ki bo poenoten in dostopen, enostaven za uporabnike.
- Zagotavljati uravnoteženo število parkljaste divjadi → pri tem pomembna komunikacija in ozaveščanje/izobraževanje javnosti in prikazovanje dejanskih podatkov.
- Izboljšati podatke o prisotnosti pomembnih vrst, monitoring zavarovanih in ogroženih vrst.

Omizje 2

Predstavniki: Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, CIPRA, Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Mestna občina Kranj, Gozdarski inštitut Slovenije, Nacionalni inštitut za biologijo, Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije, Zavod za gozdove Slovenije

Povzetek splošnih vtisov (kategorije in alineje z listki)

- Zadovoljstvo, da smo se na nivoju države odločili za spremljanje vseh sedmih kazalnikov, navkljub obvezi po izbiri šestih kazalnikov od sedmih.
- Splošen vtis, da so obstoječi ukrepi iz PUN-a in GGN-ev ustrezni.
- Poudarek, da je stanje upravljanja s slovenskimi gozdovi na zavidljivem nivoju v primerjavo z večino preostalih držav Evropske Unije.

Povzetek ovir (kategorije in alineje z listki)

- Velik izziv zagotavljanja ustreznih finančnih sredstev za izvajanje NNON-a.
- Nezainteresiranost zasebnih lastnikov gozdov za koriščenje obstoječih finančnih sredstev, ki so na voljo.
- Bistveno premalo se izvaja nega gozdov.
- Nezadostno zagotavljanje nacionalnega semenskega idr. sadnega materiala ustreznih provenienc.

Povzetek predlogov (kategorije in alineje z listki)

- Povečanje števila gozdnih rezervatov in skupne površine le teh. Pomembneje od števila gozdnih rezervatov je, da bodo ti dovolj veliki po površini (zgled imamo na Hrvaškem).
- Manko ukrepov za ekološke specialiste v državnih gozdovih.
- Manko ukrepov za proizvodnjo visoko kakovostnega gradbenega in tehnološkega lesa, ne lesa za kurjavo, v državnih gozdovih.
- Vzpostavitev in redno vzdrževanje drevesničarske dejavnosti, s katero naj se zagotovi zadostna količina domačega ekološko ustreznega sadilnega materiala.
- Priprava ustreznega genskega sadilnega materiala, s katerim bi okrepili odpornost ogroženih gozdnih sestojev (npr. brestovi sestoji, jesenovi sestoji, črnojelševja, dobovja).
- Interdisciplinarna (strokovna) participacija tekom celotnega procesa gozdnogospodarskega načrtovanja.

- Financirati tudi ukrepe na terenu in spremljati stanje na terenu.

Pripombe pripravljavcev NNON

- Določanje zadovoljivih vrednosti po kazalnikih se ne bo izvedlo v prvem NNON (2027-2032), saj morajo biti te vrednosti po Uredbi določene do 2030 ob upoštevanju možnih smernic Evropske komisije (ki bodo pripravljene do 2028, če se jih Komisija odloči pripraviti). Določbe zadovoljivih stanj po vseh kazalnikih bodo tako predmet nadaljnjih usklajevanj in pogajanj med pristojnimi institucijami, stroko in Evropsko komisijo.
- Ukrepi, ki bodo sprejeti pod 12. členom Uredbe za NNON bodo naslavljali izbrane kazalnike in tako ne bodo mogli biti splošni ali posredni.
- Uredba o obnovi narave poleg kazalnikov določa tudi enote, pristope in metodologije za določanje stanja in eventuelno tudi zadovoljivega stanja. Ti pristopi so določeni za celotno EU in jih v nekaterih primerih Slovenija že v polnosti izpolnjuje.
- Pri tehtanju ukrepov se je tudi potrebno zavedati socio-ekonomskih vplivov in možnega poslabšanja kvalitete lesa v gospodarskih gozdovih.
- V skladu s smernicami Evropske komisije, bo NNON gradil na obstoječih podatkih in spremljanjih stanja gozdov.

ZAKLJUČKI

Dogodek je jasno pokazal, da ima Slovenija močne strokovne temelje, bogate izkušnje in veliko podpore javnosti za obnovo narave. Hkrati pa se zavedamo, da so izzivi kompleksni in presegajo posamezne sektorje. Razprave so potrdile, da je obnova narave nujna ne le z vidika varovanja okolja, temveč tudi kot naložba v dolgoročno odpornost družbe, gospodarstva in kakovost življenja.

Predstavitve in panelna razprava so poudarile pomen Nacionalnega načrta za obnovo narave kot povezovalnega dokumenta, ki mora graditi na že obstoječih strategijah in dobrih praksah. Udeleženci so se strinjali, da je do leta 2030 ključno predvsem okrepiti izvajanje že sprejetih načrtov, zlasti na območjih Nature 2000, ter zagotoviti učinkovito medsektorsko sodelovanje med naravovarstvom, kmetijstvom, gozdarstvom, upravljanjem voda in prostorskim načrtovanjem.

Delavnice so omogočile odprt in poglobljen dialog med stroko, državnimi institucijami in deležniki na terenu. Zbrane pobude so pokazale velik interes za sodelovanje, pa tudi potrebo po bolj ciljanih, razumljivih in prilagodljivih ukrepih. Pogosto so bili izpostavljeni pomen ustreznega financiranja, poenostavitve postopkov, boljše komunikacije z lastniki zemljišč ter okrepljeno svetovanje in izobraževanje.

Posebej dragocen je bil poudarek, da obnova narave ne more biti uspešna brez ljudi, ki z naravo vsakodnevno živijo in delajo. Kmetje, gozdarji, občine in lokalne skupnosti niso le izvajalci ukrepov, temveč ključni partnerji pri njihovem sooblikovanju. Prav zato bo zgodnje in stalno vključevanje javnosti ostalo osrednji del priprave in izvajanja NNON.

Zbrani predlogi z delavnic bodo v naslednjih mesecih skrbno preučeni in, kjer bo mogoče, vključeni v osnutek Nacionalnega načrta za obnovo narave. Pri tem bodo upoštevani zakonodajni okviri, finančne in kadrovske zmožnosti ter zahteve evropske Uredbe o obnovi narave. Dogodek je kljub temu potrdil skupno zavezo: da obnova narave v Sloveniji ni le obveznost, temveč priložnost za bolj usklajen, trajnosten in odporen razvoj v prihodnjih desetletjih.

DELAVNICA ZA OBNOVO KMETIJSKIH EKOSISTEMOV – ZASNOVA NOVEGA POTENCIALNEGA REZULTATSKEGA UKREPA Z DELOVNIM NASLOVOM CVETOČ TRAVNIK

Ptuj, 12. 3. 2026

Delavnica z naslovom: Zasnova novega rezultatskega ukrepa z delovnim naslovom Cvetoč travnik, je potekala 12. maja 2026 v prostorih KGZS Zavod Ptuj, Ormoška cesta 28. Udeležilo se je 19 zunanjih deležnikov, ob njih pa je sodelovalo še pet predstavnikov Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (MKGP) in dva predstavnika Ministrstva za naravne vire in prostor (MNVP). Delavnico so vodili trije člani ekipe Stičišča za oblikovanje politik – Ministrstvo za javno upravo (MJU).

Uvod

Uvodoma je udeležence nagovorila Katja Urek Butolen, vodja projekta Stičišče za oblikovanje politik, ki predstavlja prostor sodelovanja med javno upravo in zunanjimi deležniki, za dialoško pripravo rešitev, ki zagotavlja boljše rezultate dela. Predstavnika Ministrstva za naravne vire in prostor, Sašo Gorjanc, je predstavil kontekst priprave Nacionalnega načrta za obnovo narave in uvide iz dosedanjega vključevanja deležnikov, ki predstavljajo enega od vhodnih podatkov za delavnico. Sledili sta dve predstavitvi Ministrstva za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. V prvi je Valerija Petrinc predstavila rezultate ankete med kmeti (40), s katero so želeli preveriti pripravljenost za vključitev v ukrep Cvetoč travnik. Tej je sledila predstavitev Branke Trčak, ki je predstavila zasnovo ukrepa Cvetoč travnik in cilje, ki jih z ukrepom želijo doseči. Cilj ukrepa je zagotoviti dolgoročno ohranitev tistih travnikov, ki so v naši krajini še vedno pisani oziroma vrstno pestri in tako zaustaviti nadaljnjo izgubo tipičnih travniških vrst.

Namen MKGP: Oblikovati naravovarstveni rezultatski ukrep za naslednjo finančno perspektivo, ki bo za potencialne upravičence zanimiv, administrativno nezahteven ter stroškovno in naravovarstveno učinkovit. S tem želimo zmanjšati tveganje, da vpis v ukrep ne bo zanimiv za uporabnike.

Cilji delavnice so preveriti in opredeliti:

- kako kmete privabiti/motivirati za izvajanje ukrepa
- možno območje izvajanja ukrepa
- površine za izvajanje
- potrebno izobraževanje vseh deležnikov in administrativne poenostavitve

Pričakovanja

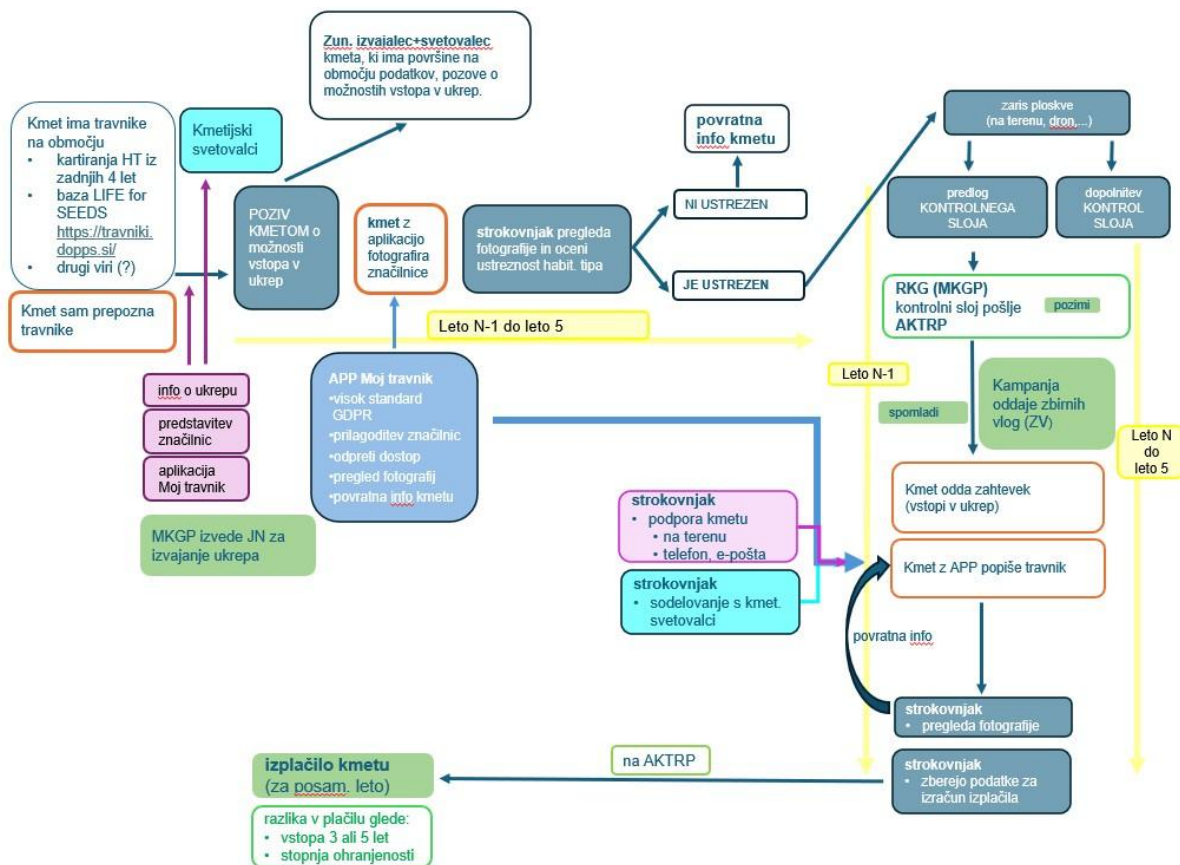
Po uvodnih predstavitvah so imeli udeleženci čas za kratko spoznavanje v omizju. Temu je sledila identifikacija njihovih pričakovanj, ki so jih plenarno predstavili člani vsakega od omizij:

- Enostaven in učinkovit ukrep.
- Konstruktivna debata in iskanje učinkovitih, realnih rešitev.
- Priložnost za izmenjavo mnenj – dobre ideje.

- Boljši vpogled v nov rezultatski ukrep (stališča deležnikov).
- Predlogi novih rešitev za varstvo travnikov.
- Več + kot –, da se ukrep v bodoče resnično izvaja.
- Argumentirana izmenjava mnenj o koncepti ukrepa »Cvetoč travnik«.
- Da bi izoblikovali ukrep – Cvetoč travnik, ki bo prijazen do narave, kot do kmeta – da se bo ohranjala narava in da bo vstop kmetov v ukrep velik – spodbuden, manj birokracije.
- Da pridemo do konkretnega ukrepa, ki bo izvedljiv na terenu.
- Razumeti (ne)naklonjenost predlaganemu ukrepu.
- Da pridemo do zaključka ukrepa, ki bo sprejemljiv za kmeta in ohranjanje narave (okolja).
- Izvedeti kako bo nov ukrep izgledal – kakšne bodo zahteve, plačila, rezultati.
- Da z rezultatskim ukrepom ne bomo zašli v slepo ulico.
- Jasne in enostavne rešitve za ukrep.
- Zanimive ideje in dobro strokovno debato. Predloge za ohranitev ekstenzivnih travnikov.
- Dobra izhodišča za ukrep, ki bo ohranil še obstoječe najboljše travnike in hkrati kmet dobil dobro plačilo za opravljanje tudi naravovarstvene vloge!
- Pričakujem vsaj eno ključno dobro idejo.
- Nabor dobrih in utemeljenih predlogov.
- Pričakujem preveritev in nadgradnjo obstoječih nar. ukrepov/operacij.
- Utrditi dosedanje znanje. Dodati nove izkušnje.
- Definiran cilj s kazalnikom. Ukrep je sredstvo! (Država nima cilja → ukrep)

Preverjanje sheme zasnove ukrepa Cvetoč travnik

Pred začetkom dela v skupinah je predstavnica MKGP s pomočjo sheme (slika spodaj) predstavila ključne elemente izvedbe ukrepa Cvetoč travnik. Po tej predstavitvi so udeleženci v omizjih razmišljali o pomislekih, odprtih vprašanjih, nejasnostih, itd., ki se jim porajajo v zvezi s shemo. Povzetek ključnih ugotovitev/dilem/vprašanj je za posamezno omizje predstavljen v nadaljevanju.

Omizje 1

V zvezi s shemo, ki so jo predstavili na MKGP so člani omizja 1 našli naslednja vprašanja/pomislike/ideje:

V razpravi je bilo izpostavljeno:

- Analiza cilja – ogromno dobrih travnikov ni nujno pri kmetih ali v GERKih -> če ni v GERKih ni možnosti plačil s strani SKP.
- Nagrajevanje v smislu podaljševanja (sedaj omejitev programsko obdobje).
- Kako določiti velikost (novih) površin?
- Kako je z ukrepom izven Natura 2000?
- Kako zajeti širši nabor travnikov (npr. travniki ob vodah – vodna zemljišča, ki so povečini državna)?
- Predlaganje površin s strani kmetijskih svetovalcev.

Omizje 2

V zvezi s shemo, ki so jo predstavili na MKGP so člani omizja 2 našli naslednja vprašanja/pomislike/ideje:

- Kako vzpostaviti zaupanje med kmetom in naravovarstveno stroko.
- Izhodiščno stanje.
- Značilnice, ki niso rastline.

- Spremljanje drugih vrst v HT.
- Ohranjanje združb vs. značilnice. Predvsem pomembno tudi pri izhodiščnem stanju.
- Ali samo stanje ali tudi izboljšanje stanja?
- Kmet naj fotografira sestoj, ne zgolj značilnice, iz tega se vidi tip HT.
- Ali se ohranja konkreten HT ali vrstno pestri travniki nasploh??
- Kako zagotoviti, da na GERKu prisotne značilne ciljne vrste niso samo npr. na robnem delu GERK-a, ki ni prepašen? (Razširjenost, pokrovnost rastlin?) • Kako bo strokovnjak določil višino plačila? – Glede na št. značilnic?
- Ni definiranih pogojev/obveznosti ukrepa:
 - čas košnje o gnojenje o paša da, ne
- Gradnja odnosa, ki je bil porušen.
- Ali bo letno fotografiranje?
- Ali bo nov ukrep zamenjal SUHA_TRAV'
- Imamo idejo, koliko strokovnjakov bo potrebno vključiti?
- Omejen domet ukrepa, če kmetje ne prepoznajo sami.
- Kako kmet sam prepozna travnike?
- Kako podpreti kmete, da sami dodajo in prepoznajo travnike.
- Aplikacija Moj travnik – komu se bo dodelila koda za dostop? Tudi kmet. svetovalec?
- Ali na začetku površine pogleda strokovnjak?
- Ideja – značilnice so izhodišče.
- Obseg dela/nalog.
- Kako zagotoviti izh. popis na velikih površinah?
- Kolikokrat v vegetacijski sezoni se slika rastline? Koliko ur/ha, GERK?
- Digitalna pismenost ne sme biti omejitiv.
- Kako bo aplikacijo uporabljal povprečen slovenski kmet? (70 let)
- Ali imajo vsi kmetje pametni telefon.
- Digitalna pismenost in pravičnost.
- Kaj če kdo ni vešč aplikacije?
- En ukrep ne more rešiti vsega.
- Višina izplačila.
- (celotni budget) Kakšen je razpoložljiv denar za te ukrepe? Kaj če bo veliko interesa in ne bo denarja v SKP?
- Izplačilo na podlagi fotografij? Merila/kriteriji.
- Administrativne ovire so za starejše tudi problem.
- Suhi travniki so enostavni, kako drugje?
- Ohranjanje na ravni HT.
- Stroka – zunanji: iz fotografije vidi za kak tip HT gre.

Omizje 3

V zvezi s shemo, ki so jo predstavili na MKGP so člani omizja 3 našli naslednja vprašanja/pomislike/ideje:

- Sistem je videti preveč kompleksen in bo zelo dolg.
- Zaradi kompleksnosti bo sistem verjetno neučinkovit: malo za zelo veliko stroškov.
- Preprost ukrep razumljiv kmetu.
- Pokritost celotnega območja Slovenije.
- Kombinacija z drugimi ukrepi.
- Veliko dela za kmeta.
- O kakšnem plačilu govorimo?
- Bolj ciljno bi mogli iti na določena območja.
- Bomo dosegli želeni rezultat?
- Ključna določitev rezultata ukrepa (indikatorji); ali so samo vrste rastlin? 6510?
- Kako do podatkov o 6510 – 6410 (a preko prepoznavne indikatorjev iz slik)?
- Usposabljanje za prepoznavo travnikov (HT) na KGZS zavodih, če je sedaj omejeno in še HT razširjajo, območja (tudi izven Natura 2000).
- Okrepitev JSKS – 1 svetovalec – podpira x število kmetij.
- MKGP izvede JN za izvajanje ukrepa – lahko več informacij.
- V predvidenem sloju ni zajetih vseh HT, ki jih želimo nasloviti z dotičnim ukrepom.
- Omejenost kontrolnega sloja na območju Natura 2000.
- Vložek v izobraževanje podpornega sistema.
- Rapidnost sprememb na terenu (stanje ohranjenosti travnika se lahko spremeni v par letih).

Iskanje odgovorov na vprašanja – format Svetovne kavarne

Po zaključenih razmislekih o predlagani shemi/zasnovi ukrepa Cvetoč travnik so udeleženci začeli z iskanjem odgovorov na tri vprašanja, ki so jih oblikovali na Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Delo je bilo organizirano v formatu Svetovne kavarne, tako da je imelo vsako omizje na različne načine možnost dopolnjevati delo predhodnikov in tako sodelovati pri oblikovanju skupnih razmislekov in predlogov usmeritev v povezavi z vprašanji.

Splošno je bilo delo strukturirano tako, da so v **prvem koraku** udeleženci odpirali prostor razmislekom in idejam, **druga faza** je bila namenjena dopolnjevanju in strukturiranju idej, v **tretjem koraku** pa je bila ključna naloga pripraviti usmeritve za ministrstvo.

V nadaljevanju so za posamezno vprašanje predstavljeni rezultati dela vseh treh omizij.

Vprašanje 1

Prvo vprašanje, na katerega so odgovore in predloge usmeritev iskali udeleženci se je glasilo:

- *Katere ključne informacije kmet potrebuje za odločitev o vstopu v ukrep »Cvetoč travnik«?*

Ministrstvo je oblikovalo tudi dve pomožni vprašanji:

- *Katere informacije poleg zahtev ukrepa in plačil najbolj vplivajo na odločitev za vstop v ukrep?*
- *Ali dosedanja praktična predstavitev prepoznavanja značilnic na terenu zadošča za samostojno popisovanje?*

Raziskovanje

Namen tega koraka je bil: razumeti potrebe kmetov za odločitev o vstopu in prepoznati glavne skrbi, dvome, zadržke.

Udeleženci so izpostavili:

- Jasno definiranje financiranje – kakšna je finančna spodbuda.
- Kdaj dobim izplačilo za izveden ukrep?
- Kako dolgo se obvežem izvajati ukrep/program (leto, tri, pet...)?
- Informiranje kmetijskih svetovalcev in upravljalcev parkov ter ostalih delavcev v kmetijskem sektorju.
- Neenotna navodila in razhajanja glede nagrajevanja ter kaznovanja – kaj če ukrepa ne bom izpeljal?
- Potreba po več terenskega dela.
- Kakšna bo tehnična podpora (aplikacija)?

Fokus/strukturiranje

Namen tega koraka: preveriti, dopolniti in določiti, katere informacije so za odločitev kmeta res ključne.

Udeleženci so izpostavili:

- Kaj mora kmet in kdaj narediti v celotnem ukrepu – shema/načrt – jasna navodila.
- Kakšne koristi ima od vstopa v ukrep – koliko stroškov, dela, izgube...?
- Kaj se od kmeta pričakuje in kaj dobi?
- Kakšen je priporočen način upravljanja glede na ukrep?
- Kakšne so možne kombinacije z ostalimi ukrepi?
- Način izračuna in ekonomika višine izplačil.
- Kaj moram znati, da bom uspešen pri izvajanju?
- Kakšna bo dolgoročnost ukrepa (leto, pet,...)?

Na omizju so udeleženci glasovali in iskali odgovor na vprašanje kaj so najbolj ključne vsebine za odločitev vpisa kmeta v ukrep. Glede na glasovanje se je večina odločila, da sta za vpis kmeta v ukrep ključni:

- EKONOMIKA – jasna slika koristi in stroškov.
- INFORMIRANJE/IZOBRAŽEVANJE – na kakšen način bo kmet »opolnomočen« tudi s strani kmetijskih svetovalcev in drugih akterjev.

Usmeritve

Namen tega koraka: oblikovati priporočila za vsebino, način predstavitve, raven podrobnosti, podporna orodja

V tem delu so udeleženci omizja izpostavili:

- Potreba po INFORMIRANJU > predstavitev dobrih praks -> izkušnje že vključenih kmetov (tudi preko panožnih krožkov).
- Predlagatelj ukrepa naj bo pri predstavitvi enostaven -> predstavi naj pogoje > dolžina > obveznosti > birokracija > izobraževanje > potrebno predznanje.
- Predstavitev celotne sheme – ključno ČAS in vključenost STROKOVNJAKA (kdaj njegova podpora/potrditev).

Vprašanje 2

Drugo vprašanje, na katerega so odgovore in predloge usmeritev iskali udeleženci se je glasil:

- ***Na kakšen način naj poteka vključevanje dodatnih površin v ukrep?***

Ministrstvo je poleg vprašanja pripravilo tudi kontekst vprašanja in dve pomožni vprašanji.

Kontekst: Za vstop v ukrep so na voljo podatki o stanju travnišč, na katerih bo možen vpis v ukrep, če bodo na površinah prisotne značilnice. Za ohranjanje ugodnega stanja travnišč tudi tam, kjer teh podatkov ni na voljo, želimo omogočiti vstop z ustreznimi površinami, na katerih bodo prisotne značilnice in jih kmetje lahko sami predlagajo.

Pomožni vprašanji:

- *Kako naj kmetje predlagajo nove kontrolne površine (fotografije značilnic preko aplikacije)?*
- *Kakšen sistem podpore je pri tem potreben (publikacija, spletna stran, telefonska pomoč, kmetijski svetovalci ...)?*

Raziskovanje

Namen tega koraka je bil z vidika kmeta razumeti, kaj pomeni vključevanje dodatnih površin in identificirati naloge, ki jih mora izvesti ter ovire in zadržke s katerimi se sooča pri tem

Udeleženci so identificirali naslednje vsebine/področja:

- Kampanja/PR/informacije:
 - Splošna kampanja, ki zajame vse kmete?
 - Kampanja o novem ukrepu TV, Radio, Splet/za celotno Slovenijo.

Kmetu prijazno
↓
cena
↑

- Kmet. svetovalec.
- MKGP/MNVP.
- PR kampanja s strani države!
- Publikacija, spletna stran, veliko že obstaja. • Mora najprej dobiti informacijo
- Kmet fotografira sesto.
- Podpora kmetom – publikacija s strani lokalne KGZS s fotografijami značilnic (za tisto območje) + višina subvencije.
- »spletni obrazec« kamor kmetje vpišejo, da imajo potencialni travnik.
- Vklj. Površin:
 - Aplikacija o Telefon
 - Osebno svetovanje o
- Obisk strokovnjaka • Priba – skupno fotografiranje.
- Predfaza.
- (Zapisi na istem post it listku):
 1. Do kmeta informacija o ukrepu → kmetijski svetovalci, splet, publikacija.
 2. Kmet fotografira SESTOJ.
 3. Podpora → vse naštetu (publikacija, splet, telefon,)
- Komu kmet predlaga nove površine? Kmetijskemu svetovalcu? Ministrstvu? Agenciji?
- Komu kmet predlaga nove površine?
 - Zaposleni v naravnih parkih o ZRSVN
- Sopotnik → uporabiti.
- Zajem površin iz sopotnika.
- Bi lahko tudi svetovali usposobljeni zaposleni v parkih, KGZS.
- Predhodni hitri popis »iz avta« z več zunanjimi izvajalci pred oblikovanjem kontrolnega sloja. (Kjer ni kartiranih HT + portal travnikov DOPPS).
- Fotografija:
 - rastline o živali
- Sporočen način upravljanja.
- Narediti sloj o Clip x OMD (raba 1300 – travnik), potem o Ta sloj Clip x ni v GERK (veliko lepih površin ni za GERKanih).
- Starejši kmetje – telefonski klic na dol tel. št., ki je potencialen za vpis. PR: - klic svojemu kmet. svetovalcu.
- Podpora:
 - brošura in splet o svetovanja/delavnice, predavanja s strani kmet. svet/strokovnjaka o tel št. za pomoč
- Če kmet še nima aplikacije → pokliče svetovalno službo/pošlje mail s fotografijami.
- Sosledje korakov:
 - obisk strokovnjaka

- foto travnika o telefonska pomoč.
- AKTRP – njej je treba predpisati.
- Kdo je strokovnjak, ki pregleduje fazo in dejansko stanje? Neodvisen biolog?
- Pomoč – ogled strokovnjaka.
- Nove površine predlagajo tudi drugi (svetovalci, popisovalci, parki, ZRSVN, ...)
- Razpredelnica koristi.
- 2 pristopa:
 - Kartirano → pošta
 - aplikacija/svet služba + telefon. o Nekartirano → širša kampanja za kmete.
 Ali začnemo oboje hkrati?

Fokus/strukturiranje

Namen tega koraka je bil povezati naloge v logično sosledje in razumeti, kje lahko nastanejo ovire. Udeleženci so naredili naslednjo shemo.¹ V shemi so vključeni tako koraki/naloge, pa tudi ovire. Pri glasovanju

¹ Glasovalne točke je razporedila skupina, ki je k omizju prišla v tretjem koraku. Pri glasovanju se udeleženci niso osredotočali le na ovire, ampak so svoje glasove dodeljevali tudi predlaganim nalogam. Ta skupina je predlagala tudi nekatere dopolnitve sheme, ki so vključene v zapisu pri tem koraku.

Usmeritve

Namen tega koraka je bil predlagati usmeritve za odpravo prednostnih ovir.

Kot je navedeno v zgornji opombi se udeleženci v fazi iskanja prioritet svoje glasove namenili ne le oviram, temveč tudi korakom/nalogam, ki jih je treba izvesti, če želi ministrstvo pridobiti informacije o novih možnih in primernih površinah. Razporeditev glasov je predstavljena v zgornji sliki. Izbrana sta bila koraka 0. Predpriprava in 1. PR kampanja ter izobraževanje javnosti. Udeleženci so v dveh skupinah izdelali naslednje usmeritve:

- **Predpriprava:**
 - V vseh strukturah je treba zagotoviti dodatne ure za izvajanje tega ukrepa. o Predšolanje vseh struktur. o Jasni zakonodajni predpisi in pravočasnost (jeseni, leto -1).
 - Dve osebi na vsebini v vseh strukturah.
- 1. Zakonodaja (cilj).
- 2a. Podatki n-2.
- 2b. Izobraževanje/usposabljanje (kdo?).
- **Kampanja**
 - Preprosta, jasna predstavitev ukrepa. o Jasno predstavljeni pogoji in možnosti vpisa. o Stimulativno plačilo. o Dobro predstavljena aplikacija → kmet uči kmeta (več zaupanja). o Možnost individualnega svetovanja/pristopa (svetovalec – kmet).
 - Časovna usklajenost kampanje (vsaj pol leta pred začetkom subvencijske kampanje).

Vprašanje 3

Tretje vprašanje, na katerega so odgovore in predloge usmeritev iskali udeleženci se je glasilo:

- ***Kako zagotoviti/omogočiti učinkovito strokovno podporo kmetom?***

Ministrstvo je oblikovalo tudi tri pomožna vprašanja:

 - *Kako pogosto naj poteka izobraževanje kmetijskih svetovalcev?*
 - *Kolikšen poudarek naj bo na terenskem delu in praktičnih primerih?*
 - *Kako zagotoviti poenoteno razumevanje ukrepa med svetovalci?*

Raziskovanje

Namen tega koraka je bil identificirati skupno razumevanje potreb, izzivov in ovir kmetijskih svetovalcev. Fokus: Kaj danes potrebujejo kmetijski svetovalci?

Udeleženci so identificirali naslednje vsebine/področja:

Navodila

- Jasna navodila pred vnosom zbirnih vlog.

- Navodila - če je tako je tako, če tako, je tako.
- Predpogoj - usklajeno strokovno mnenje znotraj organizacije – sledi – strokovno usposabljanje (tako teorija, kot praksa).

Dodatni strokovnjaki

- Nove zaposlitve na KGZS.
- Sodelovanje svetovalci + ZRSVN (sredstva).
- Vsi svetovalci delajo? - vse izobraževati - Ali le nekateri? (ekološko) - vprašanje je učinka posamez. svetovalca (stimulacija KS).
- Ukrep nima potenciala da bi dal velike rezultate (ha), zato je bolje resurse za strokovno podporo usmeriti drugam.
- V času subvencije kampanje, je izredno težko iti na teren – nujno na teren vsaj dva svetovalca spec. za naravovarstvo – dodatna zaposlitev.
- SS za travništvo.
- SS za naravovarstvo (delo specialista, ne vnos subvencijske vloge).

Aplikacija usposabljanje

- Podrobna predstavitev dela z aplikacijo za učinkovito podporo na terenu.

Enotna kontaktna točka

- Pomožni krožek za svetovalce s poudarkom predstavitve z ukrepom ciljanega hab. tipa na regionalno različnih območjih Slovenije na terenu.

Izobraževanje vsebina (teren)

- Strokovnjaki naravovarstva, kmetijstva (in kmet).
- Strokovno izobraževanje vseh svetovalcev na zavodu, dva na zavod naj bi bila bolj specifično usmerjena – slikanje, pomoč kmetom na terenu v času cvetenja.
- Izobraževanje svetovalcev: predstaviti ukrep na splošno, aplikacijo; pred začetkom izvajanja ukrepa; pred subvencijskimi vlogami izobraževanje - posebnosti; vmes med izvajanjem ukrepa – podpora, če jo potrebujejo.
- Strokovno izobraževanje za prepoznavanje kazalnikov (in sistema – moj travnik) - terensko praktično izobraževanje (maj/junij) + po potrebi kampanja.

Opomba: Zgornji zapis vključuje dopolnitve udeležencev, ki so v omizju sodelovali v drugem koraku. Ti so ideje/predloge tudi grupirali in sklope tudi poimenovali. Navodila; Izobraževanje vsebina (teren); Enotna kontaktna točka; Aplikacija usposabljanje; Dodatni strokovnjaki.

Fokus/strukturiranje

Namen tega koraka je bil razumeti sistemske razloge, zaradi katerih danes ne nastajajo/delujejo učinkoviti programi in oblike podpore za svetovalce.

Udeleženci so identificirali naslednje vsebine/razloge: preobremenjenost svetovalcev; težava zaradi pomoči kmetom pri prijavi ukrepov v času največjega obsega dela (maj, junij); ni jasnih enotnih navodil; trenutno vsi za vse, kar ni v redu, biti bi morali strokovnjaki s tega področja.

Usmeritve

Namen tega koraka je bilo pripraviti sintezo, prioritizacijo in sistemske usmeritve. V prvem koraku so udeleženci prioritizirali delo iz prejšnjih dveh korakov in kot najpomembnejša izbrali tri področja:

- navodila;
- izobraževanje vsebina (teren);
- dodatni strokovnjaki.

Udeleženci so v dveh skupinah oblikovali naslednje usmeritve, za kombinacijo identificiranih :

- Enotna navodila so temelj: enostavna, jasna in razumljiva.
- Problem: parcialno predstavljena zgodba, rigidni pogled na sistem, umetno zastavljen z arbitrarnimi pravili, ki ne sledijo stroki.
- Država plača strokovnjaka, da sami na podlagi izkušenj, foto, satelit, pristopijo do kmetov in lastnikov zemljišč. Kako bodo kmetje reagirali je stvar PR.
- Trenutno od spodaj navzgor (bottom up) – kmet sam izrazi željo, fotografira, dela...
- Od zgoraj navzdol (top down): službe (KGZS, parki, ZRSNV...) sami odločajo o pristopu.
- Država mora prepoznati pomen in vrednost BD, izobražuje se stroko, administracija ne postavlja nemogočih mej, kmetje varujejo v praksi in so zato tudi nagrajeni.

Po delu v omizjih je vsako omizje plenarno predstavilo končne rezultate dela.

Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano bodo rezultati delavnice služili kot usmeritev za nadaljnje oblikovanje ukrepa.

POROČILO O DOGODKU – DAN NARAVE 2026: NARAVOVARSTVENI FORUM

Brdo pri Kranju, petek, 12. 6. 2026

OTVORITEV DOGODKA IN POZDRAVNI NAGOVORI

Dogodek se je začel s pozdravnima nagovoroma generalne direktorice Direktorata za naravo na Ministrstvu za okolje in prostor (MOP), dr. Katarine Groznik Zeiler in predstojnice Mediteranskega inštituta za okoljske študije pri Znanstveno raziskovalnem središču Koper, dr. Jerneje Pence.

Generalna direktorica dr. Groznik Zeiler je poudarila, da si področje narave ter izjemne zgodbe ohranjanja narave v Sloveniji zaslužijo en dan na leto prav posebno pozornost. Slovenija se po kazalnikih Nature 2000 uvršča v sam vrh Evropske unije, pri čemer ohranjena narava ostaja glavni razlog za tuje obiske države. Ankete izvedene v zadnjih letih pa tudi kažejo, da večina prebivalcev Slovenije ohranjanju in obnovi narave pripisuje velik pomen. Dr. Groznik Zeiler je opisala tudi naloge MOP ter glavne poudarke zadnjega leta, med njimi pripravo osnutka Nacionalnega načrta za obnovo narave, pripravo predloga strateškega LIFE projekta, potrjevanje Natura kohezijskih projektov in spremembo Zakona o ohranjanju narave. Kljub proaktivnemu pristopu, pa bodo potrebni še dodatni naporji za doseganje bistvenega izboljšanja doseganja ciljev ohranjanja in obnove narave v Sloveniji, kjer je posebej poudarila pomen sodelovanja z drugimi ključnimi akterji in sektorji. Še naprej se bo tudi potrebno truditi, da se bo še v prihodnje dokazovalo, da velik delež omrežja Natura 2000 v Sloveniji ni ovira pri razvoju države, temveč temelj razvoja in blaginje. »Vodilni svetovni strokovnjaki na področju podnebnih sprememb in varstva biodiverzitete so si enotni: dobro ohranjeni in funkcionalni ekosistemi predstavljajo ključnega zaveznika pri uspešnem odzivu družbe na ekstremne okoljske spremembe.«

V nadaljevanju, je v svojem otvoritvenem nagovoru, predstojnica Mediteranskega inštituta za okoljske študije, dr. Jerneja Penca poudarila da so za dobro varstvo narave potrebna

različna znanja, vključno z družboslovnimi in interdisciplinarnimi študijami ter znanja in izkustva ljudi, ki z naravo živijo. Pri tem je poudarila ugotovitve Mednarodnega odbora za biotsko raznovrstnost in ekosistemske storitve (IPBES – angl. International Panel for Biodiversity and Ecosystem Services), kjer so ključni vzroki za degradacijo narave družbeni. Tako je nadaljevala da je varstvo narave odvisno od ljudi, ne le od infrastrukture ter da posledično današnji naravovarstveni izzivi zahtevajo nove načine sprejemanja odločitev. »Pri tem ne gre za manj pravil. Gre za boljša pravila. Takšna, ki omogočajo prilagodljivost, ne da bi s tem opuščali visoke standard.« Svoj nagovor je sklenila s pozivom, da so za ohranjanje in obnovo narave v prihodnje ključni ljudje, pogum in spremembe.

OKROGLA MIZA: PREDSTAVITVE PRIMEROV IZBOLJŠANJA STANJA NARAVE

Strokovni del dogodka je prinesel razpravo o konkretnih primerih dobrih praks in izkušnjah, ki jih v Sloveniji že imamo pri izboljševanju stanja narave. Pogovor je vodil skozi tri vsebinska področja: **Natura 2000 kohezijske projekte, obnovo narave v praksi ter sobivanje človeka in narave.**

Andrej Bibič, vodja Sektorja za biotsko raznovrstnost na Direktoratu za naravo, MOP, je predstavil uspehe na področju ohranjanja narave znotraj območij Nature 2000: »Ključni dosežki so vključitev izvajanja ukrepov za vrste Nature 2000 v sistem gozdarskega načrtovanja, zagotovitev okvirno 20.000 ha ustrezne rabe kmetijskih zemljišč v okviru Skupne kmetijske politike ter zagotavljanje zelo omejujoče rabe ali rabe, ki gre nasproti sedanjim trendom (npr. zaraščanju v JV Sloveniji) s projekti kohezijske politike in programa LIFE na okvirno 2.400 ha površin.« Kot pomembno je izpostavil, da je veliko ohranjene narave v Sloveniji tudi postavljene na ogled in doživljanje ter izobraževanje državljanom z info centri in učnimi potmi zlasti, kjer je zgledno upravljanje (od obalnih in osrednjeslovenskih mokrišč, do kraške in alpske Nature 2000 ter delov Goriškega).

Evropska kohezijska sredstva so pomemben vir podpore za ohranjanje in izboljševanje stanja ter obnovo narave v okviru upravljanja območij Nature 2000. Kot je povedala **Alenka Gorjan**, vodja projekta [ZaKras2](#) v Parku Škocjanske jame, so kohezijski projekti parku odprli novo poglavje delovanja. »S pomočjo kohezijskih sredstev se je lahko začelo reševati največje izzive v varstvu narave na Krasu. Pred tem smo te izzive lahko reševali le na mikro ravni znotraj samega osrednjega območja regijskega parka na zelo majhnih površinah. S kohezijskimi projekti pa se je območje reševanja razširilo na celotno območje Nature 2000 Kras in omogočilo reševanje velikih površin,« je podčrtala Gorjan.

Projekt LIFE-IP NATURA.SI pomembno dopolnjuje in doprinaša k izboljševanju stanja v naravi. **Maja Cipot**, vodja projekta [LIFE-IP Natura.si](#) na MOP je povedala, da 8 letni integrirani projekt povezuje 15 partnerjev iz različnih sektorjev - od varstva narave, kmetijstva, gozdarstva, upravljanja voda, znanosti in komunikacije. Cilj projekta je izboljšati upravljanje Nature 2000 v Sloveniji. Deluje na sistemskem nivoju (s pripravo ključnih dokumentov, povezovanjem sektorjev, zagotavljanjem podatkov), z izvajanjem konkretnih dejavnosti obnove na terenu in strateškim pristopom h komuniciranju med vsemi akterji, ki se na terenu srečujejo z Naturo 2000. »Ključen element je tudi komunikacija. Tako strateško komuniciranje z javnostjo kot interno komuniciranje v partnerstvu. V proces smo vključili facilitatorja, izvajali delavnice in pripravili skupno komunikacijsko strategijo. To je pomagalo uskladiti razumevanje – včasih že same besede, kot je »narava«, »intenzivno /ekstenzivno« pomenijo različne stvari za različne ljudi in sektorje,« je poudarila Cipot.

Projekti obnove narave pa so se izvajali tudi izven neposrednega okvira [Programa upravljanja območij Nature 2000](#). Najbolj očitni so na degradiranih industrijskih in periurbanih območjih, kjer so danes vzpostavljeni naravni rezervati. V primeru Škocjanskega zatoka je bilo degradirano območje laguna, katero se je zasipavalo z odpadki in polnilo s komunalnimi vodami, v Ormoških lagunah pa industrijski objekt, čistilno napravo odpadnih voda iz tovarne sladkorja Ormož, ki je skupaj s tovarno prenehala obratovati. Obnova habitatov in vrnitev življenja na območji je potekala v več fazah in z uresničevanjem več evropskih projektov, največ s programi LIFE in Interreg. V tem pogledu sta obe območji tudi živ dokaz uspešnosti omenjenih programov, katerim se Evropa odpoveduje. Po besedah **Tilna Basleta**, direktorja [Društva za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije](#) (DOPPS) je: »Največje gonilo renaturacij na območju Škocjanskega zatoka in Ormoških lagun bil človeški entuziazem. Relativno majhna skupina ljudi je z vizijo, veliko mero poguma in vztrajnosti dosegla nemogoče.«

V nadaljevanju se je pogovor obrnil še k dobrim praksam pri upravljanju z velikimi zvermi. V Sloveniji se je skozi leta izvajalo veliko aktivnosti in projektov na tem področju - od preselitev risov do raziskav, spremljanja stanja ter predlogov za boljše upravljanje z medvedi in volkovi. **Hubert Potočnik**, asistent na Oddelku za biologijo, Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani je spomnil, da se je v Sloveniji v zadnjih desetletjih oblikoval eden bolj celovitih pristopov k ohranjanju velikih zveri v evropskem prostoru, kjer se prepletajo dolgoletna tradicija sobivanja, znanstveno podprto upravljanje ter intenzivno mednarodno sodelovanje. Med ključne dosežke nedvomno sodi uspešna ohranitev vseh treh avtohtonih vrst – rjavega medveda, volka in risa. Na področju sobivanja z velikimi zvermi so bili doseženi vidni premiki, zlasti z razvojem in sofinanciranjem preventivnih ukrepov za zmanjševanje škod. Uporaba električnih ograj, pastirskih psov in drugih zaščitnih sredstev je postala bistveno bolj razširjena, sistem odškodnin pa omogoča ublažitev ekonomskih posledic škode. »Hkrati so se okrepile aktivnosti ozaveščanja in vključevanja javnosti, kar prispeva k večjemu razumevanju vloge velikih zveri v ekosistemu. Kljub temu ostaja družbeni vidik eden najzahtevnejših elementov upravljanja, saj so stališča javnosti pogosto raznolika in včasih polarizirana,« je zaključil Potočnik. Na slednje je opozorila tudi **Mateja Blažič**, vodja Sektorja za upravne zadeve, Direktorat za naravo, MOP. Po njenem je glavni

izziv doseči, da se pri upravljanju s populacijami velikih zveri čim bolj zmanjša polarizacija družbe. Trenutno se krepi pol, ki je proti kakršnem koli posegu, stroka pa dokazuje in zatrjuje, da brez takšnega posega upravljanje in obstoj velikih zveri v Sloveniji ni mogoč. Velike zveri v Sloveniji živijo v kulturni krajini, kjer smo prisotni tudi ljudje. »Upravljanje velikih zveri mora temeljiti tudi na družbeni sprejemljivosti. Cilj mora biti zmanjšati število konfliktov s človekom in s tem zagotoviti možnosti za dolgoročno ohranitev zveri, med drugim s preprečevanjem nastanka škod in odškodninskim sistemom, informiranjem, dialogom in vključenostjo deležniških skupin, poseganjem v populacije v primerih, ko so za to izpolnjeni vsi zakonsko določeni pogoji. Pomembne so tudi raziskave in ohranjanje habitata.«

DELAVNIŠKE RAZPRAVE & NARAVOVARSTVENI FORUM

Pred osrednjim predavanjem, je sledil še del dogodka namenjen mreženju ter izmenjavi pogledov in izkušenj, ki je potekal preko dveh vzporednih aktivnosti. Na naravovarstvenem forumu se je predstavilo 7 različnih projektov in institucij. Predstavili so se:

- LIFE integrirani projekt Natura.Si – Ministrstvo za okolje in prostor
- LIFE Capacity Building – Ministrstvo za okolje in prostor
- LIFE OrnamentallIAS - Zavod za varstvo narave Slovenije
- Krajinski Park Pivška presihajoča jezera – Občina Pivka
- Krajinski park Ljubljansko barje
- Krajinski park Goričko
- Regijski park Škocjanske jame

Hkrati pa so potekale tudi delavniške razprave, ki so pokrile tri glavna področja in šest podporočij in sicer:

1. Obnova narave in Natura 2000
 - a. Delavnica »visioning« na področju kmetijstva, urbanih ekosistemov in obnove rečne povezljivosti za obnovo narave (moderatorica: dr. Daša Majcen)
 - b. Izzivi in uspehi upravljanja z območji Nature 2000 (moderator: Nino Kirbiš)
2. Sobivanje človeka in narave
 - a. Izzivi in uspehi upravljanja velikih zveri (moderatorica: Manca Baznik)
 - b. Sobivanje in vključevanje lokalnih skupnosti (moderator: Marko Maver)
3. Vključevanje javnosti v ohranjanje narave
 - a. Vključevanje mladih (moderator: Luka Šparl)
 - b. Vključevanje v obstoječe in formalne procese (moderator: dr. Sašo Gorjanc)

V nadaljevanju so povzeti vsi zapisi vseh omizij, ki bodo posredovani tudi vsem ključnim akterjem na dotičnih področjih za preučitev in smiselno vključitev v delovne procese in prakse na Ministrstvu za okolje in prostor.

Visioning na področju obnove narave v kmetijstvu, urbanih ekosistemih in rečni poveztljivosti

Omenjenim trem temam so se udeleženci posvetili v obliki 'vizioniranja'. Šlo je za strukturiran proces, na katerem so udeleženci (bilo jih je ca. 25) skupaj oblikovali jasno predstavo o želeni prihodnosti. S tem so razvili skupno vizijo, ki nam pomaga razumeti cilje in kako jih doseči. Pričakovanja in vrednote smo skušali med udeleženci uskladiti ter spodbuditi kreativno razmišljanje, preko česar smo grobo začrtali smer razvoja in oblikovali ključne strateške cilje.

Zeleno kmetijstvo

Vizija zelenega kmetijstva temelji na uravnoveženem odnosu med pridelavo hrane, varstvom narave in ohranjanjem kulturne krajine. V takšni prihodnosti bi bilo kmetijstvo dovolj razvito, da bi lahko zanesljivo preskrbovalo ljudi s kakovostno hrano, hkrati pa bi se preprečilo zaraščanje in opuščanje obdelovalnih površin. Pomemben del te vizije je povečanje števila mejic ter cvetočih pasov, ki zagotavljajo življenjski prostor in hrano za opraševalce ter prispevajo k večji biotski raznovrstnosti.

Vizija vključuje tudi prizadevanje, da se v tla veže čim več ogljika, kar pozitivno vpliva tako na podnebje kot na rodovitnost prsti. Kmetijske površine naj ostanejo primarno namenjene pridelavi hrane, zato se naj postavlja fotovoltaike na obdelovalnih zemljiščih. Poseben poudarek je namenjen spodbujanju mladih kmetov ter ohranjanju majhnih kmetij, zlasti v gorskih območjih, kjer imajo pomembno vlogo pri ohranjanju kulturne krajine.

V takšni viziji sta kmetijstvo in naravovarstvo tesno povezana in delujeta kot zaveznika, saj skupaj prispevata k trajnostnemu razvoju, ohranjanju narave in dolgoročni prehranski varnosti.

Zelena mesta

Vizija zelenih mest temelji na ustvarjanju prijetnega, zdravega in trajnostnega urbanega okolja, v katerem ima narava pomembno vlogo. V takšnih mestih je več zelenih in modrih površin, kot so parki, drevoredi, vodne površine in drugi naravni elementi, ki izboljšujejo kakovost bivanja. Poseben poudarek je na uvajanju zelenja tudi na manj običajnih lokacijah, na primer z zasaditvijo cvetlic na strehah avtobusnih postaj in drugih urbanih strukturah.

Mesta v tej viziji vključujejo več ozelenjenih javnih površin in trgovskih centrov ter razvoj tako imenovanih žepnih parkov, ki predstavljajo manjše zelene oaze v gosto pozidanih območjih. Pomembno vlogo imajo tudi propustne površine na parkiriščih in pločnikih, ki omogočajo boljše upravljanje z meteorno vodo. Pri zasaditvah se uporabljajo predvsem avtohtone rastline, ki so prilagojene lokalnim razmeram, s čimer se povečuje odpornost urbanega okolja.

Vizija vključuje tudi širšo uporabo zelenih ravnih streh, ki prispevajo k zmanjševanju segrevanja mest ter izboljšujejo bivalne pogoje. V takšnih mestih se varujejo vse zelene površine, tudi zasebne, saj predstavljajo pomemben del celotnega ekosistema. Zagotovljen je tudi dovolj velik prostor za rast rastlin, na primer z načrtovanjem ustreznih sadilnih jam.

Zelena mesta odlikuje tudi trajnostna mobilnost, kjer je javni prevoz učinkovit in časovno konkurenčen avtomobilu, kar zmanjšuje prometne obremenitve in onesnaževanje. Obenem je razmišljanje o prostorskem razvoju skrbno premišljeno, vključno z morebitno decentralizacijo, ki lahko razbremeni mestna središča. V takšni viziji so zelene rešitve in razvoj urbano načrtovani, kar omogoča hitro uresničevanje projektov in dolgoročno izboljšuje kakovost življenja v mestih.

Prostotekoče reke

Vizija prostotekočih rek temelji na ohranjanju rek v njihovem naravnem stanju, kjer lahko prosto tečejo in ohranjajo svoje ekološke funkcije. V takšni prihodnosti imajo reke dovolj prostora za naravne procese, njihove obale pa so urejene kot naravni obrežni pasovi, ki podpirajo biotsko raznovrstnost in izboljšujejo odpornost na poplave. Poseben poudarek je na tem, da se vodi ponovno zagotovi prostor, kar pomeni tudi premislek o omejevanju posegov v prostor in spremembi politike pozidave ob rekah.

Vizija priznava, da obstaja tudi konflikt med ohranjanjem rek in energetiko, vendar poudarja potrebo po iskanju kompromisnih rešitev ter boljšem usklajevanju med različnimi sektorji. Pomembno vlogo ima postopno odstranjevanje ovir v rekah, zlasti manjših pregrad, ki motijo naravni tok vode in življenje vodnih organizmov.

V takšni viziji je družba ozaveščena o pomenu prostotekočih rek za okolje in kakovost življenja, zato aktivno podpira njihovo varovanje. Ob rekah ni prostora za špekulacije z zemljišči, temveč se upravljanje prostora izvaja odgovorno in dolgoročno. Pomemben del te prihodnosti je tudi odstranjevanje invazivnih rastlinskih vrst ob rekah, kar omogoča obnovo naravnih ekosistemov.

Prostotekoče reke so v tej viziji razumljene kot ključni naravni sistem, ki povezuje varstvo narave, upravljanje voda in dobrobit ljudi, zato postanejo pomemben del trajnostnega razvoja družbe.

Izziv in uspehi upravljanja z območji Nature 2000

Na delavnici so udeleženci obravnavali ključne izzive pri upravljanju območij Natura 2000 in oblikovali predloge rešitev za izboljšanje stanja.

Ključni izzivi

Udeleženci so izpostavili več sistemskih težav, ki vplivajo na učinkovitost upravljanja:

- Težave pri poročanju izvajanja PUN: obstoječi ukrepi pogosto nimajo neposrednega vpliva na doseganje varstvenih ciljev (npr. ukrepi v prostorskem planiranju), kar otežuje vrednotenje uspešnosti.
- Razdrobljenost upravljanja voda: obstajata dva vzporedna, pri čemer naravovarstvo nima zadostnega vpliva na usmerjanje ukrepov, temveč pogosto zgolj preprečuje škodo.
- Omejen vpliv na razvojne politike: varstvo narave nima vpliva na ključne strateške dokumente, kot je strategija turizma, ki ni bila predmet celovite presoje vplivov na okolje (CPVO).
- Neustrezna določitev območij: določena Natura 2000 območja bi bilo potrebno revidirati, da bi bolje odražala dejanske varstvene potrebe.
- Podnebne spremembe: pričakovani so dodatni pritiski na habitate in vrste, kar bo še otežilo doseganje varstvenih ciljev.

Predlagane rešitve

Za naslovitev izzivov so bile oblikovane naslednje usmeritve:

- Vzpostavitev "neto Natura" pristopa v prostorskem planiranju: opredelitev površin, namenjenih ohranjanju in obnovi narave, kot jasen razvojni okvir.
- Krepitev vloge naravovarstva v presojah: naravovarstvo naj ne bi presojalo le planov in programov, temveč tudi konkretne dejavnosti in posege.
- Izboljšanje upravljanja voda: prehod na bolj podrobno načrtovanje na ravni posameznih vodotokov, s celostnim pristopom k obravnavi izzivov (ekološki, poplavni, gospodarski vidiki).

Sklep

Razprava je pokazala, da so ključni izzivi predvsem sistemske narave in povezani z nezadostno integracijo varstva narave v druge sektorje. Rešitve zato poudarjajo boljše medsektorsko usklajevanje, zgodnejše vključevanje naravovarstvenih ciljev v načrtovanje ter bolj operativno in ciljno usmerjeno upravljanje prostora in naravnih virov.

Izzivi in uspehi upravljanja velikih zveri

Slovenija je ena redkih evropskih držav, kjer so se ohranile vse tri avtohtone vrste velikih zveri – rjavi medved, volk in ris. Te vrste predstavljajo pomemben del naravne dediščine in ključni element zdravih ekosistemov.

V zadnjih desetletjih je Slovenija razvila celovit in uspešen sistem njihovega upravljanja, ki temelji na znanstvenih raziskavah, mednarodnem sodelovanju in dolgoletni tradiciji sobivanja človeka z naravo. Populacije medveda in volka so stabilne, medtem ko se je stanje risa izboljšalo tudi z doselitvijo novih osebkov iz tujine.

Upravljanje velikih zveri vključuje: spremljanje populacij (genetske analize, fotopasti, telemetrija), zaščito ljudi in njihovega premoženja (ograje, pastirski psi), izplačevanje odškodnin za škodo. Pomemben korak je tudi uvedba sistema za hitro ukrepanje ob nevarnih situacijah ter digitalno orodje za prijavo opažanj medveda -MEDVEDOFON.

Napredek v sobivanju z velikimi zvermi na podlagi obstoječih ukrepov je viden predvsem pri boljšem preprečevanju škod in večji ozaveščenosti ljudi. Kljub temu pa sobivanje z velikimi zvermi ostaja izziv, saj prihaja do škode na živini in občutka ogroženosti pri ljudeh.

Med ključnimi izzivi za prihodnost so predvsem zmanjševanje konfliktov med ljudmi in zvermi, premostitev različnih mnenj v družbi, ohranjanje povezanih življenjskih prostorov za živali,

Strokovnjaki poudarjajo, da vprašanje prihodnosti ni več, ali bomo velike zveri ohranili, temveč kako jih bomo uspešno vključili v prostor in družbo. Ključno bo sodelovanje, dialog in iskanje ravnovesja med varstvom narave in potrebami ljudi.

Velike zveri so trajen del slovenskega prostora – njihov obstoj pa je odvisen predvsem od našega znanja, sodelovanja in pripravljenosti na sobivanje.

Namen delavnice Sobivanje z velikimi zvermi je bil udeležencem ponuditi priložnost, da se opredelijo do ključnih poudarkov aktualnega vodstva in stroke glede stanja upravljanja velikih zveri v Republiki Sloveniji.

Na podlagi razprav v okviru okrogle mize o sobivanju in upravljanju velikih zveri so udeleženci podali svoje predloge za izboljšave, kritična razmišljanja, opažanja s terena ter osebna mnenja.

Predlogi z delavnice so bili usmerjeni v še učinkovitejše in bolj proaktivno ozaveščanje javnosti ter krepitev preventivnih ukrepov za zmanjševanje konfliktov. Poseben poudarek je bil na povečanju dostopnosti subvencioniranih zaščitnih sredstev, kot so ograje, pastirski psi in zaščitne ovratnice. Obstoječi sistem preventivnih ukrepov bi bilo smiselno nadgraditi tako, da bi upravičenost do teh ukrepov temeljila že na življenju na območju prisotnosti velikih zveri, in ne zgolj na nastanku škode.

Za večjo učinkovitost sistema je bila izpostavljena tudi potreba po krepitvi kadrovskih zmogljivosti, tako na terenu kot na administrativni ravni, s ciljem hitrejšega izvajanja ukrepov ter bolj ažurnega izplačevanja odškodnin.

Razprava o strategiji upravljanja velikih zveri je izpostavila usmeritev k bolj ciljanemu upravljanju, pri katerem bi se posegi v populacije omejevali predvsem na problematične osebe. Kot ena izmed možnosti se je omenjala tudi fizična premestitev posameznih živali, tudi v države z ohranjenimi habitati in nižjo številčnostjo populacij. Tak pristop bi lahko prispeval k iskanju ravnovesja med varstvom narave ter potrebami in pričakovanji ljudi.

Posebej je bil izpostavljen tudi problem krivolova, za katerega se ocenjuje, da zahteva boljši nadzor in strožje sankcioniranje. Ob tem se kot pomemben izziv prepoznava vpliv subjektivnih stališč na upravljanje, saj ta lahko spodbujajo strokovne odločitve in znanstvena dognanja, ki bi morala ostati temelj upravljanja velikih zveri.

Kot pomemben ukrep se poudarja ponovno vzpostavljanje povezljivosti habitatov, ki omogoča nemoteno prehajanje velikih zveri med območji in državami. Pri načrtovanju prometne infrastrukture bi morali biti elementi, kot so zeleni prehodi, mostovi in drugi premostitveni objekti, obvezni del vsake nove gradnje. Obenem je treba na podlagi poznavanja vedenja velikih zveri in rednega monitoringa obstoječo infrastrukturo sistematično dopolnjevati z manjkajočimi rešitvami, ki zagotavljajo povezljivost habitatov ter usmerjeno in varno gibanje živali.

Udeleženci so izpostavili velik pomen rednega nacionalnega in mednarodnega monitoringa velikih zveri (na eno- do dvoletni ravni), ki predstavlja ključno orodje za spremljanje stanja, razumevanje dinamike ter strokovno utemeljeno upravljanje populacij.

Udeleženci so izrazili jasno podporo sofinanciranju nacionalnih in mednarodnih projektov na področju upravljanja velikih zveri. Ob tem so posebej poudarili, da je ključnega pomena, da se učinkoviti ukrepi in dobre prakse, razviti v okviru teh projektov, sistematično vključujejo v obstoječe politike in izobraževalne procese ter se ohranjajo tudi po zaključku projektov.

Pri prostorskem načrtovanju je razprava izpostavila dejstvo, da si človek in velike zveri pogosto delijo enake življenjske prostore. Človek vse intenzivneje posega v naravno okolje – ne le zaradi gospodarskih dejavnosti, temveč tudi zaradi rekreacije, oddiha in potrebe po kakovostnem življenjskem okolju ter blaženju posledic podnebnih sprememb. Takšni pritiski dodatno povečujejo možnosti za konflikte med človekom in zvermi. Udeleženci so poudarili, da mora biti prostorsko načrtovanje v prihodnje še bolj usmerjeno v iskanje uravnoteženih rešitev, ki upoštevajo tako potrebe ljudi kot tudi ohranjanje narave.

Ključno orodje za razumevanje in uspešno upravljanje z velikimi zvermi so udeleženci prepoznali v učinkoviti komunikaciji ter aktivnem vključevanju deležnikov. Poseben

poudarek so namenili izobraževanju in ozaveščanju javnosti, zlasti mlajših generacij, pri čemer izstopa potreba po več intencionalnega učenja – ne le na teoretični, temveč predvsem na praktični, izkustveni ravni.

Sobivanje in vključevanje lokalnih skupnosti

Udeleženci delavnice so razpravo začeli z vprašanjem, kaj sploh pomeni sobivanje in kako ga razumemo v različnih okoljih. Izpostavljeno je bilo, da sobivanje ni zgolj odsotnost konfliktov med človekom in naravo, temveč aktiven proces iskanja ravnovesja med različnimi interesi, vrednotami in pričakovanji. Pri tem se je odprlo tudi vprašanje objektivnosti in subjektivnosti v naravovarstvu – čeprav stroka pogosto temelji na podatkih in znanstvenih ugotovitvah, ljudje prostor, naravo in spremembe doživljajo skozi lastne izkušnje, vrednote in identiteto, zato popolnoma objektivnega pogleda pogosto ni mogoče doseči.

Velik poudarek je bil namenjen iskanju ravnovesja med družbeno sprejemljivostjo posameznih ukrepov in potrebami učinkovitega upravljanja narave. Udeleženci so opozorili, da uspešno upravljanje ne more temeljiti zgolj na strokovnih argumentih ali zgolj na željah lokalnega prebivalstva, temveč zahteva dialog, medsebojno razumevanje in pripravljenost na kompromise. Ob tem je bilo večkrat poudarjeno, da je dolgoročna uspešnost ukrepov odvisna od stopnje zaupanja med upravljavci, stroko, lokalnimi skupnostmi in drugimi deležniki.

Razprava je segla tudi širše, k vprašanju človekovega odnosa do narave. Udeleženci so izpostavili, da narava ni zgolj vir surovin, prostor rekreacije ali predmet varovanja, temveč pomemben del družbene identitete, kakovosti življenja in občutka pripadnosti prostoru. Ohranitev narave zato ni zgolj strokovno ali upravljavsko vprašanje, temveč tudi vprašanje vrednot, kulture in odgovornosti do prihodnjih generacij.

Kot pomemben izziv je bila prepoznana potreba po zgodnjem in iskrenem vključevanju lokalnih skupnosti v procese odločanja. Pri tem ni dovolj zgolj formalno obveščanje, temveč je treba ustvarjati prostore za pogovor, izmenjavo pogledov in soustvarjanje rešitev. Udeleženci so poudarili, da lahko prav občutek slišnosti in vključenosti pomembno prispeva k večji podpori ukrepom ter zmanjševanju konfliktov in polarizacije v družbi.

Skupni zaključek razprave je bil, da sobivanje človeka in narave ni stanje, ki ga enkrat dosežemo, temveč neprekinjen proces učenja, prilagajanja in iskanja ravnovesja med potrebami ljudi, varstvom narave in širšim družbenim interesom. Pri tem ostajajo ključni odprt dialog, medsebojno zaupanje ter zavedanje, da je kakovost človekovega življenja dolgoročno neločljivo povezana z zdravimi in dobro ohranjenimi ekosistemi.

Vključevanje mladih

Udeleženci so izkazali velik interes za to temo z veliko odzivov, saj so razpoznali pomen vključevanja mladih v naravovarstvo, s pomenom za vključevanje, pripadnost, poistovetenje, ter se navezali tudi na pomen prehoda od ozaveščanja k soustvarjanju ter življenjskih vrednot. Pri tem so bile izpostavljene povezave z spletnimi socialnimi omrežji, kot so TikTok, YouTube, Instagram in Facebook.

Razprava je naslovila več ključnih področjih, kot so izzivi, strahovi, primeri dobrih praks, priložnosti in želje. Med izzivi so udeleženci izpostavili težave s togostjo institucionalnih komunikacijskih kanalov ter pogosto razpršen in površen fokus, ki ne omogoča aktivacije mladih. Večkrat je bil izpostavljena tudi problematika izoliranosti in individualizma, s čimer je težko doseči občutek varnosti pri mladih. Ob tem se je potrebno tudi zavedati, da mladi doživljajo negotovost glede prihodnosti s pogostimi občutki tesnobe zaradi velikih kriz s katerimi se soočamo.

Kljub tem izzivom pa so udeleženci identificirali več obstoječih dobrih praks:

- Gozdna pedagogika in eksperimenti (omenjeni večkrat),
- Postavljanje zgleda in moralna priznanja,
- Tabori za mlade,
- Uporaba aplikacij Plant Net motivira vključevanje,
- Izkustveno učenje,
- Vključevanje otrok v osnovnih šolah in študentov,
- Gradnja skupnosti.

Tako so udeleženci delavnici izpostavili tudi več proaktivnih priložnosti za izboljševanje vključevanja mladih, kot so:

- Nevsiljivi ukrepi
- Influencerji
- Vključitev varstva narave v šole, s posebnimi pomeni:
 - Vloga zgodnjega izobraževanja
 - Zagotavljanje občutka varnosti
 - Varstvo narave kot deljenje zgledov
 - Nadgradnja učnih procesov
 - Varstvo narave kot pedagoški proces
 - Vključevanje starostnikov, ki imajo posmehljiv odnos
- Teambuildingi in delovne akcije, ki vključujejo elemente druženja
- Strogi naravovarstveni termini nimajo posluha
- Vključevanje v srednje šole in delo z dijaki.

Med željami pa so bile izpostavljene priprava lokalnih empiričnih učnih vsebin, vključitev mladih kot skrbnikov narave in zagotovitev strateškega okvira za pedagoško delo z mladimi.

Dve glavni misli sta se vlekli skozi celotno delavnico in sicer:

- [illegible]

Vključevanje v obstoječe in formalne procese

Udeleženci te delavniške razprave so izpostavili več težav s katerimi so se srečevali do sedaj, s precejšnjim poudarkom na procesih umeščanja objektov v prostor ter pri procesih presoje vplivov na okolje ter celovitih presoj vplivov na okolje, ter izpostavili tudi težave z občasno neenotno ali napačno prevedeno terminologijo v slovenščino (npr. celovita vs strateška presoja, ljubiteljska vs občanska znanost). Pri teh temah so bile izpostavljene potrebe po spremembah pri postopkih, predvsem pri status strank v procesu, ki pa velikokrat pridejo prepozno ter pri zahtevah za več strokovnosti in dobrih praks na strani investorjev.

Posebej je bilo poudarjeno, da je potrebnega več zgodnjega in predvsem ciljnega vključevanja ter obveščanja javnosti in ključnih deležnikov (npr. lastniki zemljišč, civilna družba). Tudi v primerih, ko se zgodaj vključuje javnost, velikokrat sama informacija, da se ti procesi odvijajo ne pride do pravih ljudi pravi čas. Medtem, ko formalni procesi v večini primerov ne zahtevajo zgodnjega vključevanja javnosti in deležnikov, pa so udeleženci izpostavili več dobrih praks, kot je bilo zbiranje pobud ob prenovi območnih gozdnogospodarskih načrtov preko delavnic (Zavod za gozdove Slovenije), lokalna pobuda za ustanovitev Krajinskega parka Debeli rtič ter vključevanje ključnih deležnikov in lastnikov pri izvajanju projektov v Parku Škocjanske jame.

Pri samih procesih vključevanja je bilo poudarjeno da komunikacija vzame nezanemarljiv čas in energijo. Predlagano je bilo večje zanašanje na ljubiteljsko (ali občansko) znanost ter njeno vključevanje v komunikacijske procese in v strokovno podporo odločitvam. Hkrati pa so bili pri teh procesih izpostavljeni tudi izzivi z pristopom NIMBY (angl. Not In My Back Yard – ne na mojem dvorišču/okolici), kjer so rezultati vključevanja lahko zbirke nestrinjanj z predlogi sprememb. Na tej točki, je bilo tudi izraženo mnenje, da gre pri pojavu NIMBY odzivov za izgovor pri neopravljenem delu, ki bi ga z boljšo komunikacijo, ozaveščanjem in izobraževanjem lahko naslovili. Izpostavljeno je bilo tudi, da je potrebno zagotoviti povratne informacije, kako so podana mnenja in predlogi javnosti bili uporabljeni in upoštevani.

Pri procesih javnih razgrnitev je bila izpostavljena težava z razumevanjem velikokrat zelo dolgih in tehničnih dokumentov, ki v taki obliki marsikomu onemogočajo sodelovanje in razumevanje vsebin. Medtem, ko je bilo pojasnjeno, da razgrnjeni dokumenti morajo slediti formatom, ki so določeni (velikokrat tudi na nivoju Evropske unije) in ki jih bo potrjevala vlada ali državni zbor, pa so bile kot možnosti za premostitev te vrzeli izpostavljene delavnice in različni dogodki, ki bi razgrnitev lahko spremljali, zato da se pojasni na bolj razumljiv način vsebino razgrnjenih dokumentov.

OSREDNJE PREDAVANJE – Odnos do narave kot povezanost z vsem živim

Osrednji gost dogodka prof. dr. Tomaž Grušovnik, dekan Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem, je v svojem predavanju pokazal, da okoljska vzgoja ni zgolj prenos vednosti o naravi, temveč posega v same temelje posameznikovega bivanja, njegove navade in vrednote. Prav zato pogosto naleti na odpor: ljudje se vednosti izogibamo, kadar ogroža ustaljene načine življenja. Resnični izziv okoljske vzgoje zato ni, da bi vedeli več, temveč da bi bili pripravljeni živeti drugače. **»Človekov odnos do narave ni le racionalen, temveč globoko čustven in eksistencialen. Frommova ideja biofilije kot ljubezni do življenja kaže, da imamo notranjo težnjo po povezanosti z vsem, kar živi.«**

V svojem predavanju se je dotaknil tudi več družboslovnih teorij, kot je na primer teorija kognitivne disonance ter uokvirjanja (angl. framing), ki oblikujejo človeške miselne procese,

odnos do informacij ter vplivajo na vedenja. Te teorije je prikazal na primerih ter jih povezal z javnimi stališči do podnebnih sprememb ter antropocentričnostjo stališč otrok nasproti mladostnikom.

Sodobna družba nas pogosto oblikuje v smeri praks, ki so v napetosti z okoljskimi vrednotami, hkrati pa predstavljajo del naše identitete. Zato okoljska vzgoja ne more temeljiti zgolj na moralnih apelih, ampak mora ustvarjati izkušnje in refleksijo, ki omogočajo postopno preoblikovanje načinov življenja. Šele tako lahko presežemo razkorak med tem, kar prepoznamo kot vredno, in tem, kako dejansko ravnamo.

